

Kazalo

Alojzij Pavel Florjančič: Zgodba dolga tisoč let	4
Johan Galjot: Biti slovenske krvi, biti Slovencu v ponos (IV. del)	6
Stane Adam: Miniature iz plemiškega rodoslovja	8
Lucijan Adam: »Kranjci« iz arhiva Vicedomskega urada za Kranjsko	10
Janez Keber: Živalski nazivi v imenoslovju	12
Peter Hawlina: Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije	14
Nenad Novakovič: Kdo se najraje skriva?	15
Lea Benedejčič: Rodovniki znamenitih Slovencev	17
Peter Hawlina: Kranjska in zamorc s krono	18
France M. Dolinar: Cerkvena uprava in Slovenci	28
Dagmar Slekovec: Dva poskusa prosopografske obdelave	35
Janez Toplišek: Kolikšne so naše zbirke	36
Donat Piber: Kronike slovenskih župnij	38
Jill J. Johnson: Challenges Slovenian Descendants Face in Their Ancestral Research	38
Drobci	40
Silvo Torkar: Odmevi	41
Kaj delamo? mag. Franc Šmid Andrej Voje	41 43
RAST - RAZiskovalski STiki	44
Poročila	46
Koledar dogodkov in prireditev	46
Lojze Kobi: Članske obveznosti	48

Uvodnik

*Z novimi idejami je vedno enako.
Avtorja (in idejo) najprej obzirno ignorirajo,
nato ga razglasijo za norca,
potem postane nevaren.
Lepega dne ni nikogar več, ki bi z njim ne soglašal.*

(Citat po spominu. Če se ne motim, ga je izrekel neki angleški politik.)

Z naslovnico in nekaterimi prispevki v tej številki bi želelo Slovensko rodoslovno društvo dati svoj prispevek 1025-letnici prve dokumentirane omembe Kranjske v zgodovinski listini.

Približno dve leti je tega, kar sem začel opozarjati na častitljivo obletnico. Ustno in pisno sem svoje prepričanje, da je prva omemba dežele vredna našega zavedanja, prenašal na lokalne in državne predstavnike stroke, politike in javnosti. Moje razmišljanje pod naslovom *Bo praznovala občina ali vsa država je bilo takrat objavljeno v Gorenjskem glasu in v Delu*. Občina je 30. 6. 1997 prvič praznovala občinski praznik v spomin na prvo omembo Loke. Ambicij in potez, ki bi izhajale iz prve omembe Kranjske (v isti listini) nisem zaznal. Nasprotno, vsa moja ponavljanja so bila deležna zgolj vzvišenega prezira. Opuščen je bil tudi za leto 1996 ali 1997 obljubljeni posvet zgodovinarjev na temo prva omemba Kranjske. Prvo omembo dežele so nekateri, med njimi tudi zgodovinarji po stroki, razlagali kot dokument, po katerem smo postali podložniki!? Ker je vse to spremljalo še nekaj neokusnosti, sem se odločil, da svoje 'odkritje' in iz njega izhajajoče pravice razglasim za svojo last. Odkritje ni vezano na **védenje** o prvi omembi. Gre za **zavedanje**. Ko sem bil pred dyemi leti pričal nekaterim širokopoteznim prireditvam ob 1000-letnici Avstrije

sem zaslužil, da je v 'naši' listini morda prvič omenjena tudi Kranjska. Potrditev slutnje sem hitro našel kar v Enciklopediji Slovenije. Bolj poglobljene dokaze prepuščam strokovnjakom. Toliko bolj, če bodo odkrili še starejšo prvo omembo.

Ker torej nihče ne kaže pripravljenosti za počastitev častitljive obletnice, naj bo dovoljeno, da to naredimo mi, ljubiteljsko Slovensko rodoslovno društvo. Spomina vrednih obletnic je še več. Pridružujemo se tistim, ki se spominjajo 150-letnice političnega programa Zedinjene Slovenije, 100-letnice Zgodovinskega arhiva Ljubljana in še drugih pomembnih dogodkov, prednost pa dajemo 1025-letnici prve ohranjene pisne omembe Kranjske. Ta je neposredno vezana na Škofjo Loko, kjer je (za povrh) sedež našega društva. Nič odveč naj ne bo, če tudi tu ponovim, da je na Škofjo Loko vezanih še nekaj drugih zavidljivih narodnih obeležij. Na prvem mestu so gotovo Brižinski spomeniki, najstarejše ohranjeno besedilo v našem jeziku in obenem najstarejše slovansko besedilo v latinici. Loški pasijon se sicer po pomenu ne more kosati z Brižinskimi spomeniki, vseeno pa je to najstarejše ohranjeno dramsko besedilo v našem jeziku. "Slovenska triada" Glagolite (Brižinski spomeniki), Chreine (prva omemba dežele) in Paradise (beseda iz prvega verza Loškega pasijona) so trije na daleč razpoznavni simboli, ki predstavljajo temelje slovenstva. Toliko tako pomembnih in znamenitih obeležij ne premore nobeno drugo slovensko mesto.

Vse to, in če kdo hoče, še marsikaj drugega, je zadosten razlog, da tudi za letošnje poletje načrtovano prvo slovensko rodoslovno razstavo organiziramo v Škofji Loki in jo posvetimo omenjeni častitljivi obletnici.

Po nekaterih znakih je videti, da naše početje postaja nevarno.

DREVESA

ISSN 1318-6221

Leto 5, štev. 1-2 / maj 1998

Bilten Drevesa izdaja Slovensko rodoslovno društvo

Vse pravice pridržane. Ponatis prispevkov je možen samo po dogovoru z uredništvom.

Urednik: Peter Hawlina

Slika na naslovnici strani: Darovnica Otona II. iz leta 973 (po kopiji iz zbirke Loškega muzeja) - razlaga stran 5

Računalniški prelom in tisk: Gapro, Ljubljana

Naklada: 300 izvodov

Naslov: Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenija

e-naslov: srd1@guest.arnes.si

Po mnenju Ministrstva Republike Slovenije za informiranje z dne 24. 4. 1996, št. 415-01-49/96 se za bilten plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%.

Zgodba dolga tisoč let

Alojzij Pavel Florjančič

*Gospod je rekel Abram: Pojdi iz svoje dežele,
iz svoje rodbine in iz hiše svojega očeta v deželo,
ki ti jo bom pokazal.*

1 Mz 12,1

Uvod

V zadnjem času postajajo teme, kot so *nemška manjšina*, *staroavstrijska manjšina*, *Kočevarji staroselci* in podobno, zanimive, tudi politično aktualne teme, ki zaidejo včasih v sumljive vode, ponajveč zaradi manipulacije politikov. Nemalokrat povzročijo nespornost tudi novinarji pri lovu za senzacionalnostjo, pogosto pa je krivo nerazumevanje ali zamerjanje nekaterih zgodovinskih dejstev. Kadar govorimo na primer o "nemški kolonizaciji" kočevskega ozemlja v prvi polovici 14. stoletja in o njegovem "šeststoletnem nemško govorečem otoku", je prav, da vemo, da je bila v srednjem veku naselitev nekaj deset ali celo sto družin iz preobljudenega dela neke politične tvorbe v neposeljeno in nekultivirano pokrajino iste politične tvorbe, nekaj čisto normalnega. Tudi sicer so bile migracije in cela preseljevanja ljudstev pogost pojav. To se je v zgodovini vedno dogajalo, od Hebrejcev iz Kaldeje, ki so se naselili pred štirimi tisočletji v svojo obljubljeno deželo Kaanan, do Slovencev, ki so dosti kasneje poselili nekaj deset tisoč kvadratnih kilometrov ozemlja med Alpami, panonsko nižino in Jadranskim morjem. Pojma nacionalnosti, ki se je rodil z romantizmom in se začel praktično uveljavljati s "pomladjo narodov" in zadobil tudi pri nas v drugi polovici prejšnjega stoletja militantne mednarodne razsežnosti, v srednjem veku, ne poznajo. Poznajo le deželno pripadnost. Tako so bili Kranjci tako Slovenci, Nemci, kakor tudi redkejši Italijani. Zato imamo za "naše": kralja Sama, Celjske grofe oziroma kneze, Vipavca Žigo Herbersteina, Nemca Valvazorja, fur-lansko rodbino Zoisov, Kočevarja Petra Kozlerja, Čeha Antona Foersterja, Avstrijca Juliusa Kugyja, da ne omenim prednikov raznih Fabianijev, Ferencov, Grafenauerjev, Koloinijev, Kraigerjev, Šubičev in nosilcev podobnih "neslovenskih" priimkov. Pač pa so deželani Kranjske, Koroške in Štajerske, ter prebivalci goriške grofije čutili etnično pripadnost Slovincem, Nemcem, Italijanom in Madžarom. Predvsem pa so se sortirali po družbenem, to je po premoženjskem in političnem položaju.

Nemške naselbine na Kranjskem v 12. in 13. stoletju pred poselitvijo Kočevske

Da bi osvetlili enega od fenomenov kolonizacije dela današnjega slovensko etničnega ozemlja, ki se je svojčas imenovala Kranjska, si oglejmo karto nemške poselitve, v 12. in 13. stoletju, kot jo je po nekaterih avtorjih (Franz von Krones, August Dimitz, Josef Zahn in Hugo Grothe), v svojem delu predstavil W. Baum ⁽¹⁾. Delo je izšlo že leta 1980, torej tistega leta, ko je na Dunaju izšla tudi jubilejna knjiga o kočevarjih Ericha Petschauerja ⁽²⁾. Sled-

njo priporočam tistim, ki jih zanima "kočevsko vprašanje". Priobčena karta, ki prikazuje številne nemške jezikovne otoke na Kranjskem, nastale po svetni in posvetni gosposki, je nepredelana, zato so na njej imena krajev nemška, ker so povzeta po starejših nemških virih, katerih avtorji so bili Nemci in so za nemško beroči krog tudi pisali. Mogoče bi avtorju ali avtorjem smeli oporekati nekaj pristranskosti, oziroma germanofilstva. Marsikdo ne bo niti opazil nekaj časa, da karta obravnava osrednji del Slovenije. Tisti, ki se ukvarjajo s slovensko krajevno zgodovino poklicno ali nepoklicno, vedo, da je na primer Veldes Bled, Bischoflack je Škofja Loka, Laibach je Ljubljana, Auersperg je Turjak, Reifnitz je Ribnica, Nassenfuss je Mokronog, Wörl je Otočec, Kostel pa Kostel. Samostana Velesovo in Stična so Nemci imenovali Michelstetten in Sittich. Bilingvističnega, pravzaprav multilingvističnega seznama krajev v Sloveniji, oziroma za celotno slovensko etnično ozemlje še ne premoremo, če izvzamemo Glonarjev Poučni slovar ⁽³⁾, ki je že davno izšel in pošel, tega nista opravila do sedaj žal niti Krajevni leksikon Slovenije niti Enciklopedija Slovenije. Slednja ima pravzaprav še čas v zadnjem dopolnilnem zvezku. Pač pa si lahko izmotate iz zagate na primer z *Allgemeines Verzeichnis Ortsgemeinden und Ortschaften Österreich*, ki je izšel leta 1915 na Dunaju in zlasti s *Spezialortverzeichnis der österreichischen Länder, VI Krain, Wien, 1919*. Glavna kolonizacija Kočevske je bila v 14. stoletju, zato je na priloženi karti na skrajni jugovzhodni meji Kranjske ob Kolpi med Čabrom in Vinico predstavljena le freisinška posest, ki pa je v zgodovinskih virih slabo obdelana.

Posesti Freisinške, Briksenške in Salzburške škofije na Kranjskem v 12. in 13. stoletju

(W. Baum ⁽¹⁾ povzel po v. Krones, Dimitz, Zahn in Grothe)

Kolonizacija osrednjega slovenskega ozemlja, (Kranjske), v srednjem veku, s poudarkom na freisinškem loškem gospodstvu

Vdor Madžarov v prvi polovici 10. stoletja v osrednjo Evropo je skoraj uničil komaj dobro začeto državno skupnost, ki jo je ustvaril Karel Veliki po razpadu Rimskega imperija in po selitvah narodov. Pri takratnih alpskih Slovanih se, po kratkotrajni samostojnosti, še ni dovolj razvilo domače plemstvo, predvsem pa ne domače, ki pa je bilo še dodatno zdesetkano po madžarskih ujmah. Po porazu Madžarov na Leškem polju (Lechfeld pri Augsburgu) leta 955, se je začela otonska obnova Evrope. Edina preostala uporabna oblika upravne oblasti na obrobju novega rimskega cesarstva nemške narodnosti je bila takrat cerkev. Za to otonsko obdobje se zato uporablja tudi naziv *Der Kirchenstaat*, cerkvena država ali *Die Reichkirche*, državna cerkev.

Cesar krepi centralno oblast s tem, da daje v fevd, podeljuje posamezna območja "svojim" ljudem, ki so pogosto njegovi sorodniki na visokih cerkvenih položajih. Na Kranjskem dobijo od 10. do 13. stoletja tako večje zemljiške posesti freisinška, briksenška škofija in salzburška nadškofija ter samostana Velesovo in Stična. Največja od njih je bila freisinška posest, zato si jo pogledjmo nekoliko поблиže.

Tridesetega junija leta 973 je cesar Oton II. podaril freisinškemu škofu Abrahamu celotno porečje selške Sore in potoka Žabnice. V latinsko pisani darovnici; latinski jezik je bil takrat edini uporabljen in zato "uradni" jezik cesarske dvorne pisarne, državne uprave in svetnega ter posvetnega izobraženstva; se takrat prvič pojavijo številna slovenska imena krajev med njimi *Loka* (Lonca) in *Kranjska* (Creina)! V drugi darovnici iz novembra istega leta, ko se ozemlje razširi v Poljansko dolino in na Sorško polje, je bila izvzeta posest nekega Pribislava. To kaže na to, da se je kolonizacija izvajala predvsem na prostih, neposeljenih površinah. Kasneje si pridobi freisinško Loško gospodstvo v gorenjskem kotu še Dovje s Triglavom, na Dolenjskem pa posesti z Mokronogom naprej ob Radulji, s Klevevžem, Gutenwertom, Gracarjevim turnom, Prežekom, Hrvaškim brodom ter obkolpsko posest na Kočevskem. Prejšnje združeno urejene naselbine s svobodnjaki se začno s hubami in bodočimi grunti vključevati v načrtno razdeljeno zemljo, da se je ta lahko bolje kultivirala in začela dajati tudi proizvodne presežke. Na ravninskem delu je sprva delovalo tudi pridvorno gospodarstvo, kot dominikalna zemlja, kjer je gospodstvo obdelovalo zemljišče v lastni režiji z nesvobodnjaki. Zaradi pomankanja ljudi za tak intenzivnejši način obdelave zemlje je zemljiški gospod, freisinški škof, začel svojo posest modernizirati oziroma prerazporejati ljudi in jih naseljevati tudi od drugod. Splošno mnjenje, da je naseljeval predvsem tujerodni nemški živelj, in da se je s tem začela sistematska germanizacija, ne zdrži zgodovinske preverbe. V ravninski bogatejši del Sorškega polja okoli Žabnice in Bitenj so se v veliki meri res priselili Bavarci, zato se je Bitenjski urad imenoval prvotno tudi Bavarski urad. Po Blazniku ⁽⁴⁾, so leta 1501 nemška imena v urbarjih številnejša od slovenskih v Bitnjah, v Žabnici ter še v vasi Dorfarje, delno v Crngrobu, Pevnu in v Sv. Duhu ter povečana v prvotno čisto "slovenski" Loki, tudi Fari imenovani, danes je to Stara Loka. V tem Bavarskem uradu imamo isti čas tudi izrazito slovenske vasi, kot so Suha, Lipica, Trata. Zanimivo je, da v naselbinah revnejših viničarjev kot so Vincarje, Binkelj, Moškrin in Trnje, takrat prevla-

duje nemški živelj, kar ne govori v prid mnenju o favoriziranju kolonistov nasproti staroselcem. Kolonisti v Poljanski dolini in delno iz spodnjega dela Selške so bili v glavnem slovenskega porekla s Koroške. Tudi po dolini navzgor vse do Žirov prevladujejo v srednjeveških urbarjih slovenska imena. Med njimi, torej tudi v koroškem uradu pa je bilo tudi nekaj kolonistov nemškega rodu. Pač pa je bil pretežen del zgornje Selške doline, zlasti soriško ozemlje izrazito poseljen s Tirolci. V tem goratem svetu se je še do nedavnega ohranila svojska mešanica stare tirolske nemščine in slovenščine. Številni priimki, parcele in ledinska imena so še danes priča nekdanji homogeni kolonizaciji iz Innichena. Večino kolonistov v nekdanjem Loškem gospodstvu pa je očitno zemljiški gospod nabral iz bližnje in daljne okolice.

Nekaj malega o (tuji) kolonizaciji, fevdalizaciji in germanizaciji

V času kolonizacije našega ozemlja koncem prvega in v začetku drugega tisočletja je bila edina napredna družbena oblika v Evropi fevdalizem. Ker pa slovenski živelj (Trubar leta 1550 prvič uporabi pojem Slovenci) ni imel svojega plemiškega sloja, ker se zaradi objektivnih zgodovinskih razmer niti ni mogel prav razviti, ni smiselno govoriti o tuji fevdalizaciji, pač pa o fevdalizaciji kot taki. Kako je z narodnostjo in nacionalnostjo pa smo že omenili. Prva slovenska nacionalna artikulacija, če izvzamemo Trubarjevo *Cerkovno ordnungo* iz leta 1564, je šele politični program *Zedinjene Slovenije* v letu 1848.

Pravzaprav je bila srednjeveška kolonizacija za narodnostno formiranje Slovencev celo ugodna. Ravno s prvim loškim gospodom, že imenovanim škofom Abrahamom, so povezani prvi teksti v slovenskem jeziku, takoimenovani *Brižinski spomeniki*, slovenska narodna svetinja. Najdeni so bili namreč v pontifikalu, molitvenem priročniku omenjenega škofa. Lahko predvidevamo, da se je slovenščina v praksi normalno uporabljala, saj je na primer zemljiški gospod Loškega gospodstva zahteval za pomembnega nameščenca, kaščarja, znanje slovenščine. Kaščar je bil drugi mož na upravni lestvici gospodstva, ko po potresu leta 1511 odpadeta oba kastelana, kot viteza seveda privilegirani osebi. Kot je danes angleščina neke vrste svetovni jezik sporazumevanja; v kontroli letalskih poletov tudi predpisana; postane v srednji Evropi v poznem srednjem veku to nemščina. Nemški jezik povezuje ta del sveta v enoten kulturni in civilizacijski prostor, čeprav se, zlasti v kulturnih in umetniških krogih začne uveljavljati tudi sredozemska italijanščina. Spomnimo se, da je tudi prva "slovenska" zgodovina Antona Tomaža Linharta: *Poskus zgodovine Kranjske ...* ⁽⁵⁾, še koncem 18. stoletja napisana v nemščini in celo v gotici. Pravzaprav ravno v tem delu Linhart prvi jasno opredeli slovenski narod kot posebno "vejo" slovanskega "debla". O programski germanizaciji pa bi lahko govorili šele iz druge polovice prejšnjega stoletja. Zaradi vedno številnejšega nemškega uradništva in naraščajočega nemškega nacionalizma v drugi polovici prejšnjega stoletja je bila takrat navzven podoba Kranjske na videz res preveč "nemška", o čemer govori pravzaprav tudi pričujoči zemljevid. Slovenski revanšizem proti nemško govorečim sosedom, ki je še dodatno spodbujan z dejstvom izgube precejšnjega dela nacionalnega ozemlja v novo nastali SHS, je bilo predzadnje dejanje skorajšnje drame, ki se je začela kot optimistična

uvertura v prejšnjem, prvem tisočletju in katere epilogu smo priča ob vstopu v tretje tisočletje.

Namesto konca

V prispevku sem poskušal na kratko obnoviti nekatera dejstva, ki jih ponavadi nekako preletimo iz določenih razlogov, eden takih je lenoba, drugi hujši pa je ignoranca. Z opuščanjem teh dejstev delamo nehote uslugo tistim, ki bi namesto bogastva izročila in drugačnosti rajši imeli puščavo enoumja. Kako malo pa je potrebno, da se iz tega izcimi zlo, že vemo.

Da bi bila naslednja zgodba dolga tisoč let srečna, se navajajmo živeti eden poleg drugega in upoštevati drug drugega. Saj to so počenjali v glavnem tudi naši predniki. Na primer: Anton Vokrinek, doma iz Ostrave na Češkem, bil je akordant pri gradnji dolenske železnice, se je leta 1914 poročil z Jožefo Zamida (dve generaciji nazaj še Samida) iz Uršnih sel. Slednja je bila kočevskega porekla. Njunjo hči je poročil Alojz Florjančič iz Šempetra (Otočca), katerega predniki bi bili lahko koroški kolonisti iz Poljanske doline nad Škofjo Loko. Doma se jim je namreč reklo Pri Korošču. Njun sin sem poročil Ano Pavlin iz Vipave, katere predniki naj bi bili Furlani, ki so menda prišli z Laškega. Kaj sem torej? Čutim se Slovenca, kot večina mojih sodržavljanov, ki imajo ravno tako ali pa še bolj pestre prednike, samo, da nekateri tega ne vedo ali nočejo vedeti. In rad imam te svoje prednike, najsibodo Čehi, Kočevski Nemci, Korošci in še vsi tisti Iliri, Veneti, Kelti, Rimljani, Huni, Langobardi, Turki, Uskoki za katere ne vem.

Eno od gibal družbe je migracija, ki je istočasno tudi njena osvežitev. Vsi smo torej neke vrste kolonisti. Brez nje bi morda izumrli, pravzaprav nekaterih sploh ne bi bilo! To si je vredno zapomniti.

Viri

- 1) Wilhelm Baum, Die Kirchen von Freising und Brixen, die Grafen von Görz und die Entstehung der deutschen Sprachinseln in Friaul und Slovenien, Der Schlern, Jg. 54 (1980), st. 428-440,
- 2) Erich Petschauer, Das Jahrhundertbuch der Gottscheer, Wilhelm Braunmüller, Wien, 1980
- 3) Joža Glonar, Poučni slovar, Umetniška propaganda, Ljubljana, 1931, 1933
- 4) Pavle Blaznik, Škofja Loka in Loško gospostvo (973 - 1803), Muzejsko društvo Škofja Loka, Škofja Loka, 1973
- 5) Anton Linhart, Versuch einer Geschichte von Krain und den übrigen Ländern der südlichen Slaven Oesterreichs, Erster Band, Laibach 1788, Zweiter Band, Laibach, 1791

(Po objavi v glasilu Kočevjarjev v Sloveniji BAKH - POT, št. 3. Izdaja društvo Kočevjarjev staroselcev, Kočevske Poljane in društvo Peter Kozler, Ljubljana. Kočevske Poljane, 1998)

Biti slovenske krvi, bodi Slovencu v ponos (IV. del)

Vremena Kranjcem bodo se zjasnila

Johan Galjot

Konec pisanja naj bo posvečen pogledu v domnevno prihodnost.

Bodo Slovenci in Slovenstvo obstali v prihodnjih 50, 100, 150 tih letih?

Če bodo, kaj bo določalo njihov obstoj? S čim bodo moji rojaki-zanamci dokazovali smiselnost svoje slovenske eksistence? Je mogoče razvojno črto, ki sem jo opredlil v prejšnjih poglavjih, potegniti kolikor toliko zanesljivo tudi za naprej?

Pogledi v prihodnost niso posebno hvaležno opravilo. To pa zato, ker si dogodki, ki določajo usodo posameznikov, skupin in narodov, sledijo nekonsekventno in ne logično. Potek zgodovinskih dogodkov presega najbolj bujno domišljijo. Zato je povsem razumljivo, da se bodo tudi dogodki v naprej dogajali nelogično in proti pričakovanjem. Ne poznam nikogar in nobenega vira, ki bi, na primer, leta 1989 prerokoval tako nebolečo in neverjetno hitro osamosvojitve Slovenije. Bilo je, kot bi nam padla z neba. Menda tudi nihče ni pričakoval tako silovitega izbruha vsakršnega divjaštva na preostalem delu naše bivše skupne domovine.

V osamosvojenj, demokratični, parlamentarni, samostojni, neodvisni, merkantilni, zahodnoevropsko usmerjeni, itn novi državi se je zelo hitro podrl skrbno gojeni in zatajevani mit o pridnih, poštenih, marljivih, romantičnih, značajnih, konstruktivnih Slovencih, ki naj bi bili zatirani in naj bi ječali pod težkim beograjskim pokrovom. Omenjeni mit je v časih temnega hrepenenja prevideval v samostojni Sloveniji kraljestvo razuma, svetlih vizij, strpnosti, medsebojnega razumevanja in pomoči, znanja, modrosti, uvidevnosti, galantnega obnašanja, ustvarjalnosti. . . vse skupaj naj bi zagotavljalo skoraj praviljično popolnost. Vsakdanja aktualna slovenska realnost razkriva precej klavarno podobo povprečnega slovenskega značaja. Nekdanji samoupravljalci in borci za pravice in svetlo prihodnost delavskega razreda so se čez noč prelevili v borzno-politično-tržne špekulante in promotorje neškrupuloznega kapitalizma, ne da bi pri tem količkanj zardevali. Večina se svoje preteklosti sploh ne spominja. Nenavadno kapitalistično Levičarstvo je njihova temeljna idejna opredelitev. To je ideološki konstrukt, ki je edinstven na celem svetu. Ideološko spreobrnjenje elite je bil strukturalen zgled za vse ostale Slovence; temu zgledu skušajo moji sorojaki, vsak po svoje in v skladu s svojimi zmožnostmi, prilagoditi in pritakniti svojo verzijo zgodbe o uspehu.

Skratka prerokovanje je nehvaležno opravilo. Zadržanost v prerokbah je zelo priporočljiva.

Večina Slovencev vidi svojo prihodnost v okviru Evropske skupnosti in Zveze NATO. Posebno za prvo organizacijo se zdi, po izjavah naših voditeljev in pisanju v medijih, kot da bi bila Miklavž, Božiček in Dedek mrz v eni osebi. Evropska skupnost naj bi komaj čakala, da nas obdari s svojimi neskončnimi darovi: od denarja do tehnologije, odpre svoja tržišča za slovenske izdelke, nas sprejme v naročje kot najbolj ljubeča mati. Resnica bo precej manj romantična, celo zelo prozaična bo. Za razumevanje članstva v Evropski skupnosti je treba

razbliniti nekaj mitov in utvar. Članstvo v tej instituciji posameznikov in držav v ničemer ne spreminja. Grčija je članica omenjene skupnosti, a ostaja v zavesti še zmeraj ne preveč blesteča balkanska država. Celo slavnoslavna zgodovina ji kaj dosti ne pomaga. Norveška je odklonila vstop v skupnost in zaradi tega civilizacijsko ne kotira nič manj, kot če bi bila polnopravna članica skupnosti. Evropska gospodarska skupnost je organizacija ekonomskega nadregionalizma in globalnih kapitalskih interesov. To je sistem, kjer zmagujejo namočnejši in kjer se kupuje pri najcenejših. Ta življenski model peha v revščino vse produkcijske sisteme in neskončno bogati zelo tanek sloj globalne populacije. Poenostavljeno bi se lahko reklo, da se počasi restituira nekakšen neofeudalni red kot temeljno določilo socialne ureditve. Šibka, majhna in krhka Slovemija bo v teh razmerah potegnila krajši konec. Razne oblike "lohn" poslov v naših podjetjih in način poslovanja v podjetjih v tuji lasti bi morali biti dovoljšno opozorilo in svarilo pred vsakršnim nadregionalnim in globalnim priključevanjem naše države.

Naj se za zalet v prihodnost naprej umaknem nekoliko nazaj v zgodovino.

Eksistenca naroda ni nekaj samo po sebi umevnega. V Evropi je skozi zgodovino živelo veliko narodov. Ti, ki sestavljajo aktualen evropski narodnostni mozaik so po številu morda 5-10 odstotni ostanek vseh narodov, ki so kdaj živeli v Evropi, kolikor pač nese zgodovinski spomin. Nekateri nastajajo tudi na novo. V tem stoletju se je formiral, na primer, Makedonski narod, v zadnjih spopadih na Balkanu se je dokončno utrdil pojem Bošnjaškega naroda. Med drugo svetovno vojno so v Sovjetski zvezi pod Stalinovim režimom izginjale mnoge narodnosti in narodi iz ravninskih predelov evropske Rusije. Francoski Bourboni so s silo in vojsko uničili Bretonski in Provansalski narod. Zgodb o nastajanju in izginjanju narodov na Evropskem podkontinentu je veliko in vse še daleč niso zaključene. V teh razsežnostih je treba motriti prihodnjo usodo Slovenskega naroda. Skratka obstoj narodov ni nekaj samo po sebi umevnega in večnega, zgodovinska izkušnja te ugotovitve nedvomno potrjuje. Splošna politično ekonomska naravnost in razumevanje vsakdanjega življenja in delovanja mojih sorojakov so take vrste, da lahko domnevam postopno samoukinitve slovenskega naroda v prihodnjih 40-50 letih.

Na kakšnih osnovah in s kakšnimi razlogi se predajam tako črnogledim napovedim? Enostavno zato, ker se odmiranje naše naciponalnosti že dogaja, je že v teku. Nekateri segmenti se že v totaliteti odrekajo slovenskemu zavedanju in občutku za slovenstvo. Uradni jezik v nogometu je srbski, neslovenecem se niti po dolgih letih ne zdi vredno prilagoditi svojo izreko okolju kjer žive. Tudi v drugih športnih panogah je raba slovenščine vse prej kot blesteča. Šport je tako segment življenja slovenskega naroda, kjer občutek za slovenstvo in narodnostno zavedanje počasi izginja. Ni pa edini. Imena vseh tisočev novonastalih imen podjetij ustanov organizacij društev itn so po večini tuja. Govorica slovenskih biznismenov, japijev in podobnih je jezikovno precej skromna in šablonska. V njej je zmeraj več ameriških besed in besednih zvez. Svet računalništva se razrašča in prodira na vse konce in kraje. Računalniški jezik je skoraj v celoti ameriški. Pred televizijskimi sprejemniki preživijo moji rojaki ogromno časa. Večina oddaj je v ameriščini. Vsaka nova televizijska hiša veča delež ameriških oddaj v svojem sporedu; taka programska naravnost jim veča gledanost

njihovih oddaj. V teh razmerijih podlega ameriški industriji televizijske zabave celo osrednja nacionalna televizijska hiša. Tudi RTVS hočeš-nočeš veča ameriški delež v svojih sporedih. Zvočna kulisa ameriškega jezika je postala že konstanta v prostorih in bivališčih mojih rojakov. Brez nje se počutijo nelagodno in zdi se jim, kot da bi jim nekaj manjkalo. Zdi se, kot da bi bilo njihovo psihosocialno stanje ogroženo. Če se le da, takoj prižgejo ustrezno napravo. Slovenska estrada in glasbena produkcija za široke ljudske množice se najbolj znajde v angloamerikanskem jeziku. Vse, kar poslušamo po lokalih, uradih, šolah, restavracijah, gostilnah, barih, kafičih, pubih, picerijah in celo navadnih trgovinah in šopingcentrih je običajno posebna zvrst zvočnega nabijanja z mnogimi ponavljanji in z več kot skromnim glasbenim izrazom ima za podlago angloamerikanski jezik.

Slovenski gospodarski liberalizem prepušča, prodaja, izroča, kakorkoli se že temu reče, podjetja, jih je pa še veliko več; število podjetij in tovarn v tujih rokah se kar naprej veča. V takih firmah določajo uradni jezik lastniki: Nemci, Francozi, Čehi, Angleži, Amerikanci itn. V začetku je znanje lastnikovega jezika omejeno na vodilne v firmah; sčasoma postaja omenjeni jezik zmeraj bolj zaželen in nujen navzdol po piramidni hierarhiji firme. V nekaj letih bo postopno jezikovno prestrukturiranje zajelo firme v celoti, kdor jezika ne bo obvladal v takih firmah ne bo mogel najti zaposlitve.

Pretnje ekonomske globalizacije so vsakršne, v teh procesih so interesi malih narodov gotovo ogroženi. Slovenci nismo ob tem nobena izjema. Vstop v Evropsko skupnost bo globalizaciji v Sloveniji na široko odprl vrata, potegnil jo bo v vrtnec v katerem bo s težavo obstala. Podobno velja za vstop v NATO. Tudi ta inštitucija je globalno naravnana. Članstvo v NATO prinaša priseljevanje in velika mešanja vsakršnih narodov in ljudi s celega sveta. V takih dogajanjih je seveda slovenski narodnostni interes nujno v ozadju. V mislih imam vojaške baze, večno premiknje vojaške tehnike, ustanavljanje vodstvenih centrov in podcentrov, posebnih komunikacijskih naprav, skupne vojaške vaje, kar bo vse drastično poseglo v krhko demografsko in kulturno strukturo našega naroda. Nesreča pri Avianu v Italiji je poleg pčonesrečenih smučarjev odkrila cel sklop problematičnosti, ki jih prinaša članstvo Italije v NATO zavezi. Avian je mesto, kjer živi okrog 7000 prebivalcev. Bližnja NATO baza ima okrog 9000 vojakov in drugega osebja! Kaj vse to pomeni za tradicionalno življenje v Avianu skoraj ni potrebno naštevati. Italijani so teh vojaških inštalacij že zelo naveličani in bi se jih radi znebili. Zelo pripravno bo premestiti vso to vojaško kramo v bližnjo Slovenijo. Za izgradnjo NATO naprav v naši državi se bodo našli vneti zagovorniki tudi v Sloveniji. Govorili bodo kako si bomo s tem zavarovali svoje meje s Hrvati in drugimi mejaši naše domovine, kako bomo postali s tem moderna evropska država in čiso potihlo bodo prepričevali vse po dolgem in počez koliko domačih ljudi bo dobilo službe in delo pri teh vojaških bazah. Rekli bodo: "Slovenci, kaj še čakate? NATO je edinstvena priložnost za nas! Enkratna! Če jo zamudimo, se morda nikoli več ne povrne, to je naša zadnja šansa za vstop v Evropo. . . infrastruktura, prometne naprave, zaposlitve, komunikacije itn, vse to zavisi od vstopa v NATO" itn. Kam bo NATO postavjal svoje baze je težko natančno predvideti, najbrž v okolico Krškega, kjer so že zametki takih naprav, nekam v Prekmurje in na Kras, morda še kam drugam. Idej pri takih stvareh nikoli ne zmanjka. Kaj pomeni stalna tuja vojska 20 000 mož na Slovenskem si je lahko predstavlja-

ti, v bistvo je to čisto navadna okupacija. Kot ponavadi bodo s tem nekateri dobro zaslužili. Teh blagor in smiselnost slovenske države čisto nič ne briga.

Mnogi bralci bodo mogoče skomiznili z rameni češ, tudi v preteklosti smo bili pod pritiskom Nemcev, Italijanov in Madžarov, pa smo vseeno zdržali. Tudi v skupnosti južnoslovenskih narodov smo se obdržali. Zato naj ne bi bilo razloga, da se ne bi uspešno narodnostno mogli zoperstavljati evropskemu globalizmu. Zgodovinska izkušnja ni nikakršna garancija za prihodnost. Globalizacija operira s tako močnimi in brzantnimi sredstvi o kakršnih prej v zgodovini ni bilo niti govora. Procesi se vrše z veliko naglico in vendar tiho, plazeče in nepovratno. Ko bo spoznanje o katastrofi splošno, bo že prepozno.

Podjetje, ki se imenuje Slovenski narod in država ne bo usahnilo naenkrat. Ena za drugo bodo ugašale lučke in vitalne funkcije tega telesa, tudi smrtnega dne ne bo in bo nedoločljiv. Zato tudi nagrobnika ne bo, seveda tudi ne ustreznega epitafa.

Čez 50-100 let se bodo po zdajšnjih slovenskih visokogrskih zaselkih in samotnih kmetijah potikali mladi jezikoslovci. Hodili bodo od hiše do hiše in popisovali, zapisovali in se čudili čudnemu jeziku in besedam, ki jih še uporabljajo zaostali prebivalci teh področij. Proučevali bodo zadnje relikte slovenskega jezika in slovenske kulture, s tem si bodo delali svoje magistracije, doktorate in univerzitetne kariere. Vsi bodo imeli v rokah prenosne računalnike in mikrofone. Včasih bodo od presenečenja vzkliknili: "Kako zanimivo, kakšen nenavaden jezik govore ti ljudje! En konj, dva konja, trije konji, štirje konji, pet konj, šest konj, itn, takega štetja ni poznal noben drug narod na zemeljski obli!" etc

Miniature iz plemiškega rodoslovja

Gutenberški do konca XIII. stoletja

Stane Adam

Za grad Gutenberg danes ve le malo ljudi. Razen tistih, ki se aktivneje ukvarjajo s krajevno zgodovino, vedo zanj le še naključni sprehajalci, ki na jugovzhodnem obronku Dobrče naletijo na ruševine, ki v fragmentih nakazujejo nekdanjo razmeroma veliko zgradbo, dom srednjeveških vitezov z Gutenberga. Obravnavana lokacija leži na dosti odprtem in naravno utrjenem kraju, na trasi nekdanje, verjetno še predantične poti, ki je od Carniuma, današnjega Kranja, vodila prek Begunj do Žirovnice in naprej¹. Temeljitejše arheološke obravnave ta kraj še ni doživel, vendar sporadične najdbe (tudi) halštatskih ostankov govorijo o stari kulturni pokrajini, ki je mogoče imela svojo naselbino, utrdbo ali karkoli že prav na mestu, kjer je sredi XII. stoletja zrasel grad. Ime so mu graditelji dali po Dobrči, gori, na katere obronku leži. Gre za čisto nemški prevod starejšega imena, ki prejkone ne pomeni dobre gore, kakor je mislil prevajalec, temveč podrto goro, prim. moško obliko imena kot Dobrač (Avstr.), od "dreti", prim. reko Dravo. Kakorkoli, grad je bil zgrajen

natanko sredi XII. stoletja, ko je moč Andeških iz Kamnika nekako že usihala. Njihovi novi sosedje Ortenburžani so jim bili za razliko od v tem stoletju že dokaj inferiornih briksenških škofov drugačen tekmeč. Resda so si bili Ortenburžani z Andeškimi v tesnem sorodu, saj sta si bila Bertold Andeški in Oton Ortenburški bratranca, a nastanek gradu Gutenberg lepo priča, kako so Andeški želeli zavarovati svojo posest. Nenanaravni "žep" tostran reke Tržiške Bistrice ni služil za nič drugega, kot le za potrditev, da so še tu, saj Andeški na teritoriju zahodno od reke niso imeli nobenih omembe vrednih posesti. Da so Andeški uzurpiranci na tem teritoriju, potrjuje tudi briksenški urbar iz že poznega leta 1320², ki govori, da so bili gutenberški fevdi nekoč njihovi. Po letu okr. 1150, ko je bil grad zgrajen, Briksen ni imel na tem ozemlju nobenega večjega vpliva, čeprav je bil tod še vedno velik posestnik. Torej je grad služil le za zavarovanje pred Ortenburžani. Težave z Ortenburžani so tedaj imeli le streljaj južneje tudi loški gospodje, škofje iz bavarskega Freisinga³.

Zgodba o Gutenberških se pravzaprav pričinja v Kokri in še nižje po dolini. Že bežne analize redkih listin iz tistega časa povedo, da Gutenberški izvirajo iz starejših Kokrških. Za oboje viri navajajo, da so andeški ministeriali. Za grb so imeli rastočo konico na ščitu⁴, kar govori za skupni izvor z Galenberškimi/Gamberškimi. Prvi meni znani plemič iz Kokre je bil Majnhart Schabab iz Kokre oz. imenovan po Kokri⁵. Njegov vzdevek je bil prejkone posledica nekdanjega doma ali domovanja njegovih prednikov. Ali Schabab lahko pomeni Švab, kar bi pomenilo, da je njegov rod prišel v naše kraje z andeškimi grofi⁶? Bolj verjetno pa je, da Schabab pomeni današnje Žablje⁷ ali Čadovlje⁸, ki niso daleč od Kokre. Še v XIV. stoletju se Gutenberški predstavljajo z vzdevkom Cepel ali Čepel v različnih oblikah (Zeplein, Czeplein, Czaepel, Zaepel, Zaepplein, itd.⁹). Takrat Gutenberški že dolgo niso imeli več pravega stika s svojim nekdanjim domovanjem, zato je tudi razvoj vzdevka-imena kraja šel svojo pot.

Ko se Majnhart Schabab omenja v virih (sredina XIV. stoletja), je moral biti že kar v letih. V tistem času je bil njegov sin Albero že dvakrat v Jeruzalemu ali vsaj na poti tja. Leta 1154 se Majnhart še omenja. Ob njem je žena Irmgarda in sinovi Albero, Engelbero in Gebhart¹⁰. V dve leti kasnejši vetrinjski listini se omenja le Albero z brati: ... *dominus Albero et fratres de Gvotenberch, dominus Gebhardus de Coker* ...¹¹. Majnhart je imel tri sinove. "Fratres de Gvotenberch" prejkone pomeni brata Engelbera in Gebharta. Ali pa je navedeni Gebhart iz Kokre, ki se navaja za Gutenberškimi, eden od bratov in pač živi doma, na starem rodbinskem dvoru¹². Oče Majnhart se kasneje več ne omenja. V listini se Albero imenuje po Gutenbergu. V tem času se ime Gutenberg tudi prvič pojavi v virih. Zato utemeljeno lahko sodim, da je ime gradu, sam grad in poimenovanje rodu prav iz sredine XII. stoletja.

Težišče dogajanj v rodbini se je preneslo na grad Gutenberg. Žal je druga polovica XII. stoletja popolna praznina glede virov za grad Gutenberg ali karkoli okrog njega. Tako lahko le ugotovimo, da je rod starih Kokrških v tem času na gradu ostal. Na začetku XIII. stoletja živi na gradu (Alberova?) vdova Matilda s sinom Henrikom. Njen drugi sin Teoderik je bil tedaj že pokojnik in je bil pokopan v vetrinjski samostanski cerkvi, v virih se omenjata njegova sinova Albero in Gerhard¹³. Glede na sosledje imen je skoraj gotovo, da gre za nadaljevanje nekdanjega kokrškega rodu. Skoraj v istem času se v virih omenja Oton Gutenberški, za katerega ne vemo, ali gre za člana rodu ali za podrejenega viteza¹⁴.

Kasnejše kontinuitete imen ne zasledimo. Imeni Albero in Gebhart se "držita" še nekaj časa na dvorih v Seničnem in Dupljah ter na Kokri¹⁵, na Gutenbergu pa prevladajo imena, ki so kasneje uporabljana pri freisinških ministerialih iz Loke. In ne le imena, tudi grb¹⁶. Med Ortenburžane in freisinške škofe so se leta 1286¹⁷ delili ministeriali. Med njimi tudi *Adalheidis filia Jacobi fratris Leonhardi*. Za slednje D. Kos¹⁸ trdi, da so Gutenbergski. No, stari grb se je držal tudi rodbine in gradu. Nekako ob istem času so gutenberški sorodstveno povezani tudi z vitezi z Olševka. Leta 1207 se omenjata *Werenhardus et Reimburtus de Holswich*¹⁹. Pri Gutenbergskih pa se sredi XIII. stoletja pojavita imeni Wernher in Reimburt, ki se v virih navajata kot brata Leonarda oz. Linhartu Gutenbergskega²⁰. Povezavo tu najdemo tudi z ugotovitvijo, da je še leta 1217²¹ na Olševku živel Wernher, ob njem pa se omenja tudi sin. Rod na Olševku se je torej nadaljeval po tej liniji, Rajnbert pa se je mogoče poročil na Gutenberg, kjer se obe imeni omenjata že v naslednji generaciji.

Leta 1223²² se na Gutenbergu pojavi ime Jakob. Verjetno je Jakob Gutenbergski iz poznega leta 1265²³ ena in ista oseba. V listini se namreč navaja med pričami *Jacobus de Guotenberch* in na čisto drugem mestu *Reimburtus et Leonhardus fratres de Guotenberch*. Leta 1283²⁴ se omenjata *Leonhardi et Jacobi fratres de Guotenberch* in kaže, da gre pri Jakobu iz leta 1265 za očeta navedenih bratov. No, bratov je bilo še več. Leta 1269²⁵ se med pričami omenjata *Wernhero et Jacobo fratribus de Gvtenberch*, leta 1270²⁶ se med pričami omenjata *Lienhardo et Georio de Gvtenberch*. Tako smo identificirali pet bratov. Na gradu sta ostala Leonard - Lenart in Jurij. Rajnbert je že leta 1267 nasledil svoje (izumrle?) sorodnike v Kokri²⁷. Jakob je najbrž živel v Kranju, kjer se leta 1301 navaja kot *Jacob der Zappel von Chraynburch*, Verner pa se je preselil v Kovor, kjer se v isti listini omenja z vzdevkom Kovorski - *Wernher von Kaewer*²⁸. Zdi se, da je najdlje od bratov živel Jurij. Omenja se še v listini iz leta 1326²⁹. Jakob se v virih omenja zadnjič leta 1306³⁰. Verner se omenja še leta 1308³¹, Lenart pa je živel vsaj še leta 1283³².

Opombe

- Verjetna trasa neidentificiranega krajšega niza anonimnega geografa iz Ravenne (*Carnium, Scoldium, Bipplium, Ris, Planta, Clemidium, Sedo*, niz obj. v ANSI, Ljubljana 1975, 81).
- Briksenški urbar iz leta 1320, v RA München (fotokopija v arhivu avtorja).
- P. Blaznik: Srednjeveški urbarji za Slovenijo, Urbarji freisinške škofije, Ljubljana 1963, 27.
- Opis po D. Kosu; Med Gradom in mestom, Ljubljana 1994, 20.
- List. 1147, v Gr. IV/235 (*nobilis miles Meinhardus Schabab agnomine de Choher, ministerialis comitis Bertholdi de Stain*).
- D. Kos, n. d. 20.
- Žablje, severno od Kranja pri Bašlju, 1397 - *Sablach*. M. Kos: Gradivo za historično topografijo Kranjske II, 765.
- Čadovlje, severno od Kranja pri Bašlju 1207 - *Uorst*, 1253 - in *Forst*, 1367 - ... *das dorff wyndischen genant Ötschedlach aber teutsch haysset es Vorst bey Chrainburg gelegen*. M. Kos n. d. I, 76s.
- Npr. list. 1311, februar 18, reg. v MHDC VIII/12 (*Zeplein*), list. 1317, november 16, v AS Rep. II. 12 (*Czeplein*), list. 1342, maj 25, v AS Ve 535 (*Zaepel*), list. 1347, april 23, v AS ZL (*Zaepel*), list. 1367, september 12, Ribnica, v AS Rep. III. 152 (*Zaepplein*).
- List. 1354, v Gr IV/335 (*cum Albero senior, filius Meinhardi, secundo Jerusalem ivit ... filii sui Albero, Engelhero, Gebhardus et Iremgardis mater eorum ...*).

- List 1156, Novi grad pri Preddvoru, v Gr IV/366.
- List 1207, Breg pri Preddvoru, v UB Kr II/13 (... *domini Gebhardi de Choher ... matrisque eius domine Alene*). Vse se zdi, da Gebhart, ki je živel sredi XII. stoletja in tisti iz začetka XIII. stoletja nista ena in ista oseba. Mati prvega je bila Irmgarda, drugega pa Helena.
- List. dat. med 1205 in 1208, v Gr V/96, v UB Kr II/14 ima list. dat. c. 1207 (... *ego Henricus dei gratia marchio Istrie ... domina Mechthildis mater Theodorici de Gotenberch et Henrici ministerialium meorum post obitum filii sui Theodori ... puerorum predicti Theodori Alberani et Gerhardi ...*).
- List. 1207, v Gr V/124 (*Otto de Gutenberg*).
- List. dat. med 1205 in 1208, v Gr V/96 (*Albero de Duplach et frater eius Bertoldus*). Podobno ime Gerhartu je Gebhart. V tem času najdemo slednje ime na Seničnem in v Kokri. Prim. list. 1253, marec 7, v UB Kr II/200 (*Gebhardus de Gvtenawe*), list. 1267, september 20, v UB Kr II/377 (... *Gebhardo de Gvtenowe militibus - freisinškega škofa Konrada*), list 1207, Breg pri Preddvoru, v UB Kr II/13 (... *domini Gebhardi de Choher*). Zanimiva kombinacija so podatki iz dveh koroških listin. V koroški listini dat. 1213, v Gr V/214 se med pričami navajata *de Haileke Gerhardus, Albertus frater ipsius*, eno generacijo kasneje, v koroški listini 1246, marec 7, v Gr V/880 (*Gerhardus de Heillek et filii eius Albertus et Heidenricus*).
- D. Kos, n. d., 20.
- List. 1286, avgust 24, Stražišče, v FRA 31/397.
- D. Kos, n. d., 20.
- 1207, Breg, v Gr IV/123b (*Werenherus et Reimburtus de Holswich*).
- List. 1266, avgust 22, v FRA XXXI/258 (*Jacobus de Guotenberch ..., Reimburtus et Leonhardus fratres de Guotenberch*), list. 1283 maj 12, v FRA XXXI/373 (*Leonhardi et Jacobi fratres de Gvtenberch*).
- List. 1217, Preddvor, v GR IV/276 (*Werenherus de Olswich et filius suus*).
- List. 1223, v Gr V/371 (*Jacobus de Gutenberg*).
- List. 1265, v FRA XXXI/248.
- List. 1283, maj 12, v FRA XXXI/373.
- List. 1269, oktober 10, v FRA XXXI/279.
- List. 1270, julij 26, v FRA XXXI/290.
- List. 1267, september 20, v FRA XXXI/272 (*Reimburtus de Goker*).
- List. 1301, avgust 10, Ljubljana, v AS Rep. III. 1.
- List. 1326, april 18, obj. I. Grafenauer: Celovski rokopis iz Rateč, Razprave SAZU III., Ljubljana 1956, 21 (*Georg von Gutenberg*).
- List. 1306, januar 4, Gutenwerd/Otok, v FRA XXXV/455. Imel je hči Adelajdo (gl.op. št. 17), drugih potomcev v virih ni videti.
- List. 1308, april 17, v AS Rep. III. 11 (*Volreich von Käwer, herrn Wernherz sun von Gutenberg*).
- List. 1283, maj 12, v FRA XXXV/373 (*Leonhardi et Jacobi fratres de Guotenberch*).

»Kranjci« iz arhiva Vicedomskega urada za Kranjsko

(III.del, 2. oddelek)

Lucijan Adam

Nadaljujem serijo objav imen v spisih Vicedomskega arhiva, cerkvene zadeve, črka C. Spisek je narejen po znanem zaporedju (Drevesa, letnik 3, št. 3 in 4, november 1996, 14 ss.). Seznam imen znotraj črke C je obsežen. V tem oddelku sem obdelal XI. oddelek, Čedadski kapitelj in XII., Župnija Košana. V Drevesih (letnik 4, št. 2 in 3, november 1997, 11 ss) sem obljubil, da bom črko C v naslednjem nadaljevanju dokončal. Zaradi preobsežnosti spisa to ni bilo mogoče.

Nadaljevanje prihodnjič!

A

Affabris, Janez Krstnik, poveljnik goriške trdnjave, 1715, november 1, (965-966), XII
 Attems, Friderik grof, kranjski deželni vicedom, 1651, september 30, (929-936), XII
 Auersperg, Ana Barbara grofica, 1718, september 19, (1333-1338), XII

B

Babič, Jožef, 1718, januar 7, (1037-1040), XII • s.d. (1135-1136), XII
 Batič, Anton Štefan, 1717, december 22, (1001-1004), XII • s.d., (1029-1030), XII • 2
 Benzoni, Janez Anton pl., 1718, januar 19, (1045-1048), XII • s.d., (1167-1170), XII • 3
 Bevilaqua, Janez, 1694, julij 16, (957-960), XII
 Blagaj, Franc Adam Ursini grof, kranjski deželni vicedom, 1694, junij 21, (1265-1268), XII • 1694, julij 3, (1269-1272), XII • 1694, julij 5, (1273-1276), XII • 1694, julij 9, (953-956), XII • 1694, julij 16, (957-960), XII • 1694, julij 16, (1261-1264), XII • 1694, avgust 6, (957-960), XII • 1694, november 20, (1277-1280), XII
 Bradičič, Jurij, kanonik, 1718, januar 19, (1045-1048), XII • s.d., (1163-1164), XII
 Brajnik, Leonard, 1718, januar 10, (1041-1044), XII • s.d., (977-980), XII
 Brandolini, Frančišek, 1732, julij 11, (1197-1198), XII • 1734, januar 30, (1219-1221), XII • 1740, julij 6, (1245-1246), XII
 Bratina, Mihael, 1694, julij 16, (957-960), XII
 Budinja, Jožef Anton, s.d., (1133-1134), XII

C

Cadoppo, Just, župnik v Košani, 1572, december 25, (943-946), XII • 1573, januar 8, (947-948), XII • 1573, februar 4, (949-952), XII
 Catharini, Janez Krstnik, doktor filozofije in licenciat teologije, 1717, december 22, (1001-1004), XII • s.d., (1009-1012), XII
 Christophorutis, Janez Krstnik pl., 1694, julij 16, (957-960), XII

Christophoruttis, Ignac Ksaver pl., 1717, december 22, (1001-1004), XII • s.d., (1013-1018), XII

Christophoruttis, Ignacij Janez Frančišek, 1718, april 6, (1281-1284), XII

Christophoruttis, Ignacij Ksaverij, 1718, april 6, (1281-1284), XII

Christophoruttis, Janez Krstnik, župnik v Košani, 1694, november 20, (1277-1280), XII • 1718, januar 10, (1319-1322), XII • s.d., (1303-1310), XII

Cobenzl, Filip, kranjski deželni vicedom, 1602, maj 21, (1185-1192), XII

Coppini, Jurij Sigfrid, 1717, december 22, (1001-1004), XII • s.d., (1021-1024), XII • s.d., (1151-1152), XII *doktor teologije, župnik na Vranskem, 1718, januar 19, (1045-1048), XII • *upravitelj vicedomskega urada, 1718, februar 8, (1325-1328), XII •

Corsi, Frančišek Avguštin, 1718, marec 3, (1051-1054), XII • s.d., (1179-1180), XII

Cosombra, Karel, 1694, julij 16, (957-960), XII

Č

Černigoj, Jožef Anton, 1718, januar 7, (1037-1040), XII • 1716, januar 12, (967-968), XII • s.d., (969-972), XII

D

Dolcetti, Aleksander, tržaški škof, 1686, maj 2, (1251-1254), XII

Domacilij, Jernej, košanski župljan, 1717, december 31, (1291-1294), XII

Dornik, Karel Anton, 1718, januar 19, (1045-1048), XII • s.d., (1173-1176), XII

Dovgan, Marko, košanski župljan, 1717, december 31, (1291-1294), XII

F

Fabris, Janez Krstnik de, 1717, november 26, (995-1000), XII • 1718, januar 7, (1037-1040), XII • s.d., (973-976), XII • *župnik v Košani, 1734, maj 10, (1233-1236), XII • 1740, julij 6, (1245-1246), XII • s.d., (1249-1250), XII • s.d., (1257-1260), XII • 3

Fidel, Peter, košanski župljan, 1717, december 31, (1291-1294), XII

Fornasari, Andrej, 1694, julij 16, (957-960), XII

Franchi, Pavel Rajmond, 1717, december 22, (1001-1004), • s.d., (981-982), XII

Frankol, Janez Krstnik, 1694, julij 16, (957-960), XII

G

Garzarolli, Gašper, Janez, kaplan v Trnovem, 1717, februar 4, (983-984), XII • 1717, december 22, (1001-1004), XII • s.d., (1005-1008), XII

Ghezzi, Jakob, rektor nemškega in ogrskega jezuitskega kolegija v Rimu, 1717, avgust 12, (993-994), XII

Giuliani, Frančišek, generalni vikar, 1740, julij 28, (1241-1244), XII • 3

Gratio, Anton de, župnik v spodnji Idriji, 1651, september 30, (929-936), XI • 1

H

Hallerstein, Janez Jožef Haller baron, 1718, januar 10, (1041-1044), XII • s.d., (1107-1108), XII

Höffer, Jurij, kranjski deželni vicedom, 1572, december 25, (943-946), XII • 1573, februar 4, (949-952), XII

J

Julianis, Jurij Sebastijan pl., 1718, januar 10, (1041-1044), XII • s.d., (1105-1106), XII

K

Kalin, Janez Pavel, 1718, januar 10, (1041-1044), XII • 1718, december 9, (1097- 1104), XII • *doktor biblijskih ved in inštruktor pri bavarskem volilniku, 1718, julij 13, (1085-1088), XII • 1718, december 9, (1093-1096), XII • s.d., (1089-1092), XII • s.d., (1111-1114), XII

Kamnik, Štefan, 1718, januar 19, (1045-1048), XII *tržaški patricij, duhovnik, 1718, marec 9, (1055-1058), XII • s.d., (1049-1050), XII • s.d., (1171-1172), XII

Khraill, Janez Jurij, upravitelj, 1718, februar 23, (1329-1332), XII

Klapše, Franc Pavel, 1734, januar 30, (1219-1221), XII *tomajski župnik, 1732, julij 11, (1195-1196), XII

Kobač, Ludvik, arhidiakon za Dolenjsko, 1715, november 1, (965-966), XII • 1717, oktober 29, (1035-1037), XII

Kupferschein, Anton, škofov kancler, 1717, februar 4, (983-984), XII

L

Lanthieri, Franc Anton grof, kranjski deželni vicedom, 1717, junij 2, (985-988), XII • 1717, december 22, (1001-1004), XII • 1718, januar 7, (1037-1040), XII • 1718, januar 10, (1319-1322), XII • 1718, januar 10, (1041-1044), XII • 1718, januar 19, (1045-1048), XII • 1718, januar 24, (1323-1324), XII • 1718, februar 23, (1329-1332), XII • 1718, marec 3, (1051-1054), XII • 1718, marec 9, (1055-1058), XII • 1718, marec 21, (1069-1070), XII • 1718, junij 6, (1077-1084), XII • 1718, julij 13, (1085-1088), XII • 1718, september 19, (1333-1338), XII • 1718, december 9, (1093-1096), XII • 1718, december 9, (1097- 1104), XII • s.d., (1143-1148), XII • s.d., (1303-1310), XII

Lanthieri, Jožef grof, 1717, december 22, (1001-1004), XII • s.d., (1013-1018), XII • (1181-1182), XII

Lanthieri, Livij grof, 1694, julij 16, (957-960), XII

Legat, Lovrenc Albert, 1718, januar 10, (1041-1044), XII

Legat, Lovrenc Albert, s.d., (1125-1128), XII

Locatelli, Frančišek Ksaverij, 1717, december 22, (1001-1004), XII

Lukon Matija, košanski župljan, 1717, december 31, (1291-1294), XII

M

Marburg, Konrad Anton pl., 1717, december 22, (1001-1004), XII • 1734, februar 28, (1123-1128), XII • s.d., (1035-1036), XII

Marchiolatti, Janez Krstnik, podkancler, 1734, januar 30, (1219-1221), XII

Mautinger, Blaž, 1694, julij 16, (957-960), XII

Mautinger, Janez Egidij, 1717, december 29, (1285-1288), XII • 1717, december 31, (1291-1294), XII

Mesar, Janez Pavel, 1694, julij 16, (957-960), XII

Mestri, Luka Sertorij del, tržaški škof, 1732, junij 28, (1193-1194), XII • 1732, julij 19, (1190-1202), XII • 1733, maj 5, Miller, Janez Frančišek, tržaški škof, 1717, februar 4, (983-984), XII • 1733, maj 5, (1203-1204), XII • 1733, julij 17, (1211-1214), XII

Miller, Janez Frančišek, tržaški škof, 1718, januar 2, (1295-1302; 1311-1318), XII

Mösterl, Ambrož Hieronim, 1718, januar 19, (1045-1048), XII • s.d., (1177-1178), XII

N

Nicoletti, Janez Gašper, 1694, julij 16, (957-960), XII

Nicoletti, Peter Anton (sin Nicoletti, Janez Gašperja), 1694, julij 16, (957-960), XII

P

Paradeiser, Andrej, 1602, maj 21, (1185-1192), XII

Pasconi, Bartolomej, s.d., (1025-1028), XII

Per, Sigmund, jezuit, profesor teologije, 1717, december 6, (995-1000), XII

Petazzi, Leopold grof, 1717, december 22, (1001-1004), XII • 1718, januar 19, (1045-1048), XII • s.d., (1149-1150), XII • 2

Pisconi, Bartolomej, 1717, december 22, (1001-1004), XII

Pontarigo, Just, kaplan v Zagorju, s.d., (1249-1250), XII

Požar, Andrej, košanski župljan, 1717, december 31, (1291-1294), XII

Pusch, Sigmund, doktor in profesor teologije na graški univerzi, s.d., (1117-1124), XII

R

Radis, Janez Vincenc Radič pl., 1718, januar 10, (1041-1044), XII *doktor teologije in magister filozofije na graški univerzi, (1117-1124); XII • s.d., (1115-1116), XII

Rapicij, Fabricij Mihael, s.d., (1165-1165), XII *viceprošt v Pazinu, 1718, januar 19, (1045-1048), XII

Raunach, Janez Ernst baron, 1717, avgust 6, (989-992), XII • 1717, december 22, (1001-1004), XII *gojenec nemškega in ogrskega jezuitskega kolegija v Rimu, 1717, avgust 12, (993-994), XII • s.d., (1019-1020), XII • 2

Reisacher, Michael, notar, 1573, januar 8, (947-948), XII

Rome, Frančišek Lovrenc, župnik v Krškem, 1717, junij 2, (985-988), XII

Rompelj, Lazar, župnik v Košani, 1694, junij 21, (1265-1268), XII • 1694, julij 5, (1273-1276), XII • 1694, julij 16, (1261-1264), XII • 1718, januar 2, (1295-1302; 1311-1318), XII

S

Sandrini, Tomaž, s.d., (1131-1132), XII

Schaumberg, baron A., 1718, januar 24, (1323-1324), XII

Slovkovič, Janez, župnik na Blokah, 1717, junij 2, (985-988), XII

Spingarelli, Janez Anton, župnik, 1734, maj 25, (1229-1232), XII

Steinegg, Jožef Anton Budinja pl., 1718, januar 7, (1037-1040), XII • *študent filozofije in teologije na dunajski univerzi, 1717, december 6, (995-1000), XII

Susel, Matej, sindik bratovščine sv. Rešnjega telesa v župnijski cerkvi v Košani, 1717, december 29, (1285-1288), XII

Š

Štefan, kurat in kanonik, 1717, december 31, (1289-1290), XII

T

Thurn-Valsassina, Franc Sigfrid grof, kranjski deželni vicedom, 1733, maj 5, (1203-1204), XII • 1733, julij 1, (1205-1210), XII • 1733, september 5, (1215-1218), XII • 1734, januar 30, (1219-1221), XII • 1734, februar 28, (1123-1128), XII • 1734, maj 25, (1229-1232), XII • 1740, julij 28, (1241-1244), XII • s.d., (1257-1260), XII

Todorovič, Franc Ksaver Marcijan, 1718, januar 10, (1041-1044), XII • s.d. (1129-1130), XII

Trevos, Peter, 1694, julij 16, (957-960), XII

Trost, Matija, s.d. (1155-1158), XII *župnik v Braniku, 1716, januar 12, (967-968), XII • 1718, januar 19, (1045-1048), XII

U

Urbančič, Matija, s.d. (1159-1162), XII • *župnik v Škocjanu pri Turjaku, 1718, januar 19, (1045-1048), XII

V

Valenčič, Bartolomej, kaplan na Silentaboru, 1686, maj 2, (1251-1254), XII

W

Wällisch, Janez Mihael, doktor bibliojskih ved in apostolski protonotar, 1718, januar 19, (1045-1048), XII • s.d., (1153-1154), XII

Wogathej, Franc Krištof, tajnik vicedomskega urada, 1718, april 6, (1281-1284), XII

Ž

Železnik, Jernej, košanski župljan, 1717, december 31, (1291-1294), XII

Živalski nazivi v imenoslovju

Janez Keber

Med aspekti in področji, ki se odpirajo ali razkrivajo v živalskih zgodbah v delu *Živali v prisposodobah*, so tudi osebna imena, tj. vzdevki, imena in priimki, ki so nastali iz živalskih nazivov. Iz le-teh so nastala še druga lastna imena, kot so krajevna, ledinska, stvarna imena itd., vendar se bom tu omejil samo na osebna imena.

O priimkih, ki so nastali iz živalskih nazivov, je med drugimi³¹¹ pisal Pavle Merku v članku *Naši živalski priimki* (Jadranski koledar 1982, Trst, 117-122). Izpostavil je zlasti nekatere posebnosti takih slovenskih priimkov s Tržaškega, v Beneški Sloveniji in Režiji. Sicer pa so priimki iz živalskih nazivov znani v vseh evropskih jezikih. V Sloveniji je skupina takih priimkov zelo opazna in številna. To med drugim dokazujejo statistični podatki o prvih 100 ali prvih 1200 priimkih v Sloveniji.

Kako so nastali vzdevki, imena in priimki iz živalskih nazivov, je na kratko prikazano v živalskih zgodbah dela *Živali v prisposodobah*. Najpogosteje je najbrž treba izhajati iz živalskih primer, s katerimi se nazorno in slikovito označujejo lastnosti ljudi, in sicer tako, da se primerjajo z živalskimi.³¹² Te so lahko resnične, domnevne ali izmišljene. Tako je npr. primera *zvit kot lisjak* »zelo zvit« tesno ali vsaj razvojno povezana z metaforično oznako *lisjak* v pomenu ekspresivno »zvit, prebrisan možki«. Enako bi lahko rekli za metaforični izraz *lisica*, ki lahko izhaja iz primere *zvit kot lisica*, potrjujeta pa jo tudi izraza *lisica zvitorepka*, *lisica zvita tica*. Živalske metafore, tj. živalski nazivi v prenesenih pomenih, so zelo primerne za poimenovanje ljudi po njihovih telesnih, značaj-

skih ali vedenjskih lastnostih. Tako so nastali vdevki in imena, iz teh pa v času nastajanja priimkov, tj. v priimkovnem procesu, priimki, v našem primeru tudi priimka *Lisjak* in *Lisica* z različicama *Lesjak* in *Lesica*. Imena, ki so nastala iz nazivov pomembnejših, večjih, nevarnejših živali, niso nastala samo na osnovi primerjanja njihovih lastnosti, ampak predvsem iz želje ljudi, da bi postali poimenovanci tako močni, pomembni kot te živali, da bi torej zlasti njihove dobre lastnosti prešle na nosilce imen. Kot taka bi lahko imeli imena *Medved*, *Volk*, *Jelen*, *Lev*, *Merjasec*, *Bik*, *Tur* in še kakšno. Pri večjih, pomembnejših živalih je na poimenovanje z njimi gotovo vplivala tudi njihova simbolika, ki je obenem v tesni povezavi z metaforiko in frazeologijo posamezne živali. O tem je več povedano v posameznih živalskih zgodbah v moji knjigi *Živali v prisposodobah*.

Živalske nazive najdemo pogosto že v staroslovenskih imenih. O Kronsteiner v knjigi *Die alpenlawischen Personennamen* omenja naslednja taka imena: *Jagne* (v letih 1060-1064), *Jastreb* (leta 1111), *Jelen* (1030), *Kozar* (8. stol.), *Kozlic* (1203), *Kunigoj* (1130), *Medved* (1156), *Tur* (9. stol.), *Vevera* (12. stol.), *Volkaj* (12. stol.), *Volkonega* (957-993), *Zverče* (12. stol.), *Zverec* (12. stol.), *Zverica* (1185), *Zverič* (1134), *Zverigaj* (1134), *Zverina* (12. stol.), *Zverinega* (12. stol.), *Zverka* (12. stol.), *Zverko* (990), *Živina* (957-993). Izbor imen tu ni posebno velik, saj manjka kar precej znanih živali. Kot kaže današnje stanje obravnavanih priimkov, pa so bile v poimenovalnih in priimkovnih procesih brez dvoma udeležene skoraj vse na naših tleh znane živali. Zanimiva je velika produktivnost splošnega živalskega naziva *zver*. Glede na to ni presenetljivo, da je dandanes priimek *Zver* zelo pogost.

Dejstvo, da so bila imena, ki so nastala iz živalskih nazivov, na slovenskih tleh v veljavi že od nekdaj, je za poimenovanje svojih junakov posrečeno uporabil pisatelj Janez Jalen v zgodovinski povesti *Bobri*, npr.: *Bela Ovca*, *Brkati Som*, *Brlez*, *Čopasta Priba*, *Dolgobradi Kozel*, *Dolgogrivi Zober*, *Drobna Grlica*, *Drzni Jastreb*, *Drzni Kozorog*, *Godrnjavi Medved*, *Grabljivi Rak*, *Hrček*, *Jasnooki Orel*, *Jazbec*, *Krivokljun*, *Lepolasa Veverka*, *Mrki Jež*, *Neokretni Karp*, *Okretni Lipan*, *Oprezni Srnjak*, *Ostrorog Jelen*, *Ostrovidni Sokol*, *Pegasti Ris*, *Pikasta Postrv*, *Ponirek*, *Presukani Lisjak*, *Rakar*, *Redkozoba Ščuka*, *Rjavi Medved*, *Sivi Volk*, *Škrjanček*, *Tankonoga Čaplja*, *Tršati Tur*, *Tvegavi Gams*, *Udarni Jalan*, *Urni Sulec*, *Vitorogi Oven*, *Vztrajni Volk*, *Zajček*, *Žvižgajoči Svizec*.

Staroslovenska imena, med njimi tudi tista iz živalskih nazivov, so bila po uvedbi krščanske vere polagoma v nekaj stoletjih, dokončno pa po tridentskem koncilu konec 16. stoletja, izpodrinjena s tujimi svetniškimi. Zato dandanes pri nas skorajda nimamo slovenskih ali slovanskih rojstnih imen iz živalskih nazivov.³¹³ Seveda pa je poimenovanje z domačimi slovenskimi imeni ostalo v spominu naših prednikov do časa, ko so začeli nastajati priimki. Za tvorbo teh so bili uporabljeni tudi vzdevki in imena, ki so nastala iz živalskih nazivov. To nam dokazujeta današnje veliko število in pogostost priimkov, ki se povezujejo z živalmi.

V oblikovno tvorbenem pogledu bi lahko priimke, ki so neposredno ali posredno nastali iz živalskih nazivov, uvrstili v tri skupine. V prvi so priimki, ki so po obliki enaki živalskim nazivom, npr. *Bolha*, *Čebela*, *Črv*, *Golob*, *Jelen*, *Kokot*, *Kos*, *Krt*, *Medved*, *Merjasec*, *Miš*, *Mravlja*, *Muha*, *Orel*, *Osel*, *Petelin*, *Piščaneč*, *Prašič*, *Rak*, *Sova*, *Sraka*, *Srna*, *Srnjak*, *Sršen*, *Ščurek*, *Vrabeč*, *Volk*. V drugi so t. i. izpeljani priimki, kot npr. *Golobič*, *Koselj*, *Kravanja*, *Kravina*, *Kravos*, *Medvedič*, *Muhič*, *Mušič*, *So-*

količ, Srnko, Volčič, Zmajšek. Priimek *Golobič* je npr. nastal iz imena *Golob* z obrazilom *-ič*. Prvotno je bila oseba z imenom *Golobič* sin očeta z imenom *Golob*. V priimkovnem procesu pa sta nastala dva priimka. Tako tvorjenih priimkov, tj. iz imen očetov, je v Sloveniji kar precej, seveda ne samo iz imen, ki so nastala iz živalskih poimenovanj. Funkcijo tvorbe *izočetnih priimkov (patronimikov)* imajo v slovenskem jeziku še druga obrazila, kot so *-e*, npr. *Mravlje* (: *Mravlja*), *Kozole* (: *Kozel*), *-(e)c*, npr. *Grilec, Grile* (: *Gril*), *Jelenc* (: *Jelen*), *-ko*, npr. *Jelenko* (: *Jelen*), *-ičič*, npr. *Jelenčič* (: *Jelen*), *-ek*, npr. *Prašček* (: *Praščič*), *-ak*, npr. *Mravljak* (: *Mravlja*) itd. Enako funkcijo ima včasih tudi sestavljeno obrazilo *-šek*, npr. *Kebršek* (: *Keber*), *Petelinšek* (: *Petelin*), *Medvedšek* (: *Medved*), kar dokazujejo tudi priimki iz drugih osnov, kot *Kramaršek* (: *Kramar*), *Fideršek*. V tretji skupini so priimki, ki so posredno povezani z živalskimi poimenovanji, npr. *Gosar* (: *gosar*), *Jazbinšek* (: *Jazbine*)^{31a}, *Kačar* (: *kačar*), *Konjar* (: *konjar*), *Kozar* (: *kozar*), *Ptičar, Ftičar* (: *ptičar*), *Ribič* (: *ribič*), *Ribičič* (sin *Ribiča*), *Ribnikar* (: *ribnik*) itd. Nastali so potemtakem iz besed, ki so večinoma izpeljane iz živalskih nazivov. Tako npr. *konjar, ptičar* pomenita osebi, ki se ukvarjata s konji in pticami, *ribič* oseba, ki lovi ribe.

Vse živalske metafore, tj. živalski nazivi v prenesenih pomenih, pa vsaj glede na današnje stanje niso bile uporabljene kot imenske osnove. To velja zlasti za živalske metafore z zelo negativnim pomenom, ki se uporabljajo tudi kot psovke, npr. *bik, konj, krava, osel, pes, svinja*. Zanimivo je, da je med takimi metaforami izjema *osel*, iz katere je v slovenskem jeziku nastal priimek *Osel*, ki pa se skuša večinoma prikrivati s pisavo *Oselj*. Nasprotno v nemškem jeziku ni priimka *Esel*, vendar pa je v njem priimek *Hund*, medtem ko ustreznega slovenskega priimka *Pes* ni. Očitno so v posameznih jezikih razlike in ocenjevanju negativnih metafor in psovk, kar seveda vpliva na to, ali so uporabljene kot imenske osnove ali ne. Včasih odločajo o tem že pomenske nianse med sopomenkami, v slovenščini npr. med besedama *pes* in *cucek*. Slednja pomeni slabšalno »majhen, zanikrni pes« ali »pes nasploh« (tudi narečno). Njen metaforični pomen nizko »pohleven, bojazljiv človek« je bil uporabljen kot imenska osnova, iz katere je prek vzdeyka nastal priimek *Cucek*. Podobno kot *pes* ni bila za imensko osnovo uporabljena beseda *svinja*^{31b}, ki se razen v zelo negativnem metaforičnem pomenu uporablja tudi kot huda psovka. Obstajajo pa priimki *Prašček* (prim. manjšalno ali ljubkovalno *prašček*), *Krulc, Krulčić, Krulec, Krulej, Krulje, Kruljec* (prim. *kruliti* in ekspresivno *krulec* »praščič«), a tudi *Merjasec* (prim. *merjasec* »odrasel samec prašiča«, preneseno nizko »pohoten, nasilen moški«). Iz goveje družine se kot zelo negativni metafori in psovki uporabljata *bik* slabšalno »neumen, omejen, zabit človek«, a tudi ekspresivno »zelo močan in orjaški moški«, in *krava* nizko »grob, nevzgojen človek« in »kdor veliko, požrešno pije«. Kot imenski osnovi se danes prepoznavata samo v priimkih izpeljankah, kot so *Bikošek, Bikovič, Bikovšek, Kravanja, Kravarič, Kravec, Kravina, Kravos*. Mlajša in metaforično manj negativna člana goveje družine *junec* in *tele* sta v priimkih *Junc* in *Telč, Telček, Telič*, medtem ko je *vol* kot imenska osnova v priimkih *Volaj, Volarič, Volave, Volavec, Volc*. Pri priimkih *Telč, Telček, Telič* je očitno, da se negativna metaforičnost besede *tele* nizko »nespameten, neumen človek, zlasti zaradi mladosti, neizkušenosti« omili z manjšalnimi ali ljubkovalnimi obrazili *-č, -ček, -ič*.

V priimkih so dobro zastopani nazivi ovčje družine in z njo povezani izrazi: *Ovca, Oven, Jarc, Jarec, Merkač, Brave, Bravec,*

Bac, Ovčak, Ovčjak, Ovček, Ovčakar, Učak, Učakar, Ovčar, Jag-nje. Sem spadata tudi priimka *Koštrun* (1971: 48 oseb) in *Pugelj* (1971: 451, 1994: 467). Priimek *Pugelj* izhaja iz naziva *pugelj* (gl. Pleteršnik II, 362) v pomenu »koštrun«. Narečno *pugelj* »koštrun« se je torej v priimkih bolj uveljavilo kot splošno-slovensko *koštrun* »skopljen oven«, ki izhaja iz italijanskega *castrone* »skopljenec; skopljen oven« (Več o tem glej v knjigi *Živali v prisposodobah I pri ovca*, 279-208!).

Najbolj opazno po številu in pogostnosti pa se v priimkih pojavljajo nazivi ptic - od domačih do ostalih, kar seveda velja tudi za metaforiko, frazeologijo in simboliko (glej posamezne živalske zgodbe v že omenjeni knjigi!). Tako sta najpogostejša med temi priimki *Kos* (1994: 4051 oseb) in *Golob* (1994: 4039), ki zavzemata 10. in 11. mesto med priimki v Sloveniji. Leta 1994 so jim sledili: 31. *Zajc* (2445), 32. *Medved* (2411), 49. *Erjavac* (1849), 50. *Jereb* (1830), 53. *Lesjak* (1749), 68. *Ribič* (1603), 70. *Maček* (1589), 71. *Jelen* (1585), 90. *Rus* (1436), 99. *Kosi* (1374), 103. *Zver* (1347), 104. *Žižek* (1343), 105. *Vovk* (1330), 109. *Jarc* (1300), 117. *Jazbec* (1241), 122. *Šinkovec* (1217), 132. *Volk* (1164), 152. *Čuk* (1084), 221. *Kukovec* (878), 219. *Strnad* (881), 225. *Brglez* (875), 227. *Muhič* (867), 256. *Zajec* (819), 259. *Vuk* (814), 285. *Fink* (765), 296. *Rijavec* (748), dalje *Krapež* (735), *Kozar* (711), *Gril* (708), *Pajk* (704), *Kokot* (689), *Kurnik* (674), *Senica* (667), *Čuček* (644), *Pišek* (636), *Murn* (620), *Medvešek* (597), *Oven* (582), *Mulec* (578), *Grilec* (577), *Vučko* (577), *Žerjav* (574), *Jelenc* (573), *Orel* (563), *Jazbinšek* (558), *Žužek* (555), *Petelin* (523), *Zavec* (516), *Švab* (509), *Keber* (505), *Janc* (501), *Škrflj* (500), *Rak* (493), *Škrjanec* (490), *Kravanja* (489), *Kozjek* (488), *Mulej* (477), *Kozel* (474), *Žohar* (469), *Jež* (468), *Kozole* (467), *Pugelj* (467), *Šegula* (465), *Sovič* (459), *Kapun* (458), *Golobič* (453), *Jelenko* (448), *Vodeb* (441), *Rakuša* (440), *Lisjak* (437), *Škorjanc* (431), *Ovčar* (409), *Remic* (406), *Čuš* (405), *Škrlec* (393), *Nahtigal* (378), *Berglez* (377), *Jerebic* (368), *Žerjal* (367), *Pajek* (360), *Žunič* (359), *Vravec* (347), *Vuga* (344), *Rakar* (341), *Zajšek* (341), *Ureh* (339), *Čibej* (336), *Žabkar* (335), *Kozlovič* (330), *Legat* (328), *Povh* (321), *Škerjanc* (321), *Merhar* (320) (gl. prvih 1200 priimkov v Sloveniji 1994 po podatkih Centralnega registra prebivalstva Zavoda za statistiko Republike Slovenije).

Iz seznama prvih 1200 priimkov v Sloveniji je mogoče razbrati, da imajo priimki iz nazivov ptic zelo opazno vlogo v tudi sicer zelo močni skupini priimkov, ki izhajajo iz nazivov za živali. Izven tega seznama je ostalo nekaj priimkov iz nazivov za živali, ki so obravnavane v zgodbah v delu *Živali v prisposodobah* (Podatki so iz leta 1971): *Bolha* (135), *Cucek* (52), *Čebela* (55), *Čeru* (99), *Červ* (52), *Črv* (179), *Črvček* (k15), *Črvič* (14), *Gosak* (266), *Gosar* (201), *Govedič* (127), *Govednik* (71), *Govejšek* (52), *Govek* (62), *Govekar* (241), *Jastrobnik* (16), *Kač* (193), *Kačar* (58), *Kačič* (246), *Kačičnik* (116), *Kačnik* (29), *Kačun* (11), *Kokošar* (104), *Komar* (263), *Konjiček* (24), *Krt* (175), *Kert* (150), *Kukojca* (31), *Kukovica* (96), *Kukec* (301), *Lesica* (34), *Miš* (28), *Mišak* (12), *Mišič* (241), *Miše* (19), *Mišica* (20), *Mišigoj* (90), *Mišjak* (26), *Mravinec* (81), *Mravlak* (19), *Mravlja* (121), *Mravljak* (331), *Mravlje* (220), *Muha* (202), *Muhar* (50), *Orlač* (77), *Orlačnik* (22), *Orlčnik* (17), *Orlič* (55), *Orličnik* (28), *Pesjak* (240), *Osel* (17), *Oselj* (46), *Rac* (111), *Race* (68), *Racman* (88), *Raček* (11), *Račič* (378), *Račnik* (67), *Polh* (129), *Ptičar* (34), *Ftičar* (88), *Ptiček* (32), *Rakun* (114), *Rakuš* (85), *Rakušček* (104), *Rakovnik* (70), *Rakovič* (98), *Ribar* (36), *Ribarič* (114), *Ribaš* (50), *Ribičič* (15), *Ribnikar* (263), *Krulc* (150), *Krulčić* (19), *Krulec* (92), *Krulej* (26), *Krulič* (29), *Krulje*

(28), Sokol (36), Soko (62), Sokolič (42), Sokolov (19), Sokolovič (33), Sova (27), Sovan (10), Sovec (96), Sraka (232), Srakar (94), Srna (28), Srne (12), Srnec (48), Srnjak (25), Srnko (53), Sršen (279), Ščurek (24), Ščurk (43), Vovčko (53), Vovko (180), Vrabeč (291), Vrabel (35), Vrabelj (58), Vrabič (250), Vrabl (236), Zmajšek (14), Žabar (54), Žabčič (14), Žabjek (101), Žabnikar (24), Žolnik (24).

Navedena statistična spiska omogočata bralcu, da razmišlja tudi o oblikovni oziroma pravopisni podobi obravnavanih priimkov. Ugotovitev, da mnogi priimki niso zapisani v skladu z današnjim pravopisom, velja seveda tudi za priimke iz drugih imenskih osnov, ne samo živalskih. O zgodovinski razsežnosti priimkov, ki so povezani z živalskimi nazivi, je bilo nekaj povedano že v začetku. Dodal bi samo še to, da se ti priimki pojavljajo že v naših najstarejših listinah, urbarjih in drugih virih.

Razpravljanje o tem aspektu obravnavanih priimkov pa bom pustil za kakšno razpravo v bližnji prihodnosti. Tu sem pravzaprav hotel samo opozoriti na pomembno skupino priimkov, ki je tesno povezana s človekovim zaznavanjem in pojmovanjem živalskega sveta in narave sploh. Iz tega zaznavanja in pojmovanja izhajajo vse živalske primere, dalje metafore kot višja stopnja tega pojmovanja, za temi pa frazeologemi in pregovori, ki izhajajo iz človekovih predstav o živalskem svetu in človekovi vlogi v njem. Vse to je v sinteti-zirani obliki združeno v živalski simboliki, ki je v organskem sozvočju z živalsko frazeologijo v najširšem pomenu. Glede na vse to so priimki, ki so neposredno ali posredno nastali iz živalskih nazivov, pomemben del človekovega odnosa do živalskega sveta, pojmovanja tega sveta in vedenja o njem. Zato brez dvoma zaslužijo našo pozornost in težnjo po razkri-vanju njihovega nastanka.

Prenos arhivskega gradiva na sodobne medije

(XVII. del)

Peter Hawlina

Kot poroča kolega Toplišek v svojem prispevku **Kolikšne so naše zbirke** (na strani 36 v tej številki), je na vprašanje o številu oseb v rodoslovnih zbirkah odgovorilo 30, to je približno četrtnina članov. Ti imajo skupno nekaj čez 100.000 zapisov o osebah. To številko vzemimo samo za orientacijo, saj je v resnici verjetno zbranih podatkov še za precej več oseb. Ostale tri četrtnine članov, ki na anketo niso odgovorili, imajo zagotovo v povprečju vsaj po nekaj sto oseb, po drugi strani pa se marsikateri sorodstveni sklopi ponavljajo v zbirkah tistih med nami, ki smo si jih že do sedaj izmenjali po ugotovljenih stičnih točkah.

Zanemarimo vse to in vzemimo, da imamo v računalniških datotekah okroglo 100.000 oseb. Ta številka bi bila razmeroma velika, če bi se to število nanašalo samo na živeče

prebivalce današnje Slovenije. V tem številu bi bilo zajetih okrog pet odstotkov prebivalstva. Vemo, da se večina podatkov v naših zbirkah nanaša na ljudi, ki so živeli 5, 10 tudi 15 in več generacij nazaj. Oceniti, kako je teh 100.000 oseb razporejenih v teh nekaj sto letih, bi bila tudi za demografa, matematika in predstavnika kake druge stroke dokaj zahtevna naloga. Odstotek teh 100.000 oseb, o katerih bi bili na računalniški način dosegljivi podatki, če bi naše zbirke združili, bi bil prav zanemarljivo majhen, če ga gledamo v časovnem razponu nekaj sto let.

Prav to naši zahodni sosedje delajo že dolga leta. O tem sem pisal tudi v tej seriji prispevkov. Njihove zbirke so bistveno večje od naših - absolutno in relativno. Za nekatere kraje in obdobja so popisane skoraj vse osebe. Za njimi pač zaostajamo tudi v tem oziru.

Vseeno pa je 100.000 več kot nič. Teh 100.000 pa bi na svoji vrednosti nekaj pridobilo šele takrat, ko bi bili podatki razpoložljivi vsakemu raziskovalcu. To je namreč bistvena značilnost omenjenih zbirk podatkov pri zahodnih sosedih. Zanje se ni treba podati v civilne in cerkvene arhive. Objavljeni so v obliki, ki jo lahko raziskovalci na hiter način pregledujejo kar doma. Datoteke ali vsaj indeksi so na razpolago zastoj ali za razmeroma majhno plačilo. Obseg teh podatkov vse hitreje narašča, enostavnost pristopa do njih pa še veliko bolj.

Do teh naših 100.000 oseb nima zaenkrat dostopa še nihče. Samo del teh podatkov, morda za kakih 10.000, je dostopen na naših spletnih straneh.

Zakaj ni dostopnih vseh 100.000? Razlogov je več. Eden med njimi je ta, da 'lastniki' verjamejo, da bi z njihovo objavo nekaj izgubili, morebitni iskalci pa se okoriščali z rezultatom njihovega raziskovalnega dela. Vprašanje uravnoteženega izmenjavanja podatkov smo že večkrat obravnavali in do posebno učinkovitega, splošno uporabnega odgovora nismo prišli. Spoznali smo le to, da so največ pridobili tisti, ki so svoje podatke brez omejitev ponudili na neomejen vpogled in uporabo. To je tudi najbolj razširjena praksa zahodnjakov. Na ogled so ne le praktično vsi rodoslovni podatki o 'plavi krvi', politikih in drugih imenitnikih, ki se zaradi svojih zaslug in dosežkov uvrščajo v rodoslovne 'aleje slavnih' o čemer piše kolega Novakovič tudi v tej številki na strani 16 (in o zasnovah za nekaj podobnega pri nas kolegica Benedežič, na strani 17); neprimerno več je podatkov o 'navadnih smrtnikih', ki nekoč niso bili deležni (skoraj) nobene omembe. Tudi v tem se odraža množična pristopnost dobrin. Saj je bila večina dobrin dostopna že pred tisočletji, samo tako množična ni bila. Kdo danes v 'razvitih' državah nima stola, postelje, kopalnice, žlice, sladkorja in še marsičesa, kar pač večina človeštva še danes nima (in prav nič ne pogreša!!!), v naših krajih pa je to pred nekaj generacijami imela samo peščica.

Drug razlog je neutemeljen strah pred nepoznanim in tolikokrat zmotno tolmačenim zakonom o varovanju osebnih podatkov. Ta zastrašenost je sestavni del miselnosti v kulturah (nekdanjih) totalitarnih režimov. Zastrasenci se najbrž ne zavedajo, da bi z odvržnim strahom odpadla tudi nevarnost. Včasih je videti, da so se nekateri na strah in nevarnost tako privadili, da brez nje ne morejo.

Temu razlogu je blizu poskus prikrivanja prenekaterih 'nečednosti', ki so prisotne prav v vseh družinah. Smo pač človeška bitja. Nekoliko huje je takrat, kadar nas v prikriti-

vanje podatkov vodi poskus skrivanja podležev, kriminalcev in vsakih drugih zahrbtnih namenov. Prav v zadnjem času sem slišal, da nekateri nočejo nič slišati o transparentnem prikazu sorodstva, ker bi se samo nekateri želeli polastiti (vrnjenega denacionaliziranega) premoženja.

Sami boste nemara našli še druge razloge za morebitno zadržanost pri prikazovanju, posredovanju in morebitni izmenjavi podatkov. Vsakdo ima pravico do lastnega odnosa in početja.

Na srečo je večina med nami takih, ki do prikazovanja in izmenjave nima zadržkov. Taki celo razmišljajo, kako bi svoje rezultate predstavili čimbolj učinkovito. Glede tega kaj posebnega ne bomo izumili. Načini, ki jih uporabljajo naši razvitejši sosedi, bi nam morali povsem zadostovati.

Namesto tega bom ponudil način, ki je daleč od tistih najsodobnejših in toliko bolj avtomatiziranih in učinkovitih. Je pa zato, po mojem prepričanju dovolj 'nenevaren', da bi se zanj odločili tudi tisti, ki imajo utemeljene ali neutemeljene predsodke.

Gre za izgradnjo skupne podatkovne zbirke s temeljnimi informacijami o osebah, ki smo jih zbrali v ločenih lastnih zbirkah. Predlog je skrajno preprost. Kdor bi želel sodelovati, bi napravil tabelaričen prikaz podatkov o osebah v poljubno okleščeni obliki. Sam bi se lahko odločil, ali bo objavil zgolj priimek, ime, datum in kraj rojstva, kot navajam za primer na vseh Marijah Pollak iz svoje zbirke, ali pa bi tem dodal še informacije o datumu in kraju smrti, poroke, o starših, zakonskem partnerju...

Pollak, Maria	01.09.1879	Tržič
Pollak, Maria	06.04.1797	----
Pollak, Maria	ok. 1872	----
Pollak, Maria	10.06.1871	----
Pollak, Maria	19.12.1887	----
Pollak, Maria	10.10.1846	Tržič
Pollak, Maria Alexia	17.07.1858	----
Pollak, Maria Juliana	____, 1865	----
Pollak, Marietta	14.2.1944	Dunaj
Pollak, Marija	05.06.1734	Tržič
Pollak, Marija	31.03.1750	----
Pollak, Marija	30.01.1730	Tržič
Pollak, Marija	27.01.1782	Tržič
Pollak, Marija	24.01.1793	----
Pollak, Marija	06.08.1827	Tržič
Pollak, Marija	17.7.1905	Ljubljana
Pollak, Marija	14.08.1788	Tržič
Pollak, Marija	02.02.1643	Tržič
Pollak, Marija	22.06.1707	Tržič
Pollak, Marija	18.12.1877	Tržič
Pollak, Marija	23.10.1757	Tržič
Pollak, Marija	27.06.1813	Tržič
Pollak, Marija	12.03.1835	Tržič
Pollak, Marija	05.06.1809	Tržič
Pollak, Marija	31.03.1755	Tržič
Pollak, Marija	03.02.1830	Tržič
Pollak, Marija	24.07.1774	Tržič
Pollak, Marija	13.08.1731	Tržič
Pollak, Marija	16.04.1836	Kamnik
Pollak, Marija	23.10.1869	Kranj
Pollak, Marija Ana	05.07.1721	Tržič
Pollak, Marija Ana Berta	03.07.1853	Tržič
Pollak, Marija Barbara	23.03.1743	Tržič

Pollak, Marija Barbara	03.12.1756	Tržič
Pollak, Marija Frančiška	26.05.1860	Ljubljana
Pollak, Marija Klara	12.08.1864	Kranj
Pollak, Marija Kristina	01.12.1843	Novo mesto
Pollak, Marija Terezija	11.09.1744	Tržič
Pollak, Marija Viljemina	11.05.1875	Ljubljana

Iz svoje bi lahko v skupno zbirko prispeval okrog 10.000 podobnih zapisov, vsi skupaj pa za nekaj nad 100.000 oseb. Podvig ni zahteven. Tabela v nekaj sekundah izdelava naš program. Opremimo jo še z oznako 'lastnika' podatka in pošljemo v skupno zbirko. Ta bi bila brezplačno razpoložljiva, najbolje na omrežju. Raziskovalec bi najprej lahko pri kolegih ugotavljal morebitno prisotnost istih oseb. Na morebitne podvojene zapise in s tem možne skupne točke pri različnih raziskovalcih bi lahko opozoril že program. Poleg tega bi vsakdo pred iskanjem podatkov o neki osebi v arhivih najprej pregledal, če podatkov o iskani osebi morda nima že kdo od kolegov. Če bi npr. iskal neko Marijo Pollak, ki je bila 23.10.1869 rojena v Kranju, bo verjetno najprej ugotovil, če ni iskana oseba tista, ki jo že ima v svoji zbirki nekdo od 'dobaviteljev' informacij v skupni datoteki. Od dogovora med obema raziskovalcema bi bilo po tem odvisno, v kakšnem obsegu in na kakšen način bi si podatke izmenjala.

Omenjeni način dopušča še nekaj drugih koristi. O njih bomo govorili, če bo projekt zaživel. Za začetek bi ne bilo treba več kot to, da bi nekdo med nami prevzel odgovornost za sprejemanje podatkov od posameznih 'dobaviteljev' in jih uvrščati v skupno zbirko. Taka zbirka bi bila lep 'razstaveni eksponat' že na naši letošnji razstavi. Bo kaj odziva?

Kdo se najraje skriva?

Nenad Novaković

Večkrat se nam je že postavilo vprašanje, kako je z objavljanjem (v okviru rodovnikov) tistih oseb, ki so še žive. Marsikdo se boji, da bi s tem posegel (posegal) v zavarovane osebne podatke. Marsikdo je pri zbiranju podatkov pri sorodnikih ostal brez nekaterih podatkov ravno zaradi teh pomislekov. Škoda, povzročena s tem, je lahko zelo velika. "Oskubljeni" konci nekaterih vej rodbine utegnejo povzročiti domnevo, da so te veje izumrle in če nadaljevalec družinske kronike oziroma rodovnika nima drugega vira informacij, se njegovo raziskovanje v smeri teh vej ne bo nadaljevalo. Vodil in objavljajal se bo rodovnik, ki ni popoln in ni pravilen. Je morda kdo že pomislil na posledice objavljanja nepravilnih rodovnikov. Te so lahko zelo hude, tako v pravnem kot v zasebnem življenju.

Osebnost sem že večkrat trdil, da je strah pred kršitvijo osebnih podatkov odveč in da resnega rodoslovca le ovira pri njegovem delu. Prispevek na to temo je bil objavljen leta 1996 v Drevesih (številka 3-4, letnik 3). Ne bo odveč, če na tem mestu ponovim bistvene sestavine tega prispevka.

Varstvo osebnih podatkov, evidence za potrebe varstva osebnih podatkov, pravice posameznika, njihovo varstvo in omejitve, iznos osebnih podatkov iz države in drugo ureja zakon o varstvu osebnih podatkov (Uradni list RS, št. 8/90, 19/91). Po tem zakonu je osebni podatek tisti podatek, ki kaže na lastnosti, stanja ali razmerja posameznika, ne glede na obliko, v kateri je izražen. Podatki, ki jih rodoslovci zbiramo, obdelujemo in hranimo so predvsem:

- ime in priimek,
- datum in kraj rojstva,
- datum in kraj poroke,
- datum in kraj smrti.

Ti podatki so za potrebe prispevka v nadaljnjem besedilu imenovani matični podatki. Med drugimi podatki, ki jih rodoslovci zbiramo, obdelujemo in hranimo, se nahajajo:

- datum in kraj krsta (ali drugega podobnega obreda),
- datum in kraj pogreba,
- datum in kraj šolanja,
- poklic,
- doseženi akademski nazivi,
- veroizpoved...

Poleg naštetih je lahko predmet rodoslovne zbirke tudi kopica drugih podatkov, ki kažejo na življenje posameznika in ki so seveda od primera do primera različni. Najosnovnejši podatek za vsakega rodoslovca pa je vsekakor podatek o sorodstvu po krvi in po svaštvu. Ta podatek je celo pomembnejši od imena in datumov rojstva in smrti. Za osebo A so na primer znani matični podatki, ve se tudi, da je imela sina B, za katerega pa ni nobenega izmed matičnih podatkov. Na drugi strani se ve, da je oseba B imela sina C, za katerega so podani matični podatki. Ker je znana sorodstvena vez med osebama A in C (preko osebe B), so lahko v rodovnik potomcev osebe A uvrščeni potomci osebe C in obratno - v rodovnik prednikov osebe C so lahko uvrščeni predniki osebe A. V obeh primerih pa je potrebno navajati osebo B kot vmesni člen brez vseh matičnih podatkov. Iz gotovosti sorodstvenih vezi A - B in B - C je mogoče z gotovostjo sklepati na tretjo sorodstveno vez, A - C. V primeru popolnih matičnih podatkov o osebi B ob negotovosti sorodstvenih vezi z osebo A ali z osebo C je nemogoče sestaviti rodovnik potomcev oziroma prednikov za osebi A in C.

Ali (in če, kateri) zgoraj naštetih rodoslovni podatki predstavljajo podatke ki kažejo na lastnosti, stanja ali razmerja posameznika? Pred tem bi bilo potrebno ugotoviti, kaj je zakonodajalec predpostavljal pod temi izrazi. Ali se da iz prijimka avtorja tega članka (Novakovič) ugotoviti, ali je srbske, hrvaške, slovenske ali eskimske narodnosti in ali je narodnost lastnost posameznika, stanje v katerem se trenutno nahaja ali njegovo razmerje do predmetnega naroda? Ali je starost nekoga njegova lastnost ali njegovo stanje? Ali v primeru nedvomno podedljive bolezni osebe A gotovo sorodstveno razmerje med osebama A in C iz zgornjega primera kaže na to, da ima tudi oseba C to bolezen?

Rodovnik, ki ne vsebuje pravih sorodstvenih vezi ali ki ne vsebuje vseh potomcev ali prednikov je nepravilen oziroma nepopoln. Proti popolnosti je potrebno težiti, čeprav v celoti nikoli ne more biti dosežena, ker se predniki vseh nas prej ali slej izgubijo v času, ko sorodstvena vez ni bila zapisana oziroma kako drugače ohranjena v zgodovinskem spominu. Še bolj pomembno je težiti proti pravilnosti, kajti nepravilnost je hujša kot nepopolnost. Če v

rodovniku ni prednikov osebe C iz zgornjega primera, jih pač ni, če pa so kot njeni predniki navedeni predniki osebe D in ne osebe A, ker se zmotno misli, da je oseba D oče osebe B, so posledice lahko zelo usodne tudi za vse potomce osebe C, ki živijo v prepričanju, da so njihovi predniki predniki osebe D.

Težnja po pravilnosti rodovnikov je osnovna naloga rodoslovcev. Napačni zapis imena ali datuma rojstva oziroma kateregakoli drugega matičnega podatka pri kateri izmed oseb v rodovniku je zanemarljiv vse dotlej, dokler so sorodstvene vezi te osebe nedvomne. Če bi kdorkoli, zakonodajalec ali posameznik, iz želje po varovanju osebne integritete posameznika, povzročil nepravilnosti v poznavanju dejanskih sorodstvenih vezi, bi s tem kršil pravico posameznikov naslednjih rodov, ki imajo pravico vedeti, kdo so bili njihovi predniki in kdo vse so potomci teh prednikov. Vezi nastale s posvojitvijo ali katero drugo zakonsko domnevo starševstva, so lahko pomembne za preživetje posvojencev in udobnejšo starost posvojiteljev. Otroci posvojencev lahko še imajo kakšen odnos do staršev posvojiteljev, kakšen odnos pa naj imajo prapravniki posvojenca s praprastarši posvojitelja? Edino genetska vez je tista, ki veže prednike in potomce skozi stoletja.

Na internetu je mogoč dostop do baz podatkov, ki vsebujejo rodoslovne podatke v smislu matičnih podatkov, drugih podatkov in sorodstvenih podatkov. Gre tudi za danes živeče ljudi, predvsem pripadnike vladarskih rodbin in rodbin višjega plemstva. To so ljudje, ki so stalna tarča paparacov, rumenega tiska, obrekovanja... Njihovi podatki so prosto dostopni vsem, ki imajo možnost jadriranja po internetu. Ogromno podatkov o sedaj živečih ljudi se nahaja na Royal and Noble Genealogical Data on the Web, ki se nahaja na naslednjem naslovu:

<http://www.dcs.hull.ac.uk/public/genealogy/GEDCOM.html>

Tu so predstavniki evropskih vladarskih rodbin, evropskega višjega in nižjega plemstva, netitulariziranega plemstva in meščanstva, vsi pa so v neki stopnji sorodstva en z drugim. Največ oseb je iz zahodne Evrope (Irska, Velika Britanija, Francija...).

Drugi, zelo pomembni naslov za tiste, ki se ukvarjajo s plemiško genealogijo, je Internet-Gotha, ki se nahaja na: <http://www8.informatik.uni-erlangen.de/cgi-bin/wwp/LANG=engl/?gotha>

Tu so predvsem pripadniki vladarskih in mediatiziranih rodbin iz Nemčije ter plemstvo iz srednje Evrope.

Ob vsem tem vsako leto izide tudi veliko število knjig z visokimi nakladami, ki v svojem besedilu vsebujejo podatke o imenih, priimkih, rojstvih, smrtih, porokah, otrocih, starših... Iz takih podatkov lahko z več ali manj truda, ko se "pretolčemo" skozi celo knjigo, sestavimo večji ali manjši rodovnik. Nema lokatera knjiga pa nam olajša ta trud in vsebuje kot prilogo že izdelane rodovnike, tudi s podatki o živih članih rodbine.

Za zaključek še to: sorodstvena vez ni stvar, ki bi bila osebno moja, po definiciji pripada najmanj dvema. Sorodstvena vez med dvema bratoma pa ni pomembna le za njiju, temveč tudi za njuna sinova, za bratranca, ki sta si med seboj v sorodu le s pomočjo sorodstvene vezi med njunima očeta. Podatek o sorodstvu med dvema osebama zato nikakor ne more biti predmet zakonskega varovanja. Torej le pogumno naprej.

Rodovniki znamenitih Slovencev

Lea Beendejčič

Na naših srečanjih smo večkrat ugotavljali, da bi bilo vredno narediti pregled nad rodovniki tistih Slovencev, ki so se zaradi svojih kulturnih, znanstvenih, umetniških, političnih, športnih in drugih dosežkov uvrstili med znane ali znamenite Slovence. Tej zbirki po vzoru raznih 'Hall of Fame' pogovorno rečemo 'aleja slavnih'. Prezela sem s to nalogo povezana opravila. Kolegice in kolege sem povabila, da mi dostavijo vse tiste rodovnike, ki se po njihovem mnenju uvrščajo v to kategorijo.

Do danes so se odzvali Drame, Hawlina, Kobi in jaz. Tako imam na spisku rodovnike za nekaj nad 50 oseb iz te kategorije. To so:

ADAMIČ	Bojan	skladatelj
ADAMIČ	Emil	skladatelj
ADAMIČ	Luis	skladatelj
ARHAR	Franc	guverner Banke Slovenije
AŠKERC	Anton	pesnik, prvi slovenski arhivist
BARAGA	Irenej Friderik	škof, služboval v Ameriki
BILAČ	Borut	športnik
CANKAR	Ivan	pisatelj
ČOP	Matija	kl. fil., lit. zgod., kritik
DEBEVEC	Jože	prevajalec
DOMICELJ	Tomaž	pevec
GOLAR	Cvetko	pesnik, pisatelj, dramatik
GREGORČIČ	Simon	pesnik
GROM	Leon	športnik (kegljač)
GRUDEN	Igo	pisatelj
HREN	Franc	poslanec
JALEN	Janez	pisatelj
JERAJEVA	Vida	violinistka, gl. pedagog
KEBE	Gregor	jamar
KERSNIK	Janko	pesnik in pisatelj
KRAIGHER	politika	
KRAŠEVEC	Jože	teolog, član SAZU
KREK	Janez Evangelist	duhovnik
LEVAR	Ivan	operni pevec
MAISTER	Rudolf	general in pesnik
MATIČIČ	Ivan	pisatelj
MATIČIČ	Nada	pisateljica
NOVY	Lily	pesnica
OBREZA	Franc	poslanec
PEC	Mateja	športnica (tekačica)
PREŠEREN	France	pesnik
PRETNAR	Egon	biolog
PRIMICOVA	Julija	pesniška muza
RAKOVEC	Ivan	urednik Slovenca
RAKOVEC	Ivan	geolog in rodoslovec, član SAZU
RIBIČIČ	Mitja	politik
RIBIČIČ	Ciril	politik
RODE	Franc	nadškof in metropolit
RUTAR	Simon	zgodovinar, geograf, etnolog
STERŽAJ	Miro	športnik (kegljač)

STERŽAJ	Harry	športnik (kegljač)
SVET	Mateja	športnica
ŠIFRER	Andrej	kantavtor
ŠTUKELJ	Leon	športnik
TANKO	Matjaž Andrej	napovedovalec
TAVČAR	Ivan	pisatelj
BROZ	Josip	maršal Jugoslavije
TRŠAR	Drago	kipar, član SAZU
UDOVIČ	Jože	pesnik, član SAZU
VILHAR	Miroslav	pesnik
WOLF	Anton Alojzij	škof
ZORC	Milovan	general
ZUPANČIČ	Oton	pesnik

Zbrani rodovniki so dokaj različni po vsebini in obsegu. Ko bodo naloženi na našo spletno stran, bodo dobrodošle dopolnitve in popravki, posebej pa se priporočam za še druge rodovnike, ki jih posamezniki gotovo imate še precej med svojimi rodovniki. Na spletni strani bodo objavljena tudi priporočila za delo in standardi, ki se jih je treba držati pri izdelkih, ki z objavo pridobijo nekaj društvenega pokroviteljstva.

Vabim vas, da morebitne nove rodovnike, popravke in dodatke v obliki GEDCOM datotek prinesete s seboj na društvena srečanja ali jih pošljete na moj e-naslov: <lbene@ibm.net>.

Tržaška izštevanka

Miroslav Košuta

*Štirje Slovenci
in dva Slovencev
je pet Slovencev,
sedem strank -
koliko časa
se bomo šteli
je še edina
od ugank:
z desne na levo
smo Italijani,
z leve na desno
nas več ni -
prejle še v petih
v igri zbrani,
zdaj pa preštejem
en,
dva,
tril*

Kranjska in zamorc s krono

Peter Hawlina

Nekoč je živel kralj

Ko je bil cesar svetega rimskega cesarstva Oton II. goden za ženitev, star je bil že šestnajst let, mu je mati Adela svetovala, naj gre snubit bizantinsko princeso Teofano. Priprave so stekle in na pomlad leta 972 je bila velika poroka. Računal je, da bo s tem umiril nasprotja z Bizantinci na spodnji polovici Apeninskega polotoka.

Po poročnem slavlju, ki mu zlepa ni bilo konca, sta se mladoporočenca s spremstvom poslovila iz najlepšega, najbogatejšega in najbolj kulturnega mesta tiste dobe. Odpluli so proti Benetkam.

Dolgo pot proti domu sta si naredila za medeni mesec. Brodovje se je moralo ustavljati, kjer si je mladi par to zaželel. Vreme je bilo lepo in toplo. Teofana se je rada kopala. Bila je izvrstna plavalka in je to večino začela takoj prenašati na svojega moža. 'Kaj veš, moj barbarček, morda ti bo to kdaj še življenje rešilo', mu je dejala, ko ta za plavanje ni kazal pravega navdušenja.

Z medenim mesecem sta že kar malo pretiravala. Na to ju je opominjal zlasti škof Abraham, kareremu se mu je mudilo po njegovih opravkih. Več kot je bilo načrtovano so se zadržali tudi na Silbi. Teofani so bili všeč plitvi peščeni zalivčki na južnem delu otoka. V vodi sta se pridružila pastirčkom, ki so se zabavali z žogico. Igrali so rekli picigin.

Kljub svarilom, da se bliža slabo vreme, so odpluli naprej proti severu. Po nekaj urah je bil veter premočan. Začel se je boj za preživetje. Dve ladji sta se potopili, ostali so se komaj rešili v Senj. Po prestanem strahu in mukah se je Teofana zarekla - dokler bo živa, ne bo več stopila na ladjo.

V imenu svete in nedeljive Trojice.

Oto, po milosti božji vzvišeni cesar.

Naj ve prizadevnost vseh naših tako sedanjih kakor prihodnjih zvestih podložnikov, da (imamo) po posredovnju naše ljubljene matere Adelhajde in našega zvestega podložnika vojvode Henrika nekatere dele naše posesti, ki leže v vojvodini prej imenovanega vojvode in v grofiji grofa Popona, ki se imenuje Kranjska ali z ljudskim izrazom Kranjska marka. V tej grofiji je namreč majhen potok, imenovan v jeziku Slovanov Žabnica. Ves svet od njegovega izvira, kjer se dvigajo strme vzpetine ali gorski vrhovi, tja na zahodno stran do Selca, z vsem, kar spada k njemu, ter planino Pečano, nadalje ozemlje onstran Sorice do gore Lubnika, goro samo do večje reke, ki se imenuje Sora, oba bregova te reke vse do ustja prej omenjenega potoka Žabnice ter od tod navzgor do vrelca ali izvira tega potoka in vse, kar imamo v posesti med njunim sotočjem, to je kraje, imenovane Žabnica, Lonca, Suha in še enkrat Selca, ali kakorkoli bi se že imenovali - vse to smo podarili v last nekemu našemu zvestemu, nadvse nam dragemu podložniku, ki se imenuje škof Abraham, in to z vsemi stvarmi vred, ki po pravu in zakonih pripadajo prej imenovanim krajem, z domačijami in stavbami, podložniki obeh spolov, kar bi se jih tam našlo v naši lasti, z obdelanimi in neobdelanimi polji, s travniki, pašniki, gozdovi, vodami in vodnimi tokovi, z mlini,

Benetkam so se morali orej odreči in po nekaj dnevih okrevanja pot nadaljevati po kopnem. Podali so se prek hribov. Družčina ni bila nič kaj razpoložena. Teofana si je nekoliko opomogla, ko so se ustavili na Kostelskem. 'Zdaj smo stopili na naša tla', se je pohvalil Oton. 'To ozemlje je pred dobrimi dvajsetimi leti osvojil moj oče. Kar prav bo prišlo, da si ga spotjo malo ogledamo.'

Pot so nadaljevali ob vzhodni meji. Na Klevevškem so poskušali domače vino. Radi so ga srknili celo Bizantinci, ki so bili vajeni vse kaj boljšega.

Po nekaj dnevih jih je pot privedla do krajev, kjer je škof Abraham želel obiskati svoje sorodnike. Pred prihodom v Loko so se ustavili pri obpotni kovačiji v Mali Žabnici. Vozovi in konji so bili potrebni temeljitega vzdrževanja. Cel dan je trajalo in prenočili so kar ob kovačiji. Vreme in počutje je bilo iyjemno. Teofana je spet nagovarjala moža, da bi se v tem kraju še malo zadržala. Oton ji je obljubil, da ji bo tu na Kranjskem zgradil počitniški gradič, kamor bosta lahko vsako leto prihajala na dopust. Škof Abraham je poslušal, kako domačini molijo, in si vse to skrbno zapisoval. Pri sorodnikih je okušal vipavca in črnikalca.

Od tu so se odpravili proti severu, kjer je Teofana prvič videla s snegom prekrите očake. Očarala jo je dolina ob zgornjem toku Save in si tudi tukaj izgovorila manjši počitniški dvorec.

Škof Abraham jih je nato usmeril proti Otoku na Vrbskem jezeru in od tod prek Zgornje Bele, kjer so zapustili s Slovenci poseljeno ozemlje.

Kogar zanimajo podrobnosti s tega potovanja, gre lahko prebrat potopise in kronike, ki jih hranijo arhivi.

Nekaj obljub, ki jih je spotjo dajal Oton svoji soprogi in prijatelju Abrahamu, je po vrnitvi tudi izpolnil. Po vzoru svojih prednikov je 30. junija, leta 973 v Triburu podpisal listino, ki se v prevodu Primoža Simonitija glasi takole:

ribjimi in drugimi lovišči, trtami in vinogradi, s prehodnim in neprehodnim svetom, z dohodki in izdatki, s prejšnjimi in prihodnjimi terjatvami, s premičninami in nepremičninami. Kakor smo zapisali zgoraj, hočemo, naj ima prej imenovani škof vse to v trdni lasti brez vsakršne ovire ali ugovora. Vrhu tega naj ima vsepovsod v tisti pokrajini, kjer se v našem gozdu ali kjerkoli drugje pasejo prašiči, krmo za svoje prašiče, ki se bodo tam hranili. In noben grof ali vojvoda ali katerakoli druga oseba naj se v ničemer ne umešava (v to posest) brez dovoljenja ali ukaza prej imenovanega škofa Abrahama ali človeka, ki bi mu jo škof zaupal v upravljanje.

In da bi bila veljavnost te naše podelitve še bolj trdna in neomajna, smo tudi zapovedali, naj se ta naš pričujoči ukaz zapiše in zapečati z odtisom našega pečatnega prstana, s čimer hočemo in zatrdno zapovedujemo, naj ima prej imenovani škof po svoji svobodni presoji pravico, da (to posest) obdrži, jo zamenja, izroči ali stori z njo, kar ga bo volja; in da bi naši zamenjci v prihodnje to verjeli po resnici, smo ta ukaz spodaj lastnoročno potrdili.

Znamenje gospoda Otona, nezmagljivega cesarja.

Pregledal jaz, kancler Willigisus, v imenu nadkanclerja Rodberta.

Dano drugege dne pred julijskimi kalendami v letu Gospodovega utelešenja 974, v drugi indikciji, v trinajstem letu kraljevanja in sedmem letu cesarovanja gospoda Otona. Storjeno v Triburu.

Karta Vojvodine Kranjske po Varvazorjevih podatkih

Kralj Oton II. je večino svojega življenja prebil na bojnem polju. Septembra 981 so ga Bizantinci in Arabci hudo porazili v Apuliji. Življenje si je rešil s plavanjem (tega se ga je zares naučil šele na Kranjskem) na grško ladjo. Sedmega decembra 983 je umrl v svoji palači v Rimu.

Kralj je mrtev, živel kralj!

Gornja poldomišljiska pripoved nas povede do omembe še nekaterih zgodovinskih dogodkov. Otu II. je na prestolu sledil Oton III. Tudi on je nadaljeval prakso podeljevanja ozemlja. V spomin in zahvalo je Pribislava, gostitelja svojega očeta, oprostil vseh obveznosti. Najbolj znana je njegova podelitev ozemlja okrog Neuhofna freisinški škofiji leta 996. **Neuhofen** je v listini zapisan kot **Niuvanhova** - je to lahko kaj drugega kot

Nova njiva? V tej listini je prvič omenjena Avstrija (Ostarrichi). Omenimo še cesarja Henrika III., ki je 5. marca 1067 isti škofiji podaril ozemlje v severni Istri.

Zgodovini freisinške posesti na Kranjskem se je najbolj posvetil dr. Pavle Blaznik. Podrobne raziskave loške, dovške in klevevske posesti je objavil v svojih delih. Kolikor vem, se podobno natančne raziskave kostelske in severnoistrske posesti ni lotil. Na zgornjem zemljevidu zato samo orientacijsko označujem približno lego in velikost freisinških posesti v današnji Sloveniji. Natančnejše ozemeljske določitve si bralec lahko ogleda v delih Pavla Blaznika in Wilhelma Bauma, ni pa mi znano, da bi znanstveniki že določili ozemeljsko razsežnost severnoistrske posesti. Po moji laični oceni je šlo tu za pas ozemlja, ki se je vlekel vzdolž Kraškega roba od Ospa do Šterne. Do morja bržkone ni segel, saj med omenjenimi kraji (Kubed, Predloka, Osp, Rozarijoli, Truške, Šterna in Št. Peter) ni nobene, ki bi ležal ob morju. Kaže pa, da je posest segala tudi prek današnje slovensko-hrvaške meje v bujsko občino, kar tudi tej občini daje 'pravico' do vključevanja v 'zamorsko zvezo', kot radi rečemo neformalni združbi nekdanjih freisinških posesti.

S projektom, ki ga je leta 1997 ob svoji šestdesetletnici začelo Muzejsko društvo v Škofji Loki, je podan izziv za podrobnejše raziskave naše zgodovine. V nadaljevanju podajam ponatis uvodnega dela kataloga, ki je izšel ob razstavi **Loka in zamorc s krono**.

◀ Prevod listine, prikazane na naslovni strani: Darovnica Otona II. iz leta 973 (po kopiji iz zbirke Loškega muzeja).

Darilna listina je ponatisnjena po objavi v: J. Zahn, Codex Diplomaticus Austriaco-Frisingensis, Wien 1870 (=Fontes Rerum Austriacarum, XXXI. Band), str. 36 - 39, št. 37 in 38. Izvirnik hrani državni arhiv (Hauptstaatsarchiv) v Münchenu. - Latinski izvirnik listine je datiran po takratnem računanju let, ko so dneve od 25. marca dalje šteli še k prihodnjemu letu. Ker pade 2. dan pred julijskimi kalendami na 30. junij, je bila listina datirana z letom 974 (DCCCCLXXIII). Po novem koledarju je pravilni datuma nastanka listine 30. junij 973.

Predniki Otona III

Kristus krona Otona II in Teofano, rezbarija v slonovi kosti.

Loka in zamorc s krono

Zamorca v grbu sem se 'nezavedno zavedal' vse svoje življenje. Prav posebej mi ga ni bilo mar. Nanj sem postal nekoliko bolj pozoren, ko sem ga zagledal na grbu v prospektu, ki sem ga dobil v turističnem uradu v Mittenwaldu. Naslednji je bil nemara tisti, ki me je gledal z drugega grba s cerkvene fasade v Partenkirchnu. Nepričakovano sem nanj naletel v obdonavskem mestu Groß Enzersdorf, nekaj kilometrov vzhodno od Dunaja.

Na ta srečanja bi morda pozabil, če me ne bi službena dolžnost med mojim štiriletnim županovanjem vodila v nova in nova srečanja z njim. Začel me je privlačiti in zanimati me je začelo, kje vse se je vgnedil v občinski simbol. Temu zanimanju je treba pripisati, da sem kolegom v Muzejskem društvu predlagal, da zamorca in 'njegove' kraje predstavimo sami sebi in vsem prizadetim krajem, saj kaj takega do sedaj niso naredili še nikjer. Kolegi so predlog podprli in mi zaupali organizacijo izvedbe.

Izkazalo se je, da je naloga zahtevnejša, kot se je sprva zdelo. Vseeno je bila razstava pravočasno pripravljena. Odprta je bila ob občinskem prazniku.

Razstava je bila predstavljena tudi v katalogu, ki je izšel v slovenskem in nemškem jeziku. Iz tega kataloga podajam v nadaljevanju malenkostno spremenjen ponatis uvodnega prispevka in celoten prispevek zaključujem z dodatkom Minilo je pol leta.

Bralce sem dolžan seznaniti z dejstvom, da po stroki in delovni karieri nisem blizu tistim vedam, ki bi bile potrebne za strokovno poglobljeno predstavitev celote ali njenih sestavin. Te bodo temu projektu ob morebitnih ponovitvah še sproti dodajane, če bodo različni strokovnjaki začutili potrebo za kaj takega. V tem primeru bo razstava preseгла svoj prvotno zastavljeni cilj.

Predgovor

Mogoče smo poimenovali stvari z njihovimi imeni: tisti, ki pridejo za nami, bodo lažje razumeli - Strniša, Cro-magnon

So razstave, ki so več kot druge. Ena takih je Loka in zamorc s krono. V začetku snovanja programa prireditve ob šestdesetletnici našega društva je bila le ena od številnih idej in predlogov. Ena tistih, ki je ostala in nato postala osrednji dogodek jubilejnega leta. Še več! Ob razpravah o sporočilnosti in vsebini razstave je Muzejsko društvo v Škofji Loki, natančneje njegov Izvršilni odbor, predlagal, naj bo občinski praznik 30. junij – 30. junija 973 je namreč v darovnici cesarja Otona II. freisinškemu škofu Abrahamu med drugimi kraji prvič omenjena tudi Loka – in naj se do občinskega praznika po strokovnih načelih uredijo tudi občinski simboli. Oboje je bilo sprejeto z veliko večino v škofjeloški javnosti in v občinskem svetu.

V zvezi s to razstavo smo imeli 16. aprila 1997 strokovno posvetovanje 'Diplomatična in vsebinska analiza podelilnih listin', ki pomeni velik prispevek k loškemu domoznanstvu in slovenskemu zgodovinopisju. Še pomembnejše posvetovanje pa nas še čaka. To bo strokovno posvetovanje v zvezi s prvo omembo Kranjske v slovenskem jeziku iz obeh darovnic leta 973. K obravnavi te teme bo potrebno pritegniti poleg domačih tudi tuje zgodovinarje. Morda bi pri tem obravnavali tudi ime Neuhofen v Avstriji, na darovnici Otona III., ko se na tem dokumentu leta 996 prvič pojavi tudi ime Ostarrichi, kar so naši sosedi Avstrijci, kot tisočletnico prve omembe, nadvse slovesno praznovali. Ime njihovega kraja je v tej listini zapisano kot Niwanhova. Postavlja se namreč vprašanje, če ni to ime 'našega', slovenskega, pravzaprav alpsko slovanskega izvora.

Razstava in še posebej jubilej društva pa je izzvenel v 'loškem trojčku', slovenski triadi GLAGOLITE - CHREINE - PARADISH. Začetek slovenske pisane besede, prva omemba Kranjske in prvo dramsko besedilo v slovenskem jeziku so tiste kvalitete, na katere smo Ločani upravičeno ponosni. Z njimi zavzema Škofja Loka v slovenstvu in državi Sloveniji izjemno mesto.

A. Pavel Florjančič
tajnik društva

O razstavi

Pobuda za razstavo se je porodila na prvi seji novoizvoljenega Izvršnega odbora Muzejskega društva v Škofji Loki decembra 1995. Razstava naj bi bila osrednji dogodek ob praznovanju 60-letnice muzejskega društva.

Idejna zasnova razstave je bila preprosta. Na njej naj bi bili s skromnimi elementi čim bolj enotno predstavljeni tisti kraji, ki so bili v zgodovini deležni podobne usode kot Škofja Loka – bili so posest freisinške škofije.

Vsak kraj naj bi bil predstavljen čim bolj enotno z naslednjimi sestavinami: grbom, staro in novo panoramo, z mestnim detajlom, krajevno značilnostjo, kopijo podelilne listine ter opisom zgodovine in sedanosti v obsegu ene tipkane strani.

Vabilo smo poslali predstavnikom vseh tistih krajev, za katere smo sklepali, da izpolnjujejo edini pogoj: določen čas do leta 1803 so bili del posesti freisinške škofije. To so bili: Ardagger, Asbach-Altomünster, Bruck a.d. Leitha, Buch am Buchrain, Burgrain-Markt Isen, Ebersdorf-Mampasberg, Eching, Eisenhofen-Erdweg, Eitting, Erching, Euratsfeld, Fahrenzhausen, Farchant, Freising, Garmisch-Partenkirchen, Göstling a.d. Ybbs, Gräfelfing, Groß Enzersdorf, Hollenburg bei Krems, Hummel-Langenbach, Innichen, Isen, Ismaning, Jetzendorf, Katsch/Mur, Kopfsburg, Dovje, Klevevž, Krün, Kuens, Maria Wörth, Marzling, Massenhausen, Mittenwald, Neuhofen a.d. Ybbs, Obervellach, Oberwölz, Ollern-Sieghartskirchen, Pastetten, Pieve di Cadore, Randeegg, Rothenfels, Rudelzhausen, Sachsengang, St. Peter am Kammersberg, St. Peter im Holz-Lendorf, Steinkirchen, Škofja Loka, Tölz, Ulmerfeld a.d. Ybbs, Unterföhring, Waidhofen a.d. Ybbs, Wallgau, Walpertskirchen-Wörth, Weißenkirchen/Wachau, Werdenfels, Wippenhausen/Burghausen, Zeilhofen in Zolling.

V teku priprav smo ugotavljali, da spisek vsebuje zelo raznoliko množico krajev in območij. Izkazalo se je, da ni popoln in bi ga bilo treba skrbno utemeljiti z več vidikov. Ta naloga je presegala osnovno zamisel in se je organizatorji nismo utegnili lotiti. Pri izdelavi spiska vabljenih nam je največ pomagal freisinški etnolog, gospod Rudolf Goerge.

Od skoraj 60 vabljenih se jih je za sodelovanje odločilo 16. Vsem udeležencem se zahvaljujemo za njihovo pripravljenost za sodelovanje, brez njih razstave ne bi bilo. Še posebej se zahvaljujemo vsem tistim, ki so sodelovali pri pripravljanju gradiva in so nam izdatno strokovno pomagali.

Napovedali smo, da bo razstava po zaprtju v Škofji Loki dana na razpolago udeležencem, da jo postavijo še v svojih krajih. Postala bo potujoča razstava, ki bo svoje popotovanje po "brižinskih" mestih končala v Freisingu. Spotjo bo dajala priložnost za medsebojno spoznavanje "dalnjih sorodnikov" v srednjeevropskem prostoru in ugotavljanje podobnosti in različnosti v zgodovini in sedanosti. Razstava je namenoma zastavljena razmeroma skromno. Na posameznih postajah

njenega popotovanja do Freisinga bi bilo morebitne večje spodrsaljaje mogoče še odpraviti, še vedno pa se ji lahko pridruži kateri od povabljenih krajev.

Med trajanjem razstave, od konca junija do konca septembra 1997, si udeleženi kraji lahko izberejo dan, ko se bodo še dodatno predstavili s svojim številčnejšim obiskom, kulturnim, umetniškim ali drugačnim programom in promocijo.

Že ob pripravljanju razstave smo spoznali, da se ob zbranim gradivu odpirajo marsikateri možnosti za nadaljnja proučevanja in primerjave. Če bo začetemu delu sledilo nadaljevanje v Loki ali v katerem drugem kraju, bomo člani Muzejskega društva svojega projekta še toliko bolj veseli in nanj ponosni.

Že zdaj pa ugotavljamo, da zamorec s krono po skoraj dvesto letih od razpada freisinške posesti še zdaleč ni izgubil svojega pomena in moči. Krajem, ki jih je zgodovinsko simbolično povezoval, še danes omogoča ohranjanje in vzpostavljanje stikov, in to celo boljše, kot to zmorejo deklaracije in pogodbe o pobratimstvih in partnerstvih, ki so med temi kraji, po mojem prepričanju, nepotrebne. Videti je, da mu ta moč tudi v prihodnje ne bo upadla. Zato toliko bolj prepričano ponavljam besede, ki sem jih izrekel ob tisočletnici Avstrije v Neuhofnu: **Zamorec s krono je več kot zlate zvezde na modri zastavi združene Evrope.**

Škofjeloški grb

(Iz zbirke škofjeloških pravljic, ki jih je pod naslovom Kamniti most objavil Lojze Zupanc)

V Škofji Loki pripovedujejo, da je bilo prvemu zemljiškemu gospodu, ki je na loškem ozemlju s krivo palico krotil tlačane, ime Abraham. Ko je le-ta pred davnim časom prišel z Bavarskega v Loko, je gostoval na loškem gradu vse dotlej, dokler se ni naučil po naše govoriti. Ves srečen, da se bo po vsej lahkosti sporazumeval s podaniki in tlačani, se je nekega vignetnega dne napotil proti daljni Idriji. Spremljal pa ga je zamorec, ki ga je loški gospodar dobil v dar iz bogatega Ogleja.

Potovala sta po Poljanski dolini. Ta je bila tisti čas zarasla s hostami, koder je bilo toliko medvedov, da bi jih človek ne preštel. Gorje potniku, če se je nameril brez orožja skozi te gozdove! A zamorec, ki je spremljal svojega gospodarja, je bil bistroglavec. Oborožil se je z lokom in tulom, polnim puščic.

Ko sta tako hodila in hodila, sta se sredi temne hoste namahnila na velikanskega medveda. Knez Abraham je prestrašen obstal in drgetal, njegov sluga pa je – ne bodi len – nategnil lok in izstrelil puščico v medvedovo srce. Medved se je zvalil na črno zemljo. Gospodar je rešitelja objel in del:

"Rešil si mi življenje, zvesti služabnik! Za tvoje junaštvo te bom nagradil, da bodo še pozni rodovi vedeli, kakšen junak si bil!"

In je koj zatem, ko se je živ in zdrav povrnil v loški grad, zaukazal, naj v grb, ki bo še stoletja prikazoval veličino loških knezov, naslikajo glavo njegovega rešitelja. Od takrat je v škofjeloškem grbu glava črnega zamorca.

Od kod zamorc s krono v loškem grbu?

Ločanom je lik zamorca v grbu tako sam po sebi umeven, da se obenj nikoli nihče ne spotika. Lahko pa si mislimo, kakšnega nasprotovanja bi bil deležen predlog, da bi tak grb šele uvedli, če ga prej še ne bi bilo. Prepričan sem, da ne bi imel niti najmanjše možnosti za sprejem.

Od kdaj pa ga imamo in od kod? Zakaj? Kakšen je njegov pomen?

Taka vprašanja so ljudje pogosto postavljali; navadno pa niti niso prislunili odgovoru, kar dokazuje, da jih odgovor pravzaprav niti ne zanima.

Ločani pravljico o nastanku grba, ki smo jo objavili za uvod, poznajo. Lahko bi se lotili vsestranske analize te pravljice in v njej iskali morebitne resnične in izmišljene sestavine. Dokazano je, da je škof Abraham živel v drugi polovici 10. stoletja, prva ohranjena podoba zamorca v grbu pa je tista, ki je v ščitu upodobljena pod pečatom škofa Emiha iz druge polovice 13. stoletja. Torej tristo let pozneje.

Saj ni nemogoče, da bi bil kak zamorski sluga kakemu škofu rešil življenje, ne smemo pa pozabiti, da sta dva škofa v Loki kljub

vsemu zavarovanju našla svojo dokaj grozno smrt.

Škof Lepold je s konjem vred padel s kamnitega mostu v naraslo Selščico. Most je bil takrat še brez ograje; v valovih sta našla smrt oba, škof in njegov konj.

Škofa Konrada pa njegov služabnik (ta ni bil črn) ni rešil, temveč ga je kar sam zabodel. Misel na mošnjček cekinov ga je povsem obsedla. Pa se je uštel, ker menda cekinov ni bilo toliko, kolikor jih je videl v svojih pregrešnih sanjah. Morilca so izsledili in obesili, škofa pa pokopali v nunski cerkvi. Nič ne vemo o tem, kako je dogodek odmeval na Loškem in drugod po svetu. Medijev takrat še niso imeli, da bi razpihovali senzacijo, dogodek pa najbrž ni bil kar čez noč pozabljen. Pomislimo za primerjavo, kaj bi bilo, če bi nekdo usmrtil našega nadškofa, ko je bil s papežem pred nedavnim v Sarajevu.

Naj mi Ločani prehudo ne zamerijo, če se mi loška razlaga ne zdi posebno verjetna. Enaka usoda je doletela tudi vse druge do sedaj znane razlage za v naslovu postavljeno vprašanje. Razlag je namreč nekaj ducatov. O resničnosti vsake od njih so prepričani njihovi zagovorniki, več pa je tistih, ki tem razlagam odrekajo utemeljenost. Odgovora na naše vprašanje (zaenkrat) preprosto ni! Ali drugače rečeno: odgovorov je na kupe, noben pa še ni bil dokazan.

S tem bi morali preiti na tiste razlage, pri katerih se razlagalci opirajo na bolj ali manj verjetna in prepričljiva dejstva in hipoteze. V tem sestavku jih nimam namena niti vseh najpogostejših naštevati, kaj šele pobliže predstavljati. Bolj radovedni med bralci lahko posežejo po dveh ali treh prispevkih, ki so bili na to temo objavljeni v Loških razgledih. Če komu to ne zadostuje, mu priporočam monografijo z naslovom *Der freisinger Mohr* (Brižinski zamorec), v kateri Adolf Wilhelm Ziegler v svojem 39 strani dolgemu/kratkem povzetku podaja najpomembnejše ugotovitve številnih pred-

hodnikov. Kot uporabljeno literaturo citira skoraj 60 avtorjev, med njimi našega dr. Blaznika.

Menda je imela doslej največ zagovornikov razlaga, po kateri naj bi zamorca v grbu začeli upodabljati zato, ker je srebrna podoba nekega vzornika, npr. brižinskega patrona sv. Korbinijana, toliko potemnela, da je bila podobna zamorcu. Potemnela podoba je ostala in iz portreta svetnika z mitro je postal zamorc s krono.

Tudi tej razlagi si ne upam naravnost ugovarjati. Težko pa si razlagam metamorfozo svetnikove upodobitve v eno od prvih podob zamorca v grbu. Trideset let po tisti, ki smo jo

omenili pri škofu Emihu, kjer še ne moremo z gotovostjo govoriti o zamorcu, se pojavi lik, ki ne pušča nobenega dvoma. Gre ne le za zamorca - gre za lik pravega divjaka, prav nič podobnega krščeni duši, kaj šele svetniku.

Lik je bil uporabljen v urbarju škofa Konrada (ta ni tisti, ki je bil usmrčen na loškem gradu) iz leta 1316. Upodobljen je celo dvakrat, enkrat na prvi, drugi še na 94. strani. Upodobitev ima vse značilnosti, ki so jih večinoma obdržale poznejše

upodobitve. Krona je podobna cesarski in je rdeče barve, rdeč je tudi ovratnik, profil pa je zasukan pol navzgor; tako zamorc gleda nekam proti nebu, kot bi hotel reči: Uh, spet bo snežilo!

Večina poznejših upodobitev je podobnih tej. Zamorec je postal stalna prvina v grbu brižinskih škofov vse do današnjih dni. Postal pa je tudi prevladujoč razpoznavni znak v simbolih tistih krajev, ki so spadali pod posest brižinske škofije. Morda je bilo treba takrat, ko so se v teh krajih začeli uporabljati pečati, grbi in druge rabe zamorčevega lika, ljudem pojasniti izvor takega simbola. In nemara je bila prav v teh razlagah spuščena z vajeti človeška domišljija, ta pa je poskrbela za kdovekoliko izmišljotin. Ljudsko dušo je bilo morda še najlažje prepričati, da gre za podobo svetega Boltežarja, enega od svetih treh kraljev.

Omenim naj še eno od legendarnih razlag. Bilo je v časih, ko je kraj Freising še nastajal in še ni imel imena. Na griču, kjer danes stoji stolnica, je taboril neki knez, ki je imel v spremstvu tudi zamorca. Ta je bil po svoji zamorski naravi precej temperamenten, rad je plesal in prepeval. Ko je po daljšem obdobju mirovanja (legenda ne pove, ali so minile minute ali ure) spet začel prepevati, je pojasnil: - No zdaj pa spet lahko prepevam (Nun ist es mir wieder in meinen Kopf gekommen frei singen). - Kaj? je rekel knez, - potem naj se kraj imenuje Freising, tvoja glava pa naj pride v njegov grb.

Druge razlage se bodo tistim, ki boste posegli po omenjeni literaturi, morda zdele zanimivejše, sam se nagibam k tisti, ki stvar naredi precej bolj profano. Zamorec je bil zlasti v času prvih upodobitev, po križarskih vojnah, simbol moči. Črna rasa vsaj po fizičnih značilnostih prekaša vse druge. Za povrhu mu dodajo še krono in s tem nastane simbol, ki izraža moč in željo po samostojnosti. In jaz bi dodal: ter še ravno pravšnje mero skrivnostnosti. Vsekakor je zamorec simbol, ki je med heraldičnimi simboli uporabljen poredko. Zato zanj ni mogoče reči, kar velja za mnoge: Kdor nima grba, izbere leva ("Qui n'a pas d'armes, porte un lion").

Novi stari loški grb

*Grb postane prebivališče duše,
zato je nalašč poskrbljeno,
da ga ne zna razumeti kdorsibodi.*

V dosedanem izvajanju sem pravzaprav skušal odgovoriti na v naslovu zastavljeno vprašanje. Odgovor je jasen. Ko je lik kronanega zamorca postal uveljavljen simbol brižinske nadškofije, se je začel dosledno pojavljati v grbih vseh brižinskih škofov in v večini pečatov in/ali grbov v pripadajočih posestih.

Loka grba nikoli ni imela! Nad to trditvijo se bo vsak pravi Ločan zgrozil in avtorja take izjave označil za nesramnega žaljivca ali vsaj nevedneža.

Zavedati se moramo, da po strogih heraldičnih pravilih legalni in legitimni imetnik grba lahko postane samo tisti, ki ga po za to določenem postopku z obrazložitvijo prejme od suverena in se vpiše v register nosilcev.

Loka takega grba ni nikoli prejela.

Toliko za kratek uvod. Ne bo pa odveč, če na hitro opozorimo še na nekatere pojme, ki se v pogovorih o grbih mnogokrat uporabljajo nekoliko pomešano. Ti pojmi so grb, pečat in žig, včasih morda še emblem, znak ali tudi zaščitni znak. Vsi ti imajo morda po nekaj skupnega. Če smo natančni in se imamo za poučene, bomo med njimi znali razlikovati. Za pomoč so leksikoni ali podobna literatura.

Če smo se zamislili v vsebinsko razlikovanje naštetih pojmov, bomo priznali, da smo najraje zamenjavali pojma grb in pečat. Pogosto je bilo tisto, čemur smo rekli grb, v resnici pečat. Če v tem soglašamo in izrečemo trditev, da je Loka pred sedemsto leti dobila mestni pečat, smo pri dokazovanju te trditve spet praznih rok. Res je ohranjen loški pečatnik iz leta 1300, vendar ni ohranjen noben dokument, ki bi pričal o njegovi uradni podelitvi in namenu uporabe. Še huje je! Ohra-

njen je samo pečatnik, nihče še ni našel nobenega dokumenta s tem pečatom, ki bi torej bil odtis tega pečatnika - dokaz uradne rabe!

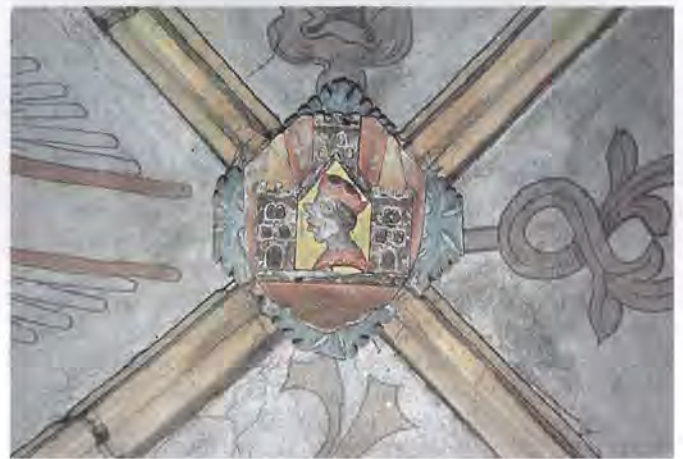
Tako je to, in dokler nekdo ne dokaže nasprotnega, še o mestnem pečatu ne moremo govoriti preveč bahavo.

Kljub vsemu pa je res, da je pečatnik ohranjen. Za povrhu je ta pečatnik prav lep izdelek in se lahko primerja s pečatnikom marsikaterega mesta, ki se ima za kaj več kot je Škofja Loka. Saj je Škofja Loka v srednjem veku tudi bila mesto, ki daleč naokrog ni imelo para. Morda je to danes malo težko verjeti. Naj za aktualno primerjavo spomnim, da pred tisoč leti Münchna še nikjer ni bilo, ko je Freising že imel škofijo.

Čez kakih dvesto let se pojavi še en pečatnik. Narejen je po vzoru prvega. V nasprotju s prvim ta ni ohranjen, ohranjen je njegov odtis. Za ta pečatnik torej lahko rečemo, da so ga uradno uporabljali.

Prva znana ohranjena upodobitev motiva s pečatnika v grbu je najbrž tista iz leta 1471, ki jo lahko vidimo vklesano na sklepniku v stropu cerkve sv. Jakoba.

Grb je izdelan v plitvem reliefu in pobarvan. Verjetno je bil pobarvan ob nastanku in ne pozneje. Opis grba: Na rdečem črn grad z glavnim in dvema stranskima stolpoma z zlato koničasto streho; v vratih na zlato zamorec z rdečo krono in ovratnikom (tu lahko pripomnimo, da bi kljub neznačilnemu nosu težko zanikali, da gre za zamorca), krona ima štiri roglje, uhana ni videti, ovratnik je podoben ministrantskemu; stranska stolpa imata vrata, tloris bi lahko bil pravokoten ali okrogel; grb obdaja zeleno rastlinsko okrasje.

Vsem Ločanom je na ogled upodobitev grba iz leta 1513, ki je vklesana na plošči loškega meščana Wolfganga Schwarzarja na njegovi hiši na Placu. Tega grba barvno ne moremo določiti, v vseh elementih pa sledi že uveljavljenim upodobitvam. Dobro je izbrlje-

na ščitna površina, izvrstno je usklajena velikost zamorca, fizionomija ne pušča dvoma, prava je oblika krone in nagnjenost profila. Da ta ni naključna, potrjujeta oba zamorca v škofovem grbu na isti plošči.

Tu velja pripomniti, da glava prav nič ne spominja na zamorca, prav lahko bi v njej videli tudi žensko glavo. Morebitni uhan zakriva frizura, krona ni rdeča. Stranska stolpa sta osemkotna in brez vrat.

Še ena risba iz tistega časa je upodobljena tudi v Valvazorjevi Slavi iz leta 1689.

Lepa je tudi upodobitev na kositrnem krožniku iz leta 1700, ki ga hrani Loški muzej.

V drugi polovici 20. stoletja je pečatni motiv znova uporabljen kot grb. Grad in podoba zamorca sta stilizirana, v obod je namesto originalnega zapisa vpisana ponesrečena in

novih avtomobilskih registrskih tablic. Oblikovalka naredi večje število vzorcev in predlaga tistega, ki se še dandanes uporablja. Izvedba je preveč zvesta pečatni obliki in premalo prirejena grbovni. Heraldika pravila niso bila upoštevana in so še vedno veljala za nekaj preživetega. Zlobneži so sprševali, ali vitičje predstavlja robidovje okrog Trnuljičinega gradu, zamorec pa jih je spominjal na malo večjo robidnico.

Leta 1993 je študent arhitekture diplomiral na temo loškega grba. Precej pozornosti je posvetil obliki ščita, glede gradu in zamorca je dokaj zvest pečatni predlogi, okrasno

Loški grb je v svoji zbirki kranjskih grbov upodobil tudi Valvasor oziroma njegov risar Jernej Ramschissl. Knjiga grbov je izšla leta 1688 in jo hrani Metropolitanska knjižnica v Zagrebu. Blazon grba bi lahko bil: na zlatem srebrn grad na zeleni podlagi z glavnim in dvema stranskima stolpoma; v vratih kronana glava.

Bischofflacg.

Dokazov o uradni rabi grba ni veliko vse do 19. stoletja. Tedaj se pojavijo nove izvedenke v žigih in pečatih, največ občinskih.

V 20. stoletju se motiv začne uporabljati tudi kot znak, zaščitni znak ali blagovna znamka. Številnih primerov tu ne bomo predstavljali.

Leta 1991 je bilo treba dokaj na hitro definirati grb za potrebe novih avtomobilskih registrskih tablic. Oblikovalka naredi večje število vzorcev in predlaga tistega, ki se še dandanes uporablja. Izvedba je preveč zvesta pečatni obliki in premalo prirejena grbovni. Heraldika pravila niso bila upoštevana in so še vedno veljala za nekaj preživetega. Zlobneži so sprševali, ali vitičje predstavlja robidovje okrog Trnuljičinega gradu, zamorec pa jih je spominjal na malo večjo robidnico.

Leta 1991 je bilo treba dokaj na hitro definirati grb za potrebe

vitičje opusti, za ozadje uporabi zeleno in rumeno barvo. Grb ni bil nikoli predložen v birokratski postopek; uporabljen je na razglednici, ki predstavlja grbe slovenskih občin, na nekaterih loških razglednicah, na tablicah s hišnimi številkami in najbrž še kje. Zelena in rumena (zlata) barva sta se neznano kdaj in zakaj uveljavili kot barvi loške zastave. Tudi izvor poševne delitve je nepojasnen.

V letu 1997 se je občina odločila, da grb in zastavo vnovič definira in njuno rabo opredeli z občinskim odlokom. Za predlog se obrne na Muzejsko društvo. Društvo predlaga, da se oblika prilagodi tisti s Schwarzeve plošče. Tu je namreč razpoložljiva površina ščita zelo smiselno izkoriščena. Grad skoraj povsem zapolnjuje ščitno polje, ravno tako zamorceva glava dobro izrabi in zapolni prostor v grajskih vratih. Glede barv izbire praktično ni bilo. Zeleno-rumena barva zastave je v desetletjih toliko prešla v navado, da je ne bi bilo lahko menjati, poleg tega so druge barvne kombinacije zelo pogosto uporabljene že v zastavah drugih mest ali občin. Če želimo zasledovati usklajenost barv grba in zastave, morata biti obe barvi zastave prevladujoči tudi v polju grba. Zato je Muzejsko društvo predlagalo zlat grad na zelenem ozadju. Po isti logiki bi se lahko odločili za zelen grad na zlatem ozadju.

Samovoljne in nelegitimne izvedenke in rabe, fantazijske in hipotetične ekshibicije

Grbi in pečati, zastave in drugi simboli zaslužijo določeno mero spoštovanja. Pogosto se poskuša tak odnos predpisovati in sankcionirati. Grboslovje in sorodne vede so si v stoletjih ustvarile oblikovalska pravila, ki so tudi zapisana v posebnih kodeksih. Poznavalcem ti kodeksi niso neznanca; in če je pri takih oblikovalcih grbov in zastav razvita tudi etika in morala, za povrh pa še čut za lepo, potem ob njihovih izdelkih skoraj ni razlogov za spotiko.

Povsem drugače pa je takrat, kadar tako ali drugače prizadete osebe ali združbe teh pravil ne poznajo ali ne priznavajo. Takrat po pravilu prihaja do neustreznih izvedb. Te niso v čast ne avtorjem ne uporabnikom, lahko pa prizadenejo tudi ugled pravega lastnika. Odloki in zagrožene sankcije tu nimajo velikega učinka. Prej ali slej se neotesanec zave nezavidljivega položaja, v katerem se je znašel, in se skuša iz njega izmotati.

Tako se je dogajalo tudi z loškim grbom in pečatom. Našteli bi lahko veliko število samovoljnih posnetkov ali priredb, pa jih zaradi obzirnosti do uporabnikov ne bomo. Omenili smo že, da se je namesto grba pogosto upodabljal pečat, prvine pečata in grba so bile nestrokovno upodobljene in so izražale očitno nepoznavanje tradicionalnih značilnosti izvornikov.

Nekaj podobnega bi morda lahko očitali tudi pripravljalcem razstave Loka in zamorc s krono. Za primerjalne namene smo se odločili, da med druge grbe v 'zamorski zvezi'

dodamo še pet izmišljenih. Tu torej ne gre za posnemanje že obstoječega grba, gre za 'akademsko' ustvarjanje simbolne, na skupni zgodovini temelječe povezave. Po motivu kovan-

ca iz Gutenwertha smo pripravili hipotetični grb za Klevevž z okolico, za Dovje pa je v grbu stiliziran motiv Triglava, ki je bil del posesti.

Z enakim namenom smo poskusili simbolno povezati tudi novonastale občine Železniki, Gorenja vas - Poljane in Žiri. Opozarjamo, da je osnutek zgolj fantazijski, da nima nobenih globljih ali skritih pretenzij, saj je znano, da omenjene občine zvečine že imajo lastne grbe. (Vsi ti grbovni zasnutki so last oblikovalca.)

Minilo je pol leta....

od takrat, ko je bilo napisano gornje besedilo. Pričakovali smo, da bomo tekom razstave in po njej prihajali do novih spoznanj, pojavljali se bodo novi kandidati, ki bi se želeli naknadno pridružiti ob ponovitvah razstave. Nekaj tega je res bilo. Nekateri od udeleženi krajev so izražali željo, da bi razstavo ponovili tudi v njihovih krajih. Trenutno noben od njih še ni določil datuma. Zanimiv je predlog, da bi se razstava vsako leto za kak teden z dodanimi spremembami ponovila tudi v Škofji Loki.

Razstava je bila deležna precejšnjega zanimanja, čeprav je z občino dogovorjeno marketiranje praktično povsem izostalo. Ogledalo si jo je prek 8000 obiskovalcev, okrog 1500 iz tujine. Deležna je bila precej ustnih in pisnih pohval. Reakcije na razstavo še vedno prihajajo. Zbirka grbov je postala vzorčni primer pri študiju grboslovja.

V trajanju razstave je še en 'freisinški' kraj poslal gradivo za vključitev med šestnajst dosedanjih. To je Kopsfburg, ki danes spada v občino Lengdorf na Bavarskem.

Zgodovinska pripadnost Loškega gospostva freisinški škofiji je splošno znana. O tem nekaj zvejo učenci v šolah pri pouku zgodovine, podobno kot o blejski pripadnosti briksenški škofiji. Nekoliko manj vemo o freisinški posesti v Zgornjesavski dolini in morda še malo manj o posesti na Dolenjskem v okolici Klevevža. Vse tri omenjene posesti je zelo skrbno in podrobno raziskal dr. Pavle Blaznik.

Samo izjemoma je komu znano, da je bil nekaj časa freisinška last tudi lep kos ozemlja v okolici Kostela ob Kolpi in pas ozemlja na Kraškem robu, ki ga določajo kraji Kubed, Predloka, Osp, Rozarijot, Truške, Šterna in Sv. Peter. Kostelsko posest je ozemeljsko omejil koroški zgodovinar dr. Wilhelm Baum, zgornjeistrske pa nemara ni še nihče. O resnični velikosti, še bolj pa o trajanju posestnih pravic nad obema ozemljema bi morali svoje mnenje izreči zgodovinarji. Sam se nagibam k razlagi, da sta bili obe ozemlji freisinška last tako kratek čas, da posestno razmerje in iz njega izhajajoče posledice niso pustile trajnejših sledov.

Kakorkoli že. Za obalni pas je ohranjena podelilna listina kralja Henrika IV. iz leta 1067, za Kostelsko posest najdemo dokaze v urbarjih. Obe področji zato izpolnjujeta kriterije za vključevanje na spisek freisinških krajev.

Iz povedanega sklepam, da spisek freisinških posesti, ki smo ga pred razstavo dobili od kolegov iz Freisinga, ni popoln. Sicer so že sami omenili, da je bilo posesti več in so bile nekatere dokaj hitro spet prodane, zamenjane ali enostavno odvzete. Nimamo namena, da bi iz pozabe klicali pripadnost krajev v sosednjih državah, vredno pa bi bilo imeti natančen pregled o krajih s takim statusom v današnji Sloveniji.

Korak naprej v tem smislu so napravili člani Foto kluba Anton Ažbe iz Škofje Loke. Ti so v decembru 1997 na razstavi v Knjižnici Ivana Tavčarja vsako od teh posesti predstavili na fotografski razstavi. Med tri do takrat znane so vključili tudi posest v severni Istri, niso pa še vedeli, da bi lahko vključili tudi Kostelsko.

Spisek freisinških posesti se je torej razširil z dvema slovenskima. Zbirka grbov tudi. V prilogi objavljamo vse tiste, ki smo jih pridobili v času priprav na razstavo in po tem. Posebej opozarjam, da so nekateri grbi 'apokrifni' (izmišljeni, podtaknjeni, hipotetični, študijski). Izdelani so bili za potrebe poenotenja gradiva. Takšni so grbi za Dovje, Klevevž, Žiri, Gorenjo vas - Poljane, Železnike in severnoistrsko posest.

Vzporedno s projektom Loka in zamorc s krono je prišlo tudi do razglasitve novega datuma za občinski praznik in do sprejetja sklepov o grbu in zastavi občine. Pohvale vredna posebnost tega odloka je bila v tem, da sta v odloku sprejeti samo definiciji grba in zastave (blazon) in ne neka strogo predpisana upodobitev.

Zastava po novi definiciji je bila razobešena kmalu po sprejetju odloka, neka občinska raba grba po novi definiciji pa še kar čaka na upodobitev, ki bi se brez oklevanja uveljavila. Muzejsko društvo je občinski upravi predlagalo, naj k oblikovanju grba povabi loško Društvo likovnih umetnikov. Ti naj bi pripravili tudi razstavo svojih predlogov. Do realizacije še ni prišlo.

Med ljudmi je bilo čutiti določeno mero nejevolje zaradi 'spremenjenih' občinskih simbolov. Ti v resnici niso bili kaj prida spremenjeni. Prilagojeni so bili najbolj preizkušenim tradicionalnim vzorom in po heraldičnih pravilih prečiščeni. Slišati je bilo očitke, da je nova zastava dolgočasna, prejšnja naj bi bila pestrejša, bolj zanimiva. To je gotovo res. Še bolj pa je res, da nova sledi splošno uveljavljenim mednarodnim pravilom. Res je tudi to, da je jezik simbolov bolj prepričljiv, zgovoren in učinkovit, če je 'redkobesednejši'. O tem se lahko vsakdo prepriča, če primerja tovrstne rezultate v bližnji ali daljni okolici.

V slabem letu veljavnosti novega odloka, je za upodobitev grba nastalo nekaj predlogov. Prvega smo uporabili v projek-

tu Loka in zamorc s krono. Kljub nekoliko surovi upodobitvi zamorca, je bila ta zlasti med poznavalci deležna kar nekaj pohval, graje nobene. Na željo občinskih predstavnikov je izdelal še 'krotkejšo' izvedbo.

Sledil je še en. Zamorčev ovratnik postane v tej upodobitvi istočasno 'dvižni most' nad valovi Sore.

Še nekaj predlogov se je nabralo. Avtorjev namenoma ne navajamo, kar naj bi ne bili znani pred zaključkom raypisa, ki ga pa ni in ni.

Prihodnost bo pokazala, katera od predlaganih upodobitev se bo najbolj 'prijela'. Prednost loškega občinskega odloka je ravno v tem, da so možne zelo različne upodobitve. Važno je, da upoštevajo določila v blazonu. Boljše upodobitve bodo nadomeščale slabše, blazona ne bo treba spreminjati.

Po sprejetju loškega občinskega odloka so nastali pogoji, da bi se z njim uskladile tudi novo nastale občine Gorenja vas - Poljane, Železniki in Žiri. Vse so bile več kot tisoč let del Loškega gospostva in dediči skupne zgodovine. To dejstvo bi bilo najlepše predstavljeno s poenoteno simboliko.

Pojem gospostvo je v naših ušesih povezan s predstavami o podložništvu. Res je šlo za podložništvo. Zgodovina nas uči, da smo bili Slovenci razmeroma kratek čas svoje zgodovine samostojni. Tako naj bi bilo v času Samove plemenske zveze. To samostojnost smo izgubili vsaj dvesto let pred letom 973, ko je Loško gospostvo postalo freisinška last. Res je tudi, da se je kot posledica posestnega razmerja izvajalo pokristjanjevanje in germanizacija. Vendar ne tista, ki jo pomnimo v zadnjem poldrugem stoletju. O tem tu ne bom na široko razpredal. O uspehu germanizacije se najhitreje prepričamo, če preštejemo med nami živeče Germane.

Res se je izvajalo tudi pokristjanjevanje. Tiste, ki v tem vidijo nesrečo za Ločane in ostale Slovence, bi vprašal:

'Katero veroizpoved bi morali namesto krščanske sprejeti Slovenci?'

Zato trdim, da je Loško gospostvo najprimernejša oznaka za ozemlje, ki je tisoč let v vseh ozirih delovalo kot homogena celota.

Odnos do podložništva je vedno bil in bo ostal podrejen dnevno-političnim motivom držav, (političnih) skupin in posameznikov. Razstava ni imela namena spominjati ravno na podložniški odnos. Eno od sporočil razstave je v tem, da smo bili glede tega izenačeni z vsemi ostalimi kraji, ki leže danes v Avstriji, Italiji, Nemčiji in Sloveniji in nekaj malega tudi v današnji Hrvatski. Danes noben od omenjenih krajev ni več v ozemeljskem ali drugačnem razmerju podrejen freisinški škofiji, večina pa se svoje zgodovine zaveda. S tem se zaveda, da nas še po skoraj dvesto letih presenetljivo čvrsto povezuje zgodovinski spomin. Vzpostavljanje prijateljskih stikov med temi kraji se je dokazovalo v preteklosti in nam je odprto tudi v bodoče. **Odpira nam priložnosti, ki smo jih sposobni ali jih nismo sposobni izkoristiti.** Ne nalaga nam obveznosti, če nam ni do povezav.

Vrnimo se k omenjeni občinski simboliki. Tri novonastale občine bi lahko k reševanju te problematike pristopile družno in enakovredno z 'matično' občino. Izdelan je bil naslednji (diskusijski) predlog za tri nove grbe in zastave:

V predlogu so idealno izrabljene možnosti, ki jih predpisujeta grboslovje in zastavoslovje. Na razpolago sta dve kovini: bela (srebro) in rumena (zlato) in štiri barve: rdeča, črna, modra in zelena. Zamorc je tradicionalno na zlatem ozadju, štiri barve si razdele štiri občine.

Grbi so bili najbolj izpostavljen element razstave. Govorilo se je, da smo razstavili grbe in ne kraje. Razstavljeni grbi in njihova upodobitev v katalogu, plakatu, razglednicah, vabilih in prospektih je zbudila vidno zanimanje za še vedno dokaj nepoznano področje.

BUCH AM BUCHRAIN

DOVJE

ECHING

EITTING

EURATSFELD

FAHRENZHAUSEN

FREISING

FREISING LANDKREIS

GARMISCH PARTENKIRCHEN

GÖSTLING

GRÄFELFING

GROß ENZERSDORF

INNICHEN

ISEN

ISMANING

KLEVEVŽ

KOPFSBURG-LENGDORF

KOSTEL

KRÜN

LANGENBACH

MARIA WÖRTH

MARZLING

MASSENHAUSEN

MITTENWALD

NEUHOFEN

OBERVELLACH

OBERWÖLZ

PASTETTEN

RUDELZHAUSEN

SEVERNA ISTRA

STEINKIRCHEN

ST. PETER AM KAMMERSBERG

ŠKOFJA LOKA

ULMERFELD

UNTERFÖHRING

WAIDHOFEN

WALLGAU

WALPERTSKIRCHEN

WÖRTH

ZÖLLING

Cerkvena uprava in Slovenci

(Slovenija 1848-1998: Iskanje lastne poti)

France M. Dolinar

V slavnostnem nagovoru ob slovesni razglasitvi novoustanovljene slovenske cerkvene pokrajine v ljubljanski stolnici 19. marca 1969, je takratni mariborski škof Maksimilijan Držečnik (1946-1978) med drugim dejal: "Ustanovitev slovenske cerkvene province pomeni za nas danes potrditev naše narodne samobitnosti: da smo Slovenci samostojen narod, ki ima v zboru drugih krščanskih narodov svojo posebno nalogo (in) svoje zgodovinsko poslanstvo".¹ Pravzaprav težko razumemo, da je v cerkvenoupravnem pogledu prišlo do potrditve "naše narodne samobitnosti", kot se je izrazil škof Držečnik, šele 22. novembra 1968, ko je papež Pavel VI. podpisal listino, s katero je ustanovil samostojno slovensko cerkveno pokrajino z metropolitom v Ljubljani in sufraganom v Mariboru.²

Preden spregovorim o "sanjah" slovenskih katoličanov po cerkvenoupravni samostojnosti znotraj katoliške Cerkve, naj najprej kratko pojasnim, kaj pravzaprav je **cerkvena uprava**. Ko govorimo o cerkveni upravi, mislimo na tiste ustanove, preko katerih osrednje cerkveno vodstvo sporoča in uveljavlja svojo oblast in svoje poslanstvo v Cerkvi po vsem svetu.³ Katoliška Cerkve je izrazito hierarhično, ali povedano z drugo besedo, piramidalno urejena. Na vrhu piramide je papež, kot vrhovni poglavar Cerkve. Njegova podaljšana roka po svetu (če se smem nekoliko slikovito izraziti) so škofje, ki vodijo krajevne Cerkve, imenovane škofije. Škofije, ki so natančno teritorialno opredeljene, se delijo na manjše cerkvenoupravne enote - župnije.

Papežu so pri vodenju vesoljne Cerkve v pomoč osrednji papeški uradi, ki jih imenujemo rimska kurija. Ta je sestavljena iz Državnega tajništva, ki je neke vrste osrednji vatikanski vladni organ, Sveta za javne cerkvene zadeve, ki je neke vrste vatikansko zunanje ministrstvo in devetih Kongregacij, ki bi jih v civilni v državni upravi lahko primerjali ministrstvom.⁴ K osrednjemu vodstvu Cerkve prištevamo še tri sodišča,⁵ tri sekretariate,⁶ 31 svetov,⁷ 12 uradov⁸ in t.im Dvorno administracijo.⁹

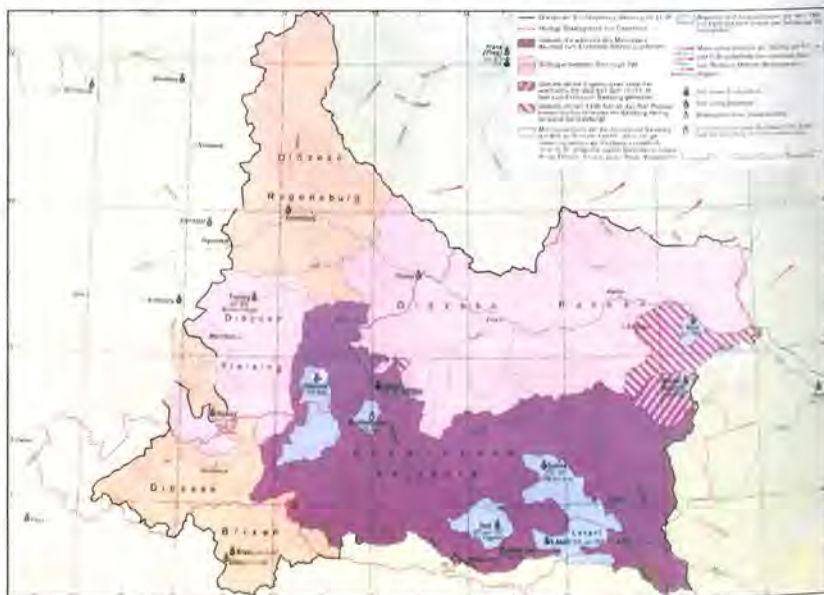
Nekoliko manj razvejana je seveda škofijska kurija ali tudi kar škofijski ordinariat, ki je v pomoč škofu pri njegovem vodenju krajevne Cerkve. Škofu je v preteklosti stal ob strani: generalni vikar kot njegov pooblaščenec; stolni kapitelj, ki je (in seveda še vedno) skrbi za slovesnejše bogoslužje v stolnici; škofijski konzistorij kot škofov posvetovalni organ; škofijska pisarna; škofijsko računovodstvo; škofijsko sodišče in škofijski arhiv. Po drugem vatikanskem cerkvenem zboru, oziroma po novem zakoniku cerkvenega prava, ki ga je razglasil papež Janez Pavel II. dne 25. januarja 1983 in je stopil v veljavo 27. novembra istega leta, so se stvari nekoliko spremenile. Nov odnos cerkvenega vodstva do vernega ljudstva, ki ga je kodificiral novi zakonik, je med drugim postal viden že v zunanjih strukturah šofijske kurije. Tako npr. Letopis Cerkve na

Slovenskem za leto 1985 našteva naslednje urade osrednjega vodstva mariborske škofije: Duhovniški svet, Zbor svetovalcev, Stolni kapitelj, Škofijska kurija,¹⁰ Škofijski gospodarski svet, Škofijsko cerkveno sodišče, Pastoralni svet, Pastoralna služba in Zbor dekanov.¹¹ Po podatkih Šematizma ljubljanske škofije za leto 1993, so njeni škofijski uradi še bolj razvejani.¹²

Škofje, ki so imeli svoj škofijski sedež v kakšnem pomembnem mestu dežele, zlasti v njeni prestolnici, so dobili naslov **nadžkofa**. Ta naslov jim je dajal določeno častno prednost v stiku s cerkvenimi in svetnimi oblastniki. Škofije neke dežele so se že zelo zgodaj združevale v cerkveno pokrajino, imenovano tudi provinca ali metropolija. V metropolitovi pristojnosti so bile vizitacije podrejenih škofov - ti so se imenovali sufragani - uveljavljaj pa je tudi enotno cerkveno disciplino na področju svoje metropolije. **Metropolit** je bil istočasno tudi uradni predstavnik svojih sufraganov pred civilno in cerkveno oblastjo.¹³

Škofija se deli na manjše cerkvenoupravne enote, imenovane župnija. **Župnik** opravlja svoje dušnopastirsko delo po navodilih in v imenu škofa. Podobno kot škofije, se tudi župnije nekega zaokroženega teritorija povezujejo v višjo cerkvenoupravno enoto, dekanate. **Dekan** v škofovem imenu vizitira podrejene župnije, sklicuje pastoralne konference in skrbi za usklajeno pastoralno delo na terenu. Dekane nadzirajo arhidiakoni, ki so v preteklosti v škofovem imenu opravljali tudi nižje sodstvo.¹⁴

Razlogi, da se slovensko ozemlje v cerkvenoupravnem pogledu vse do ustanovitve ljubljanske metropolije leta 1968 ni uspelo oblikovati kot samostojna cerkvena pokrajina, so bili različni. **Sedeži metropolitov** za škofije, ki so segale v slovenski prostor, so bili do takrat **zunaj slovenskega narodnostnega prostora** (Salzburg, Oglej - njegovo mesto sta po letu 1752 prevzeli nadškofiji v Gorici¹⁵ in Vidmu,¹⁶ ter Ostrogon). Posledice so bile očitne. **Salzburški metropolit** je bil "*primas Germaniae*". Kot metropolitu so mu bile podrejene sufraganske škofije: Brixen, Augsburg, Freising, Regensburg in Passau. Salzburška posebnost, ki je drugje po Evropi ne srečamo, so bile t.im. "lastniške škofije". Lastniške zato, ker jih je ustanovil salzburški nadškof na ozemlju svoje nadškofije, vendar njihovim škofom ni izročil lastne jurisdikcije, čeprav jim je na pritisk Rima moral določiti vsaj minimalno škofijsko ozemlje. Takih škofij je bilo šest in sicer: Krka na Koroško

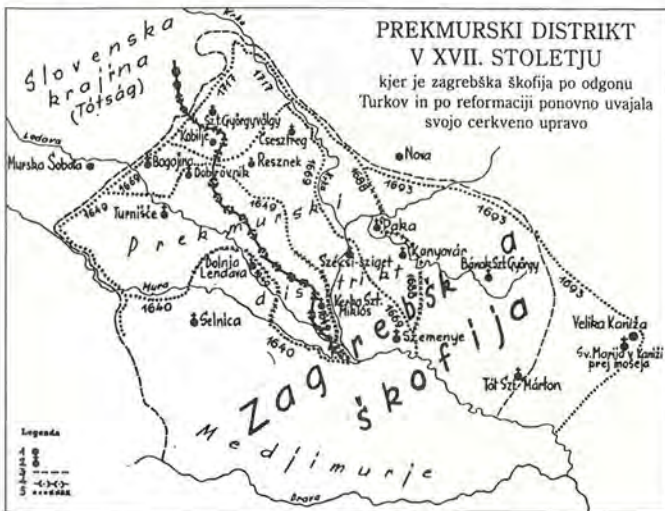
kem (1072), Chimsee (1215), Seckau (1219), Lavant (1225), Berchtesgaden (1455), Dunaj in Dunajsko Novo mesto (obe 1469). Njihovi škofje so bili neke vrste generalni vikarji salzburškega nadškofa s škofovskim posvečenjem. Z jožefinskimi reformami so ti škofje sicer postali pravi ordinariji. Povečalo se je tudi ozemlje njihovih škofij. Vendar so Slovenci ostali še naprej "nepomembna" manjšina v nemškem "morju". Slovenski problemi nemške večine niso zanimali in so jih vedno presojali skozi prizmo "nemške" Cerkve v "nemški" državi.

Podoben je bil položaj v oglejski metropoliji. Oglejskemu metropolitu je bilo podrejenih 17 sufraganskih škofij v severni Italiji in sicer: Mantova, Verona, Vicenza, Padova, Treviso, Trento, Beluno, Feltre, Concordia, Ceneda, Poreč, Pula, Novigrad, Pičan, Koper in Trst. To pomeni, da je tudi oglejski metropolit probleme svoje krajevne Cerkve reševal skozi prizmo političnih razmer v italijanskih državah, ne glede na to, da je bil oglejski patriarhat kot škofija obenem največja "slovenska" škofija na našem ozemlju. V tem pogledu je odločilno vlogo odigrala Beneška republika. Na njenem ozemlju je bil namreč sedež patriarhata (Videm), sama pa je bila vsaj po letu 1420 sovražno razpoložena do Habsburške države.

Slovenci v Panoniji so bili vključeni v madžarsko cerkveno upravo pod vodstvom metropolita in "primasa Unghariae" v Ostrogonu (Esztergon).¹⁷ Madžarska cerkvena organizacija je poleg Madžarov vključevala še slovaške, hrvaške, nemške, romunske in slovenske vernike.¹⁸ Tudi v tej cerkveni organizaciji smo Slovenci predstavljali "nepomembno" manjšino, ki znotraj madžarske cerkvene uprave nikoli ni imela svoje škofije in je zato v madžarskem kulturnem krogu tudi na cerkvenem področju le s težavo ohranjala svojo narodnostno identiteto. Marija Terezija je v letih 1771-1777 na Madžarskem ustanovila osem novih škofij, prekmurske Slovence pa podredila leta 1777 ustanovljeni Somboteljski (Szombathely) škofiji.¹⁹ Po tej preureditvi cerkvene uprave na Madžarskem, je bilo 22 madžarskih škofij (med njimi tudi senjsko-modruška, zagrebška in djakovačka škofija na današnjem Hrvaškem) podrejenih trem metropolitom v Ostrogonu, Kalocsi in Egerju.

Pomembno spremembo v cerkveni upravi slovenskega ozemlja pomeni ustanovitev ljubljanske škofije na ozemlju oglejskega patriarhata leta 1461 oziroma 1462. Ustanovitev ljubljanske škofije je imela za nadaljni razvoj cerkvene uprave in s tem tudi za razvoj Cerkve na Slovenskem nekaj daljnosežnih posledic: Ljubljana je bila prvi škofijski sedež v osrednjem slovenskem prostoru. Nova škofija je razbila teritorialno monolitnost oglejskega patriarhata na Slovenskem. Bila je izvzeta iz oglejske metropolije in neposredno podrejena Svetemu sedežu. To pa je pomenilo, da je bila s papeževim soglasjem razbita tudi juridična monolitnost oglejskega patriarhata, v katerega je bila še vedno vključena večina slovenskega ozemlja. S tem je bila verjetno osrednjemu delu Slovenije prihranjena intenzivnejša italijanizacija, ki se ji niso mogli odtegniti Slovenci v tržaški in koprski, ter Hrvati v istrskih škofijah. Teritorialna razbitost ljubljanske škofije, ki je cesar in papež pri njeni ustanovitvi nista uspela premostiti, pa je ljubljanskim škofom preprečevala intenzivnejšo vlogo pri oblikovanju osrednjega vseslovenskega cerkvenega središča.

Vse škofije na slovenskem narodnostnem prostoru so bile **večnacionalne**. Do jožefinskih reform na cerkvenem področju sta bili večinsko slovenski le oglejska, oziroma po letu 1752 goriška nadškofija,²⁰ in ljubljanska škofija.²¹ To je v večnacionalni habsburški monarhiji sicer pomenilo pravico do verskega pouka v materinem jeziku, ne pa tudi celostne narodnostne vzgoje. Ker so jožefinske reforme škofijske meje prilagajale političnim mejam dežele, so bili škofje tudi po letu 1848 prisiljeni probleme svojih vernikov reševati na deželni in ne na nacionalni ravni. V graškem in celovškem deželnem zboru slovenske besede ni bilo slišati. Še manj se je za nacionalne zahteve Slovencev zanimala osrednja nemška politika. Zato se tudi cesarju pri imenovanju krških, sekovskih in deloma lavantinskih škofov ni bilo treba ozirati na nacionalne interese Slovencev. Isto je veljalo za **somboteljsko škofijo**, ki je bila večinsko madžarska. Nekoliko drugačne so bile razmere v ljubljanski, goriški in tržaški škofiji, ki so sicer tudi bile večnacionalne, vendar so bili slovenski verniki v njih v večini. Pogoj pri imenovanju škofov za te škofije je bil znanje deželnih jezikov prebivalstva, čeprav cesar v tem pogledu vsaj glede tržaške škofije ni bil vedno dosleden. Razmerje sil v deželnih zborih teh pokrajin pa Slovcem tudi ni bilo vedno naklonjeno.

V tem pogledu se razmere niso bistveno spremenile tudi po spremembah cerkvene uprave v habsburških deželah sredi 19. stoletja. V habsburški monarhiji so Slovenci ostali razdeljeni med tri metropolije, v katerih so bili kot narodnost v manjšini. Slovenci v celovski, sekovski in lavantinski škofiji so ostali podrejeni salzburškemu metropolitu. Slovenskega škofa je na ozemlju salzburške metropolije s Francem K. Kutnarjem (1843-1846) dobila le lavantinska škofija. Lavantinski škofje so bili poslej Slovenci, čeprav je bil Jakob Maksimilijan Stepischnegg (1862-1889) še izrazito pronemško usmerjen. V Videmsko nadškofijo sta bili vključeni Beneška Slovenija in Kanalska dolina.²² Goriška metropolija je poleg italijanskih vernikov vključevala še hrvaške (poreško-puljska in krška - otok Krk - škofija) in slovenske vernike (ljubljska in tržaško-koprska škofija). Po obnovitvi goriške metropolije leta 1830 so bili vsi goriški nadškofje Slovenci. Slovenske škofove je, z dvema izjemama,²³ imela tudi po letu 1830 združena tržaško-koprska škofija, in seveda, od škofa Antona Alojzija Wolfa (1824-1859) dalje, ljubljanska škofija. Ostrogonska metropolija je bila, kljub nemškim in slovenskim vernikom v posameznih škofijah, izrazito madžarska. Slovenska manjšina v somboteljski škofiji (Szobathely) je uživala naklonjenost le prvega

somboteljskega škofa Janoša Szilyja de Felsőszopor (1777-1799). Njegovi nasledniki pa so že izvajali načrtno madžarizacijo v svoji večnacionalni škofiji.

Jožefinske cerkvene reforme, ki so meje notranjeavstrijskih škofij prilagodile političnim mejam okrožij, so v 19. stol. doživele predvsem dve temeljni spremembi. Prva je zadevala **goriško metropolijo**. Leta 1791 sta bili obnovljeni tržaška (njej je bila priključena ukinjena pičanska škofija)²⁴ in goriška (odslej goriško-gradiščanska) škofija.²⁵ Dekanija Idrija je bila

dodeljena ljubljanski nadškofiji. Leta 1807 je bila ukinjena ljubljanska metropolija,²⁶ ki pa strogo vzeto ni bila slovenska metropolija. Združevala je sicer goriško, tržaško in koprsko škofijo, vanjo so bili vključeni celo Hrvatje v senjsko-modruški škofiji, ne pa tudi slovenski verniki v krški (celovski), lavantinski in sekovski (graški) škofiji. Cerkevna ureditev v času francoskih Ilirskih provinc (1809-184) je bila le politična epizoda francoske okupacijske oblasti, ki je s cerkvene strani ni priznala nobena od vpletenih strani in je zato tudi razpadla z ukinitvijo Ilirskih provinc.²⁷

Trajnejšo podobo je cerkveni ureditvi na zahodnem delu slovenskega ozemlja dala papeška bula *Locum beati Petri* 30. junija 1828. S to bulo je papež Leon XII. določil pridružitve novigrajske škofije tržaški ter združitve tržaške in koprške škofije v personalno unijo (združitve je bila izvedena 21.

marca 1830).²⁸ Papež Pij VIII. je nato 27. julija 1830 z bulo *In supereminenti Apostolicae dignitatis* ustanovil še goriško metropolijo²⁹ in ji kot sufragane podredil ljubljansko,³⁰ tržaškopokrsko,³¹ poreško-puljsko in krško (otok Krk) škofijo. Isti papež je 29. junija 1831 ljubljanski škofiji dodelil dekaniji Postojna in Trnovo iz tržaške ter dekanijo Vipava iz goriške nadškofije.

Druga temeljna sprememba na področju cerkvene uprave na današnjem slovenskem prostoru je zadevala lavantinsko škofijo. Prizadevanja lavantinskega škofa Leopolda Maksimilijana grofa Firmiana (1800-1822), da bi prenesel škofijski sedež iz odročnega Šent Andraža v Maribor, so preprečile francosko - avstrijske vojne. Ko so se politične razmere ustalile, jih je uresničil škof Anton Martin Slomšek (1846-1862). Prenos škofijskega sedeža je seveda vključeval spremembo škofijskih meja na škodo sekovske škofije. Njej so namreč jožefinske reforme dodelile mariborsko okrožje. Pogajanja so bila trda, ker krški škof Adalbert Lidmanský (1842-58) in sekovski škof Joseph Othmar Rauscher (1849-53) nista pristajala na "nacionalne" meje škofij, kot so to želeli Slomšek in slovenski duhovniki na Štajerskem, ampak sta vztrajala na "jožefinskih" načelih, da se meje škofij pokrivajo z mejami političnih okrožij. Končno je Slomšek moral popustiti in je na podlagi teh načel 1. junija 1859 odstopil novemu krškemu škofu Valentinu Wieryju (1858-1880) velikovško okrožje na Koroškem³² in 1. septembra istega leta prejel od novega sekovskega škofa Otokarja Marije Attemsa (1853-67) mariborsko okrožje na Štajerskem.³³ S tem se je število slovenskih vernikov v lavantinski škofiji še povečalo. S pridobitvijo velikovškega okrožja se je število slovenskih vernikov povečalo tudi v krški (celovski) škofiji, v kateri je bila odslej približno tretjina vernikov slovenske narodnosti.³⁴ V nadomestilo za izgubljeno mariborsko okrožje, je sekovska škofija dobila leobensko. V sekovski škofiji, ki je postala največja notranjeavstrijska škofija,³⁵ je ostalo le približno 30.000 Slovencev. Na njihove narodnostne in jezikovne želje se tudi v cerkvenih krogih te, odslej izrazito nemške škofije, ni nihče oziral.³⁶ Prenos sedeža lavantinske škofije v Maribor je konzistorialna kongregacija v Rimu odobrila 20. maja 1857.³⁷ Slomšek je bil v Mariboru slovesno umeščen 4. septembra 1859 in je tako postal prvi škof na nek način popolnoma nove mariborske škofije, ki jo je s staro povezovalo samo še ime.³⁸

Tako urejeno cerkveno upravo slovenskega prostora so radikalno spremenile nove državne meje po prvi svetovni vojni. Glavnina slovenskega narodnostnega ozemlja (Spodnja Štajerska, Mežiška dolina z Dravogradom, Prekmurje in večji del Kranjske) je bila od leta 1918 v sklopu jugoslovanske države, Primorska (Goriška, Trst, Istra), del Notranjske (politični okraj Postojna in sodni okraj Idrija), Trbiž s Kanalsko dolino in Bela Peč pa pod Italijo. Večji del slovenske Koroške je bil po plebiscitu leta 1920 priključen Avstriji, Porabje pa je bilo dodeljeno Madžarski. Nova stvarnost je narekovala tudi preureditev cerkvene uprave tega ozemlja:

- Mariborska škofija se je povečala. Od somboteljske škofije je dobila v upravo 20 župnij v Prekmurju in od krškega škofa 13 župnij v Mežiški dolini ter Dravograd. Te župnije formalnopravno še niso bile priključene mariborski škofiji. Mariborski škof je bil za njih le apostolski administrator.³⁹

- Ljubljanska škofija se je zmanjšala. Pod Italijo so prišle dekanije Idrija, Vipava, Postojna, Trnovo Ilirska Bistrica in župnija Bela Peč. Njihov administrator je 14. februarja 1924 postal goriški nadškof Frančišek B. Sedej. Dekanija Trnovo - Ilirska Bistrica je bila z delom slovenskih župnij iz tržaške škofije 17. aprila 1925 dodeljena novoustanovljeni reški škofiji.⁴⁰ Z apostolsko konstitucijo *Quo Christifideles* z dne 10. februarja 1933 so bile župnije v dekanatih Vipava in Idrija priključene goriški nadškofiji, ostale župnije na zasedenem ozemlju, vključno z dekanatom Postojna, tržaški škofiji, župnija Bela Peč pa videmski nadškofiji. V nadomestilo za to izgubo je ljubljanska škofija dobila v upravo ekspozituro Davča iz goriške nadškofije in župniji na Jezerskem iz krške (celovške) škofije.⁴¹ Šlo je torej za očitna dvojina merila pri urejanju cerkvene uprave na ozemljih štirih držav, na katerih so po razpadu Avstrije živeli Slovenci.

Novo državne meje pa so pretrgale tudi vezi ljubljanskega in mariborskega škofa z njunima metropolitoma v Gorici oziroma Salzburgu. Škofu Antonu Bonaventuri Jegliču (1898-1930) je bila že od samega začetka jasna dokončnost novih državnih meja. Zato je na obisku v Rimu (od 1. do 9. marca 1919) papežu Benediktu XV. (1914-1922), kakor je razvidno iz njegovega dnevnika, "ustmeno in pismeno izrazil željo: a) ker bo ljubljanska škofija odcepljena od goriške, naj bo zopet 'subjecta immediatae S. Sedi', kakor je bila do leta 1831 in b) naj bi se ustanovila nova slovenska provinca, ker imajo Hrvatje že tri." In nadaljuje "Ad a) so sv. Oče rekli, da se tako zgodi (torej, da bo ljubljanska škofija neposredno podrejena Svetemu sedežu) in ad b) da se (glede samostojne cerkvene pokrajine) morda zgodi".⁴² Ker pa je Ministrstvo vera v Beogradu predlagalo, da se ljubljanska in mariborska škofija priključita zagrebški metropoliji, je škof Jeglič v pismu papežu Benediktu XV. osmega februarja 1920 ponovno predlagal ustanovitev samostojne cerkvene pokrajine za Slovence s sedežem v Ljubljani in sufraganom v Mariboru.⁴³ Isto zahtevo je ponovil v svojem dopisu prefektu konzistorialne kongregacije, kardinalu De Laila z dne 1. maja 1921. Pred tem je bil škof Jeglič kot član delegacije jugoslovanskih škofov skupaj z zagrebškim nadškofom Antunom Bauerjem (1914-1937) in djakovskim škofom Antunom Akšamovičem (1920-1951) ponovno v Rimu (od 31.3. do 9.4. 1921). V svoj dnevnik si je škof Jeglič zapisal, da so s papežem med drugim govorili tudi o novi razmejitvi škofij (ta je seveda zadevala tudi obe slovenski škofiji) in o apostol-

skih administraturah v pokrajinah, katerih škofje so bivali izven meja Kraljevine SHS.⁴⁴ Vprašanje nove razmejitve škofij je posredno vključevalo tudi vprašanje preureditve metropolij. Mariborski škof Mihael Napotnik (1889-1922) je Jegličev predlog za ustanovitev slovenske metropolije v Ljubljani poznal, vendar mu ni bil naklonjen. Zato je leta 1921 pisal papežu v Rim, da bi mariborska škofija ostala neposredno podrejena Svetemu sedežu.⁴⁵

V tem času so se že začela pogajanja za konkordat, h katerim je bil v začetku povabljen tudi škof Jeglič.⁴⁶ Eno od vprašanj konkordata je zadevalo tudi cerkveno ureditev v Sloveniji. Glede tega je škof Jeglič 20. septembra 1922 v svoj dnevnik zapisal: "Iz Beograda sem od predsednika odbora za konkordat dobil vprašanje: ali naj bo Slovenija posebna provinca, ali pa naj se pridruži provinciji zagrebški.⁴⁷ Poprašal sem v Maribor za mišljenje. Kapitularni vikar Matek mi je odgovoril, da je ranjki škof Mihael poslal v Rim (1921) utemeljeno prošnjo, naj bi bila lavantinska škofija eksemptna. To sem sporočil v Beograd, dodal pa svoje mnenje za posebno slovensko provinco z nadškofijo ljubljansko."⁴⁸ Predmet spora med Ljubljano in Mariborom ni bila toliko ustanovitev ljubljanske metropolije, ampak Jegličev predlog škofu Napotniku, da bi se gornjegrajska dekanija priključila ljubljanski škofiji.⁴⁹ Predlog je Jeglič poslal tudi komisiji v Beograd.⁵⁰ V svoj dnevnik je ob tej priložnosti zapisal: "V Maribor sem odgovoril, da bom jaz za posebno slovensko provinco z nadškofijo v Ljubljani, da naj preneha naš separatizem in nepotrebna rivaliteta. Dodal sem, kako imam skušnjave pisati o gornjegrajskem dekanatu, ki naj bi se priklopil k škofiji ljubljanski."⁵¹

V konkordatu načrtovane cerkvenoupravne ureditve razmer v Sloveniji škof Jeglič ni čakal. Ljubljana je ostala formalnopravno podrejena goriškemu metropolitom vse do 25. novembra 1933, ko je bila z dekretom konzistorialne kongregacije ponovno neposredno podrejena Svetemu sedežu.⁵² Status lavantinske škofije je bil v tem pogledu rešen že 1. maja 1924, ko je bila lavantinska škofija izločena iz salzburške metropolije in neposredno podrejena Svetemu sedežu.⁵³ Konkordat, ki sta ga 25. julija 1935 sklenila Jugoslavija in Sveti sedež, je na ozemlju Jugoslavije urejal status 34 škofij, ki naj bi bile združene v pet metropolij. Izvzeta bi ostala samo barska nadškofija, ki bi tudi po konkordatu še ostala neposredno podrejena Svetemu sedežu. Za Slovenijo je konkordat predvideval samostojno cerkveno pokrajino z metropolitom v Ljubljani in sufraganom v Mariboru. Do normalizacije cerkvene uprave v Sloveniji med obema vojnoma ni prišlo, ker jugoslovanska stran konkordata ni ratificirala.⁵⁴ Zaradi

tega neuspeha pa je za urejanje odprtih cerkvenopolitičnih in cerkvenoupravnih vprašanj katoliške Cerkve v Jugoslaviji očitno zmanjkalo politične volje tako na cerkveni kot na državni strani.

Med drugo svetovno vojno so na Slovenskem zaradi nemške, italijanske in madžarske zasedbe našega ozemlja, tudi v cerkvenoupravnem pogledu vladale izredne razmere.⁵⁵ Spremenjene državne meje po drugi svetovni vojni so po podpisu mirovne pogodbe leta 1947 narekovale ustanovitev treh apostolskih administratur za ozemlje reške (dekanat Trnovo - Ilirska Bistrica), tržaške (dekanat Postojna) in goriške (dekanata Idrija in Vipava ter za soško dolino) nadškofije, ki jih je nato papež Pavel VI. leta 1964 združil v enotno Apostolsko administracijo za slovensko Primorje pod vodstvom akufidskega naslovnega škofa Janeza Jenka. S tem so bili položeni temelji za obnovo koprške škofije, oziroma za njeno razdružitev od Trsta. To se je zgodilo leta 1977, ko je z Osimskimi sporazumi Italija dokončno priznala svojo mejo z Jugoslavijo.⁵⁶

Meje lavantinske škofije je Sveti sedež leta 1964 (z izjemo župnije Razkrižje) izenačil z državnimi, oziroma republiški meji in škofijo tudi uradno preimenoval v mariborsko-lavantinsko škofijo. Do manjših korektur škofijske meje je prišlo med mariborsko in graško škofijo (Sv. Duha na Ostrem vrhu, Kapla in Apače) ter krško škofijo (13 župnij na slovenskem Koroškem).⁵⁷ Istočasno so bile v ljubljansko škofijo vključene župniji Davča iz goriške ter obe župniji na Jezerskem (sv. Ožbalt in sv. Andrej na Ravnem) iz krške škofije. Ob petsto letnici ljubljanske škofije je papež Janez XXIII. 22. decembra 1961 Ljubljano povzdignil v nadškofijo,⁵⁸ papež Pavel VI. pa 22. decembra 1968 v sedež metropolije s sufraganom v Mariboru.⁵⁹ Isti papež je 12. oktobra 1977 slovenski cerkveni pokrajini pridružil še obnovljeno in znatno povečano koprsko škofijo.⁶⁰

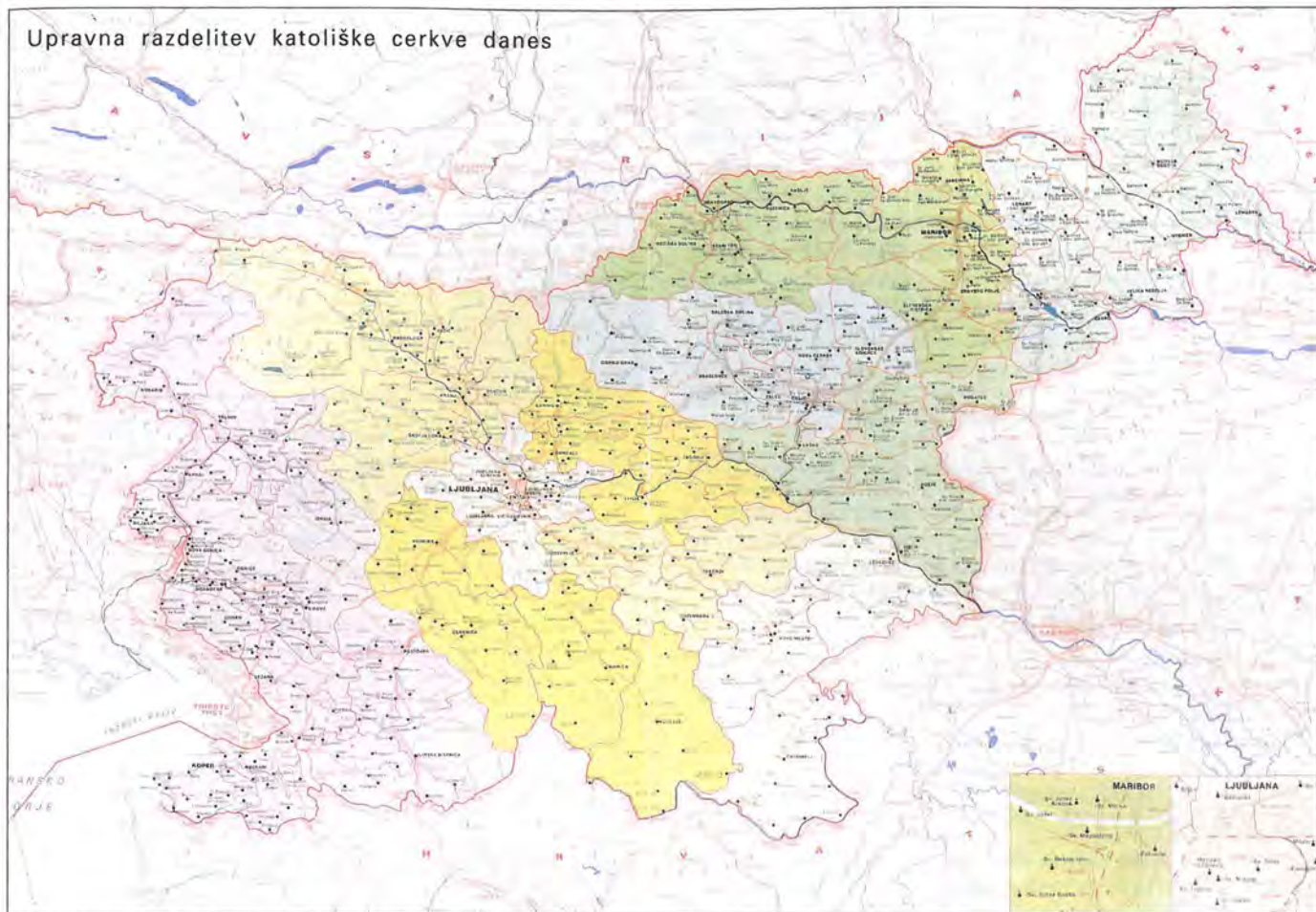
Naslednji korak k samostojnosti na cerkvenoupravnem področju je bila ustanovitev Slovenske pokrajinske škofovske konference 20. junija 1983, ki pa je zaradi takratnih političnih razmer delovala še pod okriljem Jugoslovanske škofovske konference. Z osamosvojitvijo Slovenije se je slovenska škofovska konferenca 28. aprila 1992 tudi uradno ločila od Jugoslovanske škofovske konference. Sveti sedež je njen samostojni pravni status priznal 19. februarja 1993. S tem pa je Cerkev na Slovenskem kot delna Cerkev končno vendarle postala samostojen in enakopraven subjekt vesoljne rimske katoliške Cerkve.

Povzetek

V prvem delu svojega sestavka avtor najprej podrobneje pojasni pojem cerkvena uprava. S tem pojmom so mišljene tiste ustanove, preko katerih osrednje cerkveno vodstvo sporoča in uveljavlja svojo oblast in svoje poslanstvo v Cerkvi po vsem svetu (rimska kurija, škofije, župnije). Nato navede razloge, zaradi katerih se slovensko ozemlje vse do ustanovitve ljubljanske metropolije leta 1968 ni moglo oblikovati kot samostojna cerkvena pokrajina (sedeži metropolitov so bili izven slovenskega prostora, škofijske meje so prilagajali političnim mejam dežele, z izjemo Kranjske, so bili Slovenci v večnacionalnih deželah habsburške monarhije v manjšini). V nadaljevanju avtor razčleni tri pomembnejše spremembe na področju cerkvene uprave v slovenskem narodnostnem prostoru:

Upravna razdelitev katoliške cerkve danes

a) ustanovitev goriške metropolije leta 1830 in premestitev sedeža lavantinske škofije iz Šent Andraža v Maribor 1859;

b) spremembe škofijskih meja po prvi svetovni vojni (Prekmurje je bilo dodeljeno Sloveniji, Primorska in del Notranjske pa Italiji);

c) preureditev cerkvene uprave po drugi svetovni vojni, ki se je zaključila s priključitvijo koprške škofije slovenski cerkveni pokrajini leta 1977. Samostojnost slovenske škofovske konference (Sveti sedež jo je uradno priznal 19. februarja 1993) uvršča tako tudi krajevno Cerkev na Slovenskem med enakopravne subjekte vesoljne rimsko katoliške Cerkve.

Opombe

¹ France M. Dolinar, Slovenska cerkvena pokrajina (Acta Ecclesiastica Sloveniae, 11), Ljubljana 1989, 36 (citirano: Dolinar, AES 11).

² Dolinar, AES 11, 213-215.

³ O tem govori podrobneje Zakonik cerkvenega prava, II. del: Hierarhična ureditev Cerkve, Ljubljana 1983, 160-261, kan. 330-572.

⁴ Kongregacije: za nauk vere (nekdanji sveti oficij), za škofove, za vzhodne Cerkve, za zakramente in bogoslužje, za kler, za redovnike, za evangelizacijo narodov (nekdanja Propaganda fide), za svetniške procese in za katoliško vzgojo. Znotraj vsake kongregacije delujejo še posebne komisije za posamezna področja.

⁵ Sodišča: Sveta penitencija (pristojnosti v zadevah, ki zadevajo človekov odnos do Boga, t.i.m. "Foro interno"), Signatura apostolica (vrhovno sodišče), Sveta rimska rota (apelacijsko sodišče za vse cerkvene zadeve).

⁶ Sekretariati: za pospeševanje edinosti med kristjani, za nekristjane, za neverujoče.

⁷ Sveti: za laike, pravičnost in mir, za revizijo kanonskega prava katoliške Cerkve, za revizijo kanonskega prava vzhodne Cerkve, za razlago odlokov II. vatikanskega koncila, za socialne zadeve, za Latinsko Ameriko, za migracijo in turizem, za človeški in krščanski razvoj (Cor unum), za družino, za organizacijske in ekonomske zadeve Svetega sedeža, mednarodna teološka komisija, biblična komisija, za revizijo vulgate, za krščansko arheologijo, za zgodovinske vede, za cerkvene arhive v Italiji, za cerkveno umetnost v Italiji, za svetišča Pompeji, Loreto in Bari, za Rusijo, za odnose z judovstvom, za odnose z islamom, za vatikansko državo, za obnovo vatikanskih kulturnih spomenikov, za načrtovanje novih cerkva v Rimu in za denarne zadeve.

⁸ V pristojnosti uradov je vse tisto, kar je povezano s papeževim privatnim življenjem in njegovimi nastopi v javnosti, ter varnostjo Vatikana kot države: Camera Apostolica (svetna oblast Svetega sedeža kot suverene države), prefektura za ekonomske zadeve Svetega sedeža, uprava posesti Svetega sedeža, prefektura papeževnega doma, papeževa družina (pristojna ne le za papeževe najožje sodelavce ampak tudi za papeško akademijo), za papeževe obrede, za glasbo, švicarska garda, papeževa asitena, arhiv II. vatikanskega koncila, za odnose z uslužbenci Svetega sedeža, centralni statistični urad.

⁹ Sem sodijo: Cerkev sv. Petra, Vatikanska knjižnica, Vatikanski arhiv, vatikanska tiskarna, vatikanska založba, poluradni vatikanski dnevnik Osservatore Romano, vatikanski uradni list Acta Apostolicae Sedis (s tem imenom od leta 1908).

¹⁰ V njeno pristojnost sodi tudi računovodstvo, škofijski arhiv ter odbor za arhive, knjižnice in muzeje.

¹¹ Letopis Cerkve na Slovenskem 1985, Ljubljana 1985, 148-151.

¹² Stolni kapitelj v Ljubljani; Nadškofijska kurija, ki jo sestavljajo: nadškofijski ordinariat, personalna komisija, gospodarska komisija, komisija za kaplanske in župniške tečaje; Nadškofijsko cerkveno sodišče, Pastoralni svet; Umetnostno-gradbeni svet; Sveti in odbori (semeniški gospodarski svet, zavarovanje duhovnikov, cerkvena statistika in pastoralna sociologija, pastoracija turistov, delegat za

- redovnike, Baragov odbor, Duhovniki adoratorji, Unio apostolica sacerdotalis, Apostolstvo sv. Cirila in Metoda, Katoliško središče za Slovence po svetu); Seja arhidiekanov in Seja dekanov. Str. 37-41.
- ¹³ France M. Dolinar, Cerkevnoupravna ureditev slovenskega prostora do ustanovitve slovenske metropolije 1968, v: ZČ, 48 (1994) 55-61.
- ¹⁴ Dolinar, AES 11, 12-17.
- ¹⁵ Gorica je postala metropolija za škofije Como, Trento, Pičan in Trst.
- ¹⁶ Videm je postal metropolija za škofije Padova, Vicenza, Verona, Treviso, Ceneda, Belluno, Feltre, Concordia, Koper, Novigrad, Poreč in Pula.
- ¹⁷ Kralj Štefan I. Sveti (997-1038) je v času svojega vladanja uredil tudi cerkveno upravo na Madžarskem. Metropolitu v Ostrogonu (Esztergom) je bilo podrejenih 10 škofij, Slovensko ozemlje pa sta si razdelili škofiji Győr (sufagan ostrogonskega metropolita) in Veszprem, oziroma od leta 1094 dalje Zagreb, ki je bil od 12. stol. dalje podrejen metropolitu v Kalosci. Ivan Zelko, Zgodovina Prekmurja; Adrianyi, Fünfzig Jahre.
- ¹⁸ Gabriel Adrianyi, Beiträge zur Kirchengeschichte Ungarns (Studia Hungarica 30), München 1986; Isti, Fünfzig Jahre ungarischer Kirchengeschichte 1895-1945 (Studia Hungarica 6), München 1974.
- ¹⁹ Do takrat so bili prekmurški Slovenci razdeljeni med škofiji Győr (Železna županija) in Zagreb (districtus Transmuranus). Ivan Zelko, Zgodovina Prekmurja, Murska Sobota 1996, 104; Adrianyi, Beiträge, 17.
- ²⁰ France M. Dolinar, Fiziognomija in struktura nove goriške nadškofije, v: Carlo Michele d'Attems primo arcivescovo di Gorizia 1752-1774, 2.vol., Atti del Convegno, Gorizia 1990, 183-217.
- ²¹ France M. Dolinar, Oris zgodovinske podobe ljubljanske (nad)škofije, v: Tvoja in moja Cerkev, Ljubljana 1982, 61-67.
- ²² Leta 1933 je bila videmski nadškofiji dodeljena dekanija Trbiž iz celovške škofije. V celovškem šematizmu so bile te župnije večinoma vodene kot slovenske župnije. Istočasno so videmskemu nadškofu dodelili ljubljansko župnijo Bela Peč - Fužine.
- ²³ Jurij Dobrila (1875-1882) je bil Hrvat, Franc Nagl (1902-1910) avstrijski Nemec.
- ²⁴ Dolinar, AES 11, 159-172.
- ²⁵ Dolinar, AES 11, 172-176.
- ²⁶ Dolinar, AES 11, 176-178.
- ²⁷ France M. Dolinar, Cerkevnoupravna ureditev Ilirskih provinc 1809-1813, v: ZČ 43 (1989) 507-511.
- ²⁸ Bullarii Romani continuatio summorum pontificum Clementis XIII, Clementis XIV, Pii VI, Pii VII, Leonis XII, Pii VIII et Gregorii XVI constitutiones, literas in forma brevis, epistolas ad principes viros et alios atque alloquutiones complectens quas collegit Andreas Advocatus Barberi, Tom. XVII, continens pontificatus Leonis XII (IV-VI.), Romae 1855, 375-380; Dolinar, AES 11, 178-186.
- ²⁹ Bullarii Romani continuatio summorum pontificum Clementis XIII, Clementis XIV, Pii VI, Pii VII, Leonis XII, Pii VIII et Gregorii XVI constitutiones, literas in forma brevis, epistolas ad principes viros et alios atque alloquutiones complectens quas collegit Andreas Advocatus Barberi, Tom. XII, continens pontificatus Pii VIII (I-II), Romae 1856, 120-122; Dolinar, AES 11, 187-189. Goriška nadškofija je imela 241.217 vernikov, 193 dušnopastirskih postojank in 234 duhovnikov.
- ³⁰ Škofija je imela 479.851 vernikov, 200 dušnopastirskih postojank in 712 duhovnikov. Prim. Catalogus cleri dioecesis Labacensis ineunte anno 1843, Labaci 1843, 83.
- ³¹ Združena škofija je štela 311.927 prebivalcev, imela je 205 dušnopastirskih postojank in 320 duhovnikov. Prim. Prospectus beneficiorum ecclesiasticorum et status personalis cleri unitarum dioeceseon tergestinae et justinopolitanae ineunte anno 1880, Tergeste 1880, 68-69.
- ³² Odlok kongregacije z dne 25. maja 1857 v: Dolinar, AES 11, 203-207.
- ³³ Odlok kongregacije z dne 16. maja 1857 v: Dolinar, AES 11, 190-194.
- ³⁴ Škofija je štela 336.726 prebivalcev, od tega je bilo 110.090 Slovencev. Prim. France M. Dolinar, Krška škofija in koroški Slovenci 1848-1919, v: Einspielerjev simpozij v Rimu (Simpoziji v Rimu 14), Celje 1997, 7-16; Peter G. Tropper, Vom Missionsgebiet zum Landesbistum, Klagenfurt 1996, 281-282.
- ³⁵ Štela je 662.972 prebivalcev in je imela 690 dušnopastirskih postojank ter 976 duhovnikov. Prim. Schematismus der Diözese Seckau für das Jahr 1858, Graz 1858, 271; Karl Amon - Maximilian Liebmann, Kirchengeschichte der Steiermark, Graz 1993, 227-228, in 283-285.
- ³⁶ Bogo Grafenauer, Etnična vprašanja ob preureditvi lavantinske škofije v slovensko škofijo na Štajerskem, v: Acta Ecclesiastica Sloveniae I, Ljubljana 1979, 107-136.
- ³⁷ Dolinar, AES 11, 194-202.
- ³⁸ O tem so podrobneje spregovorili v zborniku 130 let visokega šolstva v Mariboru, Maribor 1991: Sergij Vilfan, Območja okrožij in lavantinske škofije v Slomškovem času (44-54); France M. Dolinar, Načrti za reorganizacijo lavantinske škofije do Jožefa II. do Slomška (55-64); Anton Ožinger, Prenos škofijskega sedeža v Maribor (65-72).
- ³⁹ Jože Smej, Priključitev delov sombotelske, krške in sekovske škofije mariborski škofiji leta 1964, v: Zbornik ob 750-letnici mariborske škofije 1228-1978, Maribor 1978, 20-28.
- ⁴⁰ Dolinar, AES 11, 31-32; France M. Dolinar, Jeglič in cerkvenopolitična vprašanja po letu 1918, v: Jegličev simpozij v Rimu (Simpoziji v Rimu 8), Celje 1991, 324-325.
- ⁴¹ Dolinar, Jeglič in cerkvenopolitična vprašanja po letu 1918, 324.
- ⁴² Jegličev dnevnik, 12. marca 1919. Tipkopis ZRC SAZU, 11. zvezek, str. 23 (1239).
- ⁴³ Nadškofijski arhiv Ljubljana, Škofijstvo 1908-1940, š 5, fasc. 138; Dolinar, Jeglič in cerkvenopolitična vprašanja po letu 1918, 318.
- ⁴⁴ "Včeraj, v soboto 9.IV. (1921) sem se vrnil iz Rima, kamor sem odpotoval 31.III. Imel sem dva namena. Prvič so me naprosili prvaki iz zapadnega ozemlja, naj grem zopet z njimi v Rim, da Vatikanu povemo svoje želje o narodnih škofijah in slovenski liturgiji. Z menoj je šel samo g. dekan v Komnu, g. Valentinčič. Obljubil je priti za nami še odvetnik dr. Vilfan, toda ni mogel. In prav tako, ker bi bil prišel popolnoma brez možnosti doseči kak uspeh. Vatikan (papež in njegovo tajništvo) bi nam ugodili, toda laška vlada o tem nič čuti noče. Zakaj? Slovence dobljene po miru hoče poitaljančiti. Le to bo Vatikanu ustregla, da // mora škof in vsak duhovni pastir znati med Slovenci tudi slovansko, da bo mogel poučevati v njihovem domačem jeziku. Hoče pa vlada, da škof mora biti Lah ali pa Slovenec laškega mišljenja. Papež ne more s silo nastopiti; je sedaj v takih tiskah, da se mora na vlado in njene nazore ozirati in koristi pokrajine Cerkve večkrat popustiti, da reši koristi splošne Cerkve. Tajnik škof Ceretti je zaradi nas zopet govoril z vatikanskim zaupnikom pri vladi in je dobil odgovor, da je nemogoče take želje izpolniti. Drugič sem se pridružil nadškofu zagrebškemu (Bauerju) in škofu djakovskemu (Akšamoviču) o zadevah Cerkev v našem kraljestvu: govorili smo v avdijenci pri sv. Očetu a) o novi razmejitvi škofij, 2) o apostolskih administratorjih v pokrajinah, katerih škofje ne bivajo v našem kraljestvu, papež jih bo imenoval; 3) o liturgičnem jeziku: dovolil bo Rim ritual popolnoma slovenski in za sedaj med peto sv. mašo da se poje list in evangelij v domačem jeziku ..." Dnevnik škofa Jegliča, 10. april 1921, Tipkopis ZRC SAZU, 11. zvezek, str.67-68 (1283-1284).
- ⁴⁵ Jegličev dnevnik, 20. september 1922, Tipkopis ZRC SAZU, 11. zvezek, str. 120 (1338).
- ⁴⁶ Prim njegove zapiske v dnevniku: 23 februar 1922, str. 104 (1321); 21 junij 1922 (uradno vabilo vlade, str. 115/1332/); 29. junij (vatikanski pristanek, str. 116/333/). O Jegličevi vlogi pri pripravi pogajanj glede konkordata: Dolinar, Jeglič in cerkvenopolitična vprašanja po letu 1918, 306-331.
- ⁴⁷ Dolinar, Jeglič in cerkvenopolitična vprašanja po letu 1918, 318; Isti, Cerkevnoupravna ureditev slovenskega prostora do ustanovitve slovenske metropolije 1968, 59-60.
- ⁴⁸ Jegličev dnevnik, Tipkopis ZRC SAZU, 11. zvezek, str. 120-121 (1338-1339).
- ⁴⁹ O tem je Jeglič pisal tudi pristojni kongregaciji v Rimu. Jegličev dnevnik 9. decembra 1921, Tipkopis ZRC SAZU, 11. zvezek, str. 92-93 (1309-1310). Prim. tudi Bogdan Kolar, Odnosi med škofoma Napotnikom in Jegličem, v: Napotnikov simpozij v Rimu (Simpoziji v Rimu 10), Celje 1993, 179-186.
- ⁵⁰ "Dodal sem utemeljeno željo, naj bi dekanat gornjegrajski odcepili od lavantinske škofije in pridružili ljubljanski: V Gornjem (Građu) je postanek te škofije, tam so ljubljanski škofje prebivali do l. 1789 in v tem dekanatu je veliko menzalno posestvo ljubljanskih škofov."

Jegličev dnevnik, 20. september 1922, Tipkopis ZRC SAZU, 11. zvezek, str. 121 (1339).

⁵¹ Prav tam.

⁵² Opći šematizam Katoličke Crkve u Jugoslaviji, Sarajevo 1939, 269-270.

⁵³ Dolinar, AES 11, 31.

⁵⁴ Konkordat sta 25. julija 1935 v Rimu podpisala vatikanski državni tajnik kardinal Eugenio Pacelli za Sveti sedež in jugoslovanski pravosodni minister dr. Ljudevit Auer za Jugoslavijo. Konkordatu je od samega začetka ostro nasprotovala srbska pravoslavna Cerkev. Ministrski predsednik Milan Stojadinović je 10. novembra 1936 predložil Narodni skupščini v Beogradu zakonski predlog konkordata. Narodna skupščina je po burni razpravi 23. julija 1937 konkordat sprejela in sicer s 167 glasovi za in s 129 glasovi proti. Ker je istega večera umrl beograjski patriarh Varnava, se je ministrski predsednik Stojadinović odločil, da predlog konkordata ne predloži takoj še senatu, ampak se skuša glede tega najprej dogovoriti s srbsko pravoslavno Cerkvijo. "Sveti arhijerejski sabor" pa je kot odgovor na ministrovu pobudo 23. julija 1937 izobčil vse, ki so v skupščini glasovali za konkordat. V takšnem brezizhodnem položaju je ministrski predsednik Stojadinović 9. oktobra 1937 izjavil, da zaradi nastalih razmer senat o konkordatu ne bo razpravjal. S tem pa se je Jugoslavija tudi formalno odpovedala konkordatu. Prim. Rado Kušej, Konkordat, Ustava in verska ravnopravnost, Ljubljana 1937; Sima Šimič, Jugoslavija i Vatikan, Zagreb 1937; Ivan Mužič, Katolička Crkva u kraljevini Jugoslaviji, Split 1978.

⁵⁵ France M. Dolinar, Sodni proces proti ljubljanskemu škofu dr. Gregoriju Rožmanu od 21. do 30. avgusta 1946, v: ZČ 50 (1996), 126-128; Isti, Cerkvena organizacija ob današnji slovensko-avstrijski meji od jožefinskih reform do danes, v: ZČ 46 (1992) 433.

⁵⁶ Dolinar, AES 11, 33-35, 216-219.

⁵⁷ Dolinar, Cerkvena organizacija ob današnji slovensko-avstrijski meji, 433-434.

⁵⁸ Dolinar, AES 11, 210-213.

⁵⁹ Dolinar, AES 11, 213-215.

⁶⁰ Dolinar, AES 11, 216-219.

Dva poskusa prosopografske obdelave

Dagmar Slekovec

V 1. številki IV. letnika DREVES na str. 23 smo skušali prikazati, kaj je *prosopografija*. Pod tem izrazom si ne predstavljamo zbranih biografskih del, ne gra za specialno biografsko raziskovanje. Lahko jo definiramo kot zbirko in popis vseh oseb nekega časovno in prostorsko označenega življenjskega kroga. Je torej nekakšna pomožna disciplina, ki se kaže predvsem v tem, da se trudi napraviti posameznika vidnega v njegovih odnosih, povezavi v skupino in socialne strukture. Velja torej kot neizčrpan nov prijem genealogije.

Danes si bomo ogledali dva primera prosopografske obdelave spominskih zapisov mojega deda *Milana Škerlja*. Prvi - SPOMINI - je bil napisan v času druge svetovne vojne, VOJNI DNEVIK pa je pisal, kot vojak v 1. svetovni vojni.

Spomini

Čas: od približno 1878 do začetka prve svetovne vojne.

Kraji dogajanja: Črnomelj, Kranj, Ljubljana, Žužemberk, Novo mesto, Gradec, Dunaj, Leipzig, Kočevje, Bre-

žice, Vipava in potovanja ter izleti v najrazličnejše kraje Slovenije in okolico Dunaja.

Socialna pripadnost: Milanov oče doma iz kmečke družine iz *Vrhoplja pri Vipavi* (med študijem se je sam preživljal), mati iz *ljubljske* trgovske družine, morala kmalu delati, ker je oče umrl. Življenje nepremožne intelektualne družine: oče sodnik v Novem mestu; šest otrok, pet sinov študiralo (najhujše socialne razmere v l. 1886 - 1889), hči se sama izobraževala in skrbela za gospodinjstvo ter najmlajšega brata, ker je mati kmalu umrla. Milana (in sploh družino) podpirala bogata teta - trgovka brez otrok iz Ljubljane, Milanova žena hči premožnega odvetnika Srebreta iz Brežic. Milan primeren ženin, ker je že bil sodnik.

Pomembni opisi (do 1894): Stanovanje in življenje v Črnomlju. Nato v *Kranju* (v družabnem življenju vodilni pisatelj Mencinger), potovanja v okolico, na Bled, v Škofjo Loko. *Žužemberk*: sodišče (v začetku tudi stanovanje) v Auerspergovem gradu, šolanje, življenje kmečkih otrok, izleti v okolico, pisarniško osebje, kaznjenci. *Novo mesto*: šolanje, težave in problemi dijakov iz raznih krajev Slovenije, opisi profesorjev, delovanje Čitalnice in Kazine, Sokola - problemi narodnosti (Novo mesto - nemškutarsko), delovanje znanih narodnjakov (Šuklje, Slanc...), spori med liberalci in klerikalci; zdravstvo in šolstvo; športi: kopanje, veslanje, drsanje, pohodi (do Bele krajine, večkrat v Krško k Mencingerjevim, od Ljubljane čez Trbiž, Predil, Kobarid, Cerčno, Idrijo, Vrhpolje in čez Hrušico v Logatec itd.). Življenje enoletnega prostovoljca v *Ljubljani*, družabno življenje v ljubljanski meščanski družini (pri teti in stricu, ki sta bila oba trgovca), gledališče; vojaški pohodi na Grintovec, čez Vrhniko, Rakek, na Bloke in čez Turjak v Ljubljano. 1894 železnica v Novo mesto.

Življenje slovenskega študenta na Dunaju (1894-98). Doživljaji v različnih stanovanjih. Predavatelji. Kolegi. Društva: študentska in narodnostna ("Slovenija": Župančič, Murn). Odnosi med narodnostmi, zlasti z Židi, "Badenyjevi nemiri", Dvoboji. Izleti in šport. Poraba denarja. Orožne vaje v Bjelovaru. Ljubljanski potres preživel v Novem mestu.

Pripravnik in sodnik na Dolenjskem (1898-1902): Novo mesto, Mokronog, Kočevje. Razni sodni primeri. Kolegi in nadrejeni. Poznanstvo s Srebetovimi in zaroka.

Dodatni študij v Leipzigu (1902-03) - priprava za slovensko univerzo - po priporočilu Ivana Hribarja. Poroka.

Službovanje v Gradcu in na Dunaju na pravosodnem ministrstvu v administrativnem oddelku za Primorsko in Dalmacijo. Opisi odnosov med Slovenci, Hrvati, Italijani, Nemci. Družba prijateljev in sorodnikov. Izleti. Počitnice. Sin in hči.

Doslej objavljeni odlomki:

1. V reviji *ANNALES* (izdajatelj Zgodovinsko društvo za južno Primorsko) 6/95, str. 161-170: *Sodstvo v Dalmaciji in Primorju pred 1. svetovno vojno*.

2. V reviji *RAST* (izdajatelj mestna občina Novo mesto): - IV/3-4, str. 156 Dagmar Slekovec: *Kratek povzetek avtobiografije dr. Milana Škerlja*.

- IV/3-4, str. 158 Milan Škerlj: *Gimnazija v Novem mestu ob koncu 19. stoletja*.

- V/3-4, str. 186 Dagmar Slekovec: *Kratek uvod k odlomku o Žužemberku.*
- V/3-4, str. 186 Milan Škerlj: *Žužemberk.*
- V/5-6, str. 335 Milan Škerlj: *Krka v Novem mestu pred sto leti.*
- V/5-6, str. 335 Dagmar Slekovec: *Uvod.*
- VI/3-4, str. 232 Milan Škerlj: *Kratek zapis o znanem ljubljanskem potresu.*

Vojni dnevnik 1914/15

Čas dogajanja. 25. julij 1914 do 18. oktober 1915.

Kraji dogajanja. Dunaj, Maribor, Dalmacija, pot skozi Reko po morju do Splita in v vojaško službo v Sinj; krajše službene poti v Zadar, Šibenik, Drniš, Knin, Kijevo, Vrliko, Obrovac, Karin, Biletić. Povratek skozi Split, Perković, Drniš, Knin, Drvar, Prijedor, Sunjo, Zagreb, Brežice v Ljubljano. Odtod krajše službene poti v Gorico, Bovec, Pulj, Trst, Kočevje, privatne v Brežice, Novo mesto, na Dunaj. Selitev v Gradec.

Služba. Dodeljen 3. obhodni kompaniji črne vojske, že čez dva dni premeščen kot vojaški avditor k sodišču deželne brambe v Sinj, dodeljen vojaškemu odvetništvu. Opisi stanovanja, domačega in družabnega življenja domačinov, problemi ob obsodbah (nekaj primerov). Razglabljanja o stanju na bojiščih in o nadaljnjem razvoju prve svetovne vojne. Mnenja o kolegih in predstojnikih. Mnogo dela. Občasno delal tudi kot sodnik. Premeščen v Ljubljano kot preiskovalni sodnik; zasliševanja na Ljubljanskem gradu in v drugih krajih. Opisi pripravljavanja fronte na Soči. Po italijanski vojni napovedi premestitev v Gradec.

Domači in družinski problemi. Zlasti skrb za ženo in otroka, ki preživljajo vojno na Dunaju in bi bili lačni, če jim hrane ne bi pošiljali sorodniki. Fant se bolj težko uči, žena je nervozna. Nekaj obiskov pri njih. Ves čas si redno pišejo in tudi pošiljajo darila. Razglabljanja o odnosih z ženo. Skrb za očeta, brate, sestro. Obiski pri sorodnikih in prijateljih v krajih, kamor potuje službeno.

Opisi krajev in pokrajine. Vedno natančno in zanimivo opisuje pokrajino in kraje, skozi katere potuje, službeno ali privatno.

Kolikšne so naše zbirke

Rezultati ankete marec-april 1998

Janez Toplišek

Že tretje leto zapored smo izpeljali anketo med člani Slovenskega rodoslovnega društva. Vsakokrat so bila vprašanja enaka, tako da so odgovori primerljivi. Letos kraje se anketi dodali dve novi: zanimalo nas je, za katere kraje se vprašani pri svojih raziskavah najbolj zanima in katera je najstarejša "dokazana" letnica v zbirki. Mislili smo seveda na najpomembnejše rodoslovne letnice kot so rojstvo, poroka, smrt.

Na vprašalnik je odgovorilo 30 rodoslovcev, kar se približno ujema s številom tistih, ki se udeležujejo rednih mesečnih srečanj in predavanj. To je sicer pol krat več odgovorov kot prejšnji dve leti, kaže pa na nedorečeno člansko politiko društva. Če bi društvo uspelo zadržati vse tiste novince, ki so se predstavljali z zanimivimi zbirkami na rednih srečanjih in druge rodoslovce iz vse Slovenije, bi bilo danes v društvu vsaj 200 članov.

Prvič je bilo anketiranje izpeljano tudi po elektronski pošti in več kot polovica odgovorov je prišlo po tej poti (17). To kaže, da vprašani raje odgovorijo po elektronski poti, saj jim ta način vzame dosti manj časa. Hkrati pa je zanimivo, da še vedno razmeroma številni e-pošte ne prebirajo redno. Skoraj 60 članov SRD ima svoj elektronski naslov, vendar je videti, da jih le okrog ena tretjina pošto redno bere. Ne glede na to, je rast števila e-naslovov v zadnjem letu izjemna. In skoraj vsak novi član že dela po internetu. To bo v prihodnje zelo olajšalo medsebojno obveščanje v društvu.

Ali pri svojem delu uporabljate računalnik?

DA = 25, NE = 5

Pred tremi leti je računalnik uporabljalo 67% rodoslovcev, tri leta kasneje pa že 83%. Med njimi je nekaj takšnih, ki so se računalniku približali zgolj zaradi rodoslovja (tudi starejši, upokojeanci ipd.). Spoznali so, da ob še tako veliki zagnanosti resnejše zbirke ne moreš kakovostno obvladovati brez računalnika.

Natanko polovica slovenskih rodoslovcev (15) uporablja v slovenščino prevedeni program BKW (Brother's Keeper za okolje Windows). Nekaj jih samostojno ali vzporedno še vedno uporablja različico za DOS (9), kar je deloma tudi zaradi manj zmogljivih prenosnikov, na katerih prenašajo svoje zbirke. Ena tretjina vprašanih (10) je odgovorila, da uporabljajo druge programe oz. ob programu BKW uporabljajo še kateri drugi program (Family Tree Maker, PAF, GIM, Ultimate Family Tree, Cumberland Family Tree Win). Nekaj podatkov je še vedno v programih, ki niso namenjeni za rodoslovne zbirke (Works, Word, Excel, Tex), vendar takšne vsi opuščajo in podatke že prenašajo v specializirane programe. Ob tej pisani družčini programov na društvenih srečanjih vsakokrat vidimo nekaj novih vrst rodoslovnih prikazov, vendar nekoliko premalo pazimo na slovenske znake pri izpisu. Zlasti pri nekaterih grafičnih izpisih so s tem težave.

Število oseb v naših zbirkah:

do 500	8
500-1000	6
1000-2000	7
2000-5000	5
5000-10000	0
10000-20000	2
20000-30000	0
40000	1

In končno pojdimo k osrednjemu vprašanju, ki ga postavlja naslov tega prispevka. Tisti, ki so odgovorili, imajo v svojih zbirkah skupaj nekaj več kot 100.000 oseb. To število pa je zelo neenakomerno razporejeno. Spet izstopajo trije člani, katerih zbirke niso značilne (40.000, 16.000 in 11.000) in jih zato ne moremo šteti med povprečne

rodoslovce. Običajni družinski raziskovalci spadajo v dve skupini: do 1.000 zbranih oseb (14) in do 5.000 oseb (12).

V "surovi", neobdelani obliki je še veliko rodoslovnih podatkov. Marsikdo nima časa za urejanje in je zadovoljen, če uspe pozabi iztrgati podatke, ki jih potem hrani na kosih papirja, v mapah ipd. Le redki uspejo vse podatke takoj dokončno urediti. Odgovori anketirancev kažejo, da imajo nekateri še veliko neurejenega gradiva (5.000 oseb, 4.000, 1.000, 800, 500, 80% vseh, več 100 ali več kot 100). Marsikdo pa preprosto ne ve natančno, koliko oseb še ni vnesel v svojo zbirko.

V anketi so nas tokrat prvič zanimali kraji, povezani z rodoslovnimi raziskavami. Vprašani naj bi naštel do deset krajev (lahko tudi izven Slovenije), na prvem mestu pa je kraj, ki je za posameznika najzanimivejši. Ne gre za kraj, kjer so matične knjige, temveč za kraj, kjer je živelo največ iskanih oseb. Odgovore naštevamo brez posebej določenega vrstnega reda - tako kot smo jih pobirali iz odgovorov:

- Gorica pri Radovljici, Mošnje, Radovljica, Breg pri Žirovnici, Cleveland, Žalec, Šmartno pod Šmarno goro, Tacen
- Smlednik, Tacen, Kamnik, Mengeš
- Terboje, Smlednik, Valburga, Dragočajna, Pirniče, Zbilje, Hraše, Moše, Cleveland (USA)
- Šentvid nad Ljubljano, Šmartno pod Šmarno goro, Pirniče, Virje, Krtina, Mengeš
- Žeje, Dvor, Moše, Dragočajna, Šentvid nad Ljubljano, Vižmarje, Stanežiče, Zapuže
- Krn, Župnija Tolmin (vasi ob Tolminu, največ vas Dolje), Vrsno, Škofja Loka, Poljane, Graz
- Morava, Banja Loka, Kostel, Laze, Kuželj, Kočevje, Ljubljana, Kranj
- Tržič, Ljubljana, Ig, Brezovica, Dobrova, Kropa, Šentjur pri Grosupljem
- Koprivnica (pri Senovem), Zdole, Golek pri Leskovcu, Poljčane, Sopota, Podčetrtek, Žusem, Kobile, Anovec, Brestanica
- Podbočje pri Kostanjevici, Celje, Jesenice, Maribor, Ljubljana, Koper, Radovljica, Novo mesto, Brežice, Bizeljsko, Ribnica na Dolenjskem
- Podnanos
- Trst, Rodik, Drnovo z okolico, Podbočje (Sv Križ), Brežice, Knežak z okolico, Pisanice na Poljskem s širšo okolico
- Selca z okolico, Jesenice na Gorenjskem z okolico, Begunje z okolico, Moravče z okolico, Gorica, Solkan, Varaždin, Gradec, Dunaj, Kranj
- Velika Britanija: Deptford-London, Gorleston-Norfolk, Milton-Gravesend, GB-vzhodni del Londona, Oxford, Wells-at the Sea-Norfolk
- Stara lipa-Bela krajina, Kočevje pri Črnomlju-Bela krajina, Vinica-Bela krajina, Črnomelj-Bela krajina,
- Filovci, Bogojina
- Grize, Podboršt, Palovce, Tuhinj, Špitalič, Bled, Ljubljana, Rakek, Hotedrščica, Količevno
- Svibno, Podkum (Šentjurij), Polšnik, Ljubno ob Savinji, Sladka gora pri Šmarjah pri Jelšah
- Moravče pri Domžalah, Češnjica, Tuštanj, Soteska, Javoršica, Kokošnje, Stanežice, Dvor, Medno, Golo Brdo, Hinje, Sela, Lopata, Vrh

- prafara Cerknica, Zibika, Žusem, Sv. Ema, Sv. Štefan
- Mali Gaber (Šentvid pri Stični), Leskovicca (Šmartno pri Litiji ali Javorje), Novo Mesto, Radeče, Postojna, Ligosullo (Furlanija, Italija), Kraigh (Šentvid ob Glini, Avstrija), Moravče pri Domžalah, Sveta Gora (Gorica)
- Vrhnika
- Ormož, Marija v Puščavi, Gradec, Muenchen, Hodiše
- Šentlampert nad Zagorjem, Dornberk, Branik, Litija, Šmartno pri Litiji, Polšnik
- fara Pilštanj (Gubno, Dobležiče, Lesično, Zagorje), fara Sv. Štefan (Dobrinno, Žusem), fara Kozje (Vetrnik, Zdole pri Kozjem)
- Horjul, Borovnica, Poljanska dolina
- Nemčija, Južna Afrika, Kanada
- Vodice (Gorenjska), Kranj, Želumlje - Turjak
- Ljubljana, Škofja Loka, Slov. Konjice, Pragersko, Maribor, Kranj, Ševlje
- Bohinjska Bela, Bled, Srednja vas-Bohinj, Selca, Sorica, Moravče, Krašnja, Blagovica, Zlato Polje, Češnjice nad Blagovico
- Ljubljana, Brezovica, Polje, Prvačina, Renče, Gradišče, Lukežiči, Podstenje, Ilirska Bistrica, Košana, Gorica, Trst, Novo mesto, Šmihel, Irča vas, Družinska vas, Bela cerkev, Polhov Gradec, Šentjošt, Planina, Butajnova, Gorenja vas, Delnice, Drenov grič
- Sv. Jurij ob Ščavnici, Jamna, Slaptinci, Maribor, Celje, Ljubljana, Povir, Čakovec.

Morda ste med naštetimi kraji našli tudi tistega, ki je zanimiv za vaše raziskave.

Najstarejše dokazano leto v zbirki:

1900 -	0
1800-1900	3
1700-1800	8
1600-1700	10
1500-1600	4
1400-1500	2
1300-1400	0
1200-1300	0
1100-1200	1

Če upoštevamo, da so župnijske matične knjige bolj poenoteno začeli voditi v 17. stoletju, so v naših zbirkah presenetljivo stare letnice. Čeprav nekateri vprašani niso razumeli, kaj pomeni "dokazana" letnica v zbirki, upamó, da je večina pomislila na tisto, ki je podprta z vpisom v matično knjigo ali pa je na kakšnem drugem dokumentu, ki jasno kaže, da gre za osebo, ki spada v zbirko. Od najstarejše iz 11. stoletja, do "najmlajše" pred dobrimi 160. leti smo našli tele letnice:

1091, 1400, 1495, 1540, 1560, 1567, 1580, 1614, 1618, 1620, 1624, 1650, 1659, 1660, 1669, 1670, 1672, 1700, 1724, 1726, 1749, 1761, 1780, 1781, 1790, 1803, 1818, 1834.

Ena tretjina najstarejših letnic v slovenskih rodoslovnih zbirkah je torej iz 17. stoletja.

Kronike slovenskih župnij

(Poskus bibliografije)

Donat Piber

K v prejšnji številki Drevesa objavljeni monografiji slovenskih župnij, bi rad dodal naslednje:

AVTOR	LETO	NASLOV
Vrhovnik - Koblar A.		Zgodovina nakelske fare
Koblar Anton		Zgodovina sorske fare
Volčič Janez	1887	Zgodovina šmarješke fare na Dolenjskem
Šašelj J.		Zgodovina adlešiške fare na Belokranjskem
Steska Viktor	1895	Doneski k zgodovini kočevske fare
Kržišnik Jožef	1897	Zgodovina horjulske fare
Verbajns Anton	1898	Zgodovina kamnogoriške fare

vir: Zgodovinski zbornik, priloga/Laibacher Dioecesanblatt-u/Ljubljanskemu škofijskemu listu od novembra 1888 do leta 1908

Bernik Franc	1923	Zgodovina fare Domžale
Bernik Franc	1925	Z nekdanje Goričice
Gornik Franc	1967	Bled v fevdalni dobi
Gornik Franc	1990	Zgodovina blejske župnije
Ožinger A.-Pajk I.	1996	Konjiško - 850 let župnije

Za rodoslovce bi bilo morda zanimivo branje naslednjih člankov, iz omenjenega Zgodovinskega zbornika:

Lavrenčič I.: Duhovniki goriški nadškofiji podrejenih duhovnij v Gorenjske, ozir. Notranjske v letu 1767. Tu najdemo 67 duhovnikov s kratkimi življenjepisi. Primer: TRŽIČ; Matej Pollak, beneficijant, star 57, duhoven 33, v pastirstvu 32 let, ter beneficijant pri sv. Jožefu 4. leto. Porojen v Trziču, posvečen v Vidmu.

Slekovec M.: Duhovščina v Novem mestu in okolici l. 1734 in l. 1737. Gospod Slekovec navaja, da je ta šematizem prepis obširnejšega zapisnika, ki ga hrani knezoškofijski arhiv Mariboru. Naslov zapisnika se glasi: *Catalogus DD. Parochorum et Cooperatorum districtus*.

Dr. Lesar J.: Doneski za zgodovino Alojzijevišča. Med drugim so poimensko navedeni gojenci od l. 1846 do l. 1896 (skupaj 667 gojencev).

Pokorn Fr.: Šematizem duhovnikov in duhovnij v ljubljanski nadškofiji l. 1788. Pisec nas seznanja, da se v ljubljanskem knezoškofijskem arhivu nahaja knjiga z naslovom: *Protocollum decantum Archidieceos Labacenis, anno 1788*. V njej je popisanih 32 dekanatov in njih duhovščina. Šematizem je pisec prevedel v slovenščino in nekateri življenjepisi duhovnikov, bi bili prav zanimivi za marsikaterega rodoslovca.

Šašelj J.: Doneski k zgodovini zvonarjev na Kranjskem.

Challenges Slovenian Descendants Face in Their Ancestral Research

Jill J. Johnson

Slovenian descendants face a variety of challenges in researching their ancestors, particularly if they live outside the borders of their ancestral homeland. While these difficulties are typical of anyone searching for their lost family members, Slovenian research presents several unique dilemmas. As I have researched my Slovenian ancestors, I have learned that patience and persistence are necessary to success in this endeavor.

Finding the Ancestral Place of Origin

A lack of knowledge of where our ancestors came from before emigrating to other parts of the world is the most serious challenge faced by those engaging in Slovenian ancestral research. Typically those of us who are researching our family histories are two or three generations removed from our ancestors who left their homeland. To complicate the problem, there are often no living relatives who know exactly where our people came from in Slovenia. If a place name is mentioned, it is often a large city like Ljubljana, which is not where they actually came from but is the closest big city on the map. When looking for information on the ancestor, particularly in the United States, anyone who came from Slovenia during the 1800's was usually referred to as being from Austria. Most researchers then assume that the ancestor is from the present day country of Austria. Many say it is impossible to figure out where our people came from in Slovenia without the exact name of the town.

In this situation, figuring out where an ancestor came from is extremely difficult, however, it is far from a hopeless task. Finding clues about where they came from can often be found within the countless documents, histories and other papers that record the lives of these emigrant ancestors. A researcher confronting this enormous challenge must be diligent in finding every clue these relatives have left for them to find. For example, in the United States, there are many records which may provide insight about the place of birth of a Slovenian ancestor. Death records may contain the name of a town. An obituary, which is newspaper article written about a person after they die, may provide yet another clue. Sometimes local historical societies in the American community in which they lived may have interviews with Slovenians who were friends and neighbors of the ancestor. These interviews may provide valuable insight into where people came from in Slovenia. If records have been microfilmed, it is possible to check the records in the towns where these other people came from to see if you can find your family. Unfortunately, it is nearly impossible to check records in Slovenia without actually being in the country.

My ancestors have left me many clues about where they might have come from in Slovenia, however, despite hours and hours of research, I have yet to find the name of the home town of my Kuhar family. My ancestors left Slovenia between

1873 and 1878. They emigrated to the second Slovenian settlement in the United States and lived for many years in St. Anthony (Kraintown) in Stearns County, Minnesota. Since I have been unable to find any written proof of where my great-grandfather Anton Kuhar came from, it has been necessary for me to learn everything I can about the other Slovenians who lived in St. Anthony and nearby St. Stevens (Brockway). I have even studied the papers and histories of the priests who wrote letters to Slovenia encouraging the emigration. While this has not answered my question, it has provided me with rich insight into the time period and what life was truly like for these courageous emigrants.

Language Barriers

Even when the place of origin in Slovenia is known, the challenge of researching is often compounded, particularly for Americans, by a lack of knowledge of the written language found in the old documents. Researchers must not only be able to read the old handwriting, but if these records are written in Slovenian, German or Latin, they must be able to decipher foreign words and phrases in order to more fully understand the meaning of the document. A good foreign dictionary can translate most of the critical words and research guides can provide translations of basic genealogy terms frequently found in old documents. These are very helpful to the researcher working with a language that is not their own.

When I was still trying to determine if my Austrian ancestors were indeed actually Slovenian, I found the tombstone of a man that I had proved was Anton's older brother Josef. Josef Kuhar's tombstone was written in a language I could not read but that I suspected was Slovenian. I did not know anyone who could read Slovenian, so I copied every word and faxed it to the Slovenian Embassy in Washington, D.C. I asked them to tell me if this was written in Slovenian and if so to please tell me what it said. They called me immediately with a translation and gave me my first confirmation that Slovenia was indeed the right place in which to look for the Kuhar home. While I have not yet been able to use my Slovenian dictionary or genealogy guides, I have been able to employ this strategy with my research of some of the other branches of my family, particularly my Swedish and French ancestors. For the most part, I have become comfortable in translating the key information such as names, dates and places. I take the rest of the information from the documents to people with expertise in reading the foreign language. My basic German skills have been very useful for much of my other European research. The greatest challenge is often reading the terrible handwriting of the priest or local official.

Going Beyond Basic Resources

Another major challenge for Slovenian descendants is learning which records and resources must be examined in your research. Most researchers are only seeking basic information, such as their ancestor's names and important dates in their lives. For many, this is all they are interested in learning about the people of their past. Yet our Slovenian ancestors led more interesting lives than can be found in mere dates. Whether they remained in Slovenia or went to America, our ancestors touched the lives of many people.

The key is to look for the interrelationships they had with their family, friends and neighbors.

It is my belief that understanding more about the lives of our ancestors helps us to better understand them as members of our own family. I try to examine the other aspects of their lives. Such research includes exploring written and oral histories of the towns in which they lived and reading about the history of what was happening at the time of their departure for their new life in America. This helps me imagine the feelings of joy and sadness they had as they left their childhood homes for a new life. I find that understanding more about them as people helps me to better understand who I am, and frequently leads me to other clues and information.

In my research of my Slovenian ancestors, I have found documents written before they died that clarified their desires, thoughts and relationships. I obtained legal documents that have the actual words spoken by Anton Kuhar in a court of law. The day I found this paper, it was as if he was speaking directly to me. Newspaper articles provided me with insight about the lives they really led after they came to America. Life was not easy for them and I have learned to more fully appreciate the conveniences of my own life from learning about them. Unfortunately, none of the things I have found as yet tell me the one thing I desire the most to find: information which will tell me where they came from in Slovenia.

Linking with Others

Finding other people who are interested in the lives of Slovenian ancestors is the best way to find new information. Genealogists are wonderful about sharing ideas and suggestions to help you find the necessary link to your past. Attending conferences and seminars brings one face-to-face with others who share the same passion for research and a willingness to spend hours in a library or at a microfilm reader. Even writing a query about your family in a genealogy publication can lead to links with others distantly related to your own family. Sometimes you may even find somebody who know quite a bit about the people who touched your ancestors life and this may lead you to other important clues.

Searching for my Slovenians ancestors has brought me together with many people and even brought me to Slovenia last summer. My research suggests that perhaps my Kuhar family came from the Gorenjska region. I spent several days while I was in our beautiful homeland traveling to the towns of all of the Kuhar friends and neighbors who lived in St. Anthony. I took many photographs of the lovely villages and beautiful churches that our ancestors once called their own. When I returned home, I met another woman searching for her lost Kuhar family. The maps I had brought back with me showed that the several small villages she had been searching for were clustered together in a small circle. I gave her the photographs I had made of the tombstones in these towns because these photographs turned out to be from members of her Kuhar family.

Someday I'll Find My Kuhars in Slovenia

I know that one day I will find out where my Slovenian ancestors came from and I just need to keep looking for the one piece of paper that will answer my question. My research has led me to a photograph of my Anton Kuhar. This picture

is among my most treasured genealogical finds. An old man from St. Anthony, who lives across the road from where Anton's other brother named Valentine once lived has told me stories about my family that were passed down to him from his father. He told me the name of Valentine Kuhar's house which was named after the house in which Valentine had lived in Slovenia. When I finally locate several possible places my Kuhar's may have come from, I hope I will be able to use this house name to finally determine where my Kuhar's came from in Slovenia. I just need to be patient until then.

Jill J. Johnson is an amateur genealogist living in the United States. Anyone interested in contacting her may write to her at: 157-76th Way NE, Fridley MN 55432-3073 USA or may e-mail her at: JJJJCS@aol.com

Drobci

Kolobocija

Če je med vami spreten reševalec zapletenih situacij, ga bo nemara zanimala tale Cenetova pripoved.

Takole pravi:

Ko sem bil mlad, sem se poročil z Ivo, bila je brhka vdova; z njo sem priženil še njeno hči Evo, tudi že godno za možitev. Kmalu je ovdovel tudi moj oče Nace in se z Evo brez odlašanja poročil.

Moja hči Eva je s tem nenadoma postala moja mati. Istočasno je postala moja mati tudi moja žena Iva, moj oče moj svak, moja hči je postala istočasno moja sestra. Nenavadnih sorodstvenih razmerij s tem ni konec, najbolj me moti to, da sem postal sam svoj ded.

Stvar se je še dodatno zapletla, ko mi je Iva rodila sina Jako, Eva pa mojemu očetu hčerko Lizo. S tem je moj oče med drugim postal moj zet, moj sin pa očetov zet. Ko sta odrasla, sta se poročila še moj sin Jaka in moja sestra (in mama) Eva. Njun sin Srečko je postal istočasno moj in očetov vnuk. Moj oče je postal ded mojega vnuka.

Po želji lahko ugotovljate še druga sorodstvena razmerja. Ko boste našli vsa, se pripravite na novico, da sem ovdovel jaz in moja hči (in mati) Eva. Kaj nama je kazalo drugega, pročila sva se in dobila hčerko, ki je postala žena najinega vnuka Srečka.....

Rodoslovna srbečica

Opozorilo: Bolezen je zelo nalezljiva. Posebej občutljivi so starejši ljudje.

Znaki: Bolnik nenehno hlepi po podatkih o imenih, datumih in krajih. Je bledičen, žene in otrok ne sliši. Ni mu za nobeno delo. Namesto tega mrzlično brska in koplje po arhivih in knjižnicah. Obsedeno pisari pisma in preklinja poštarja, ker mu ne prinese pričakovane pošte. Obiskuje pokopališča, ruševine in oddaljene opuščene kraje na pode-

želju. Opravlja nočne telefonske pogovore, mrmra sam vase in odsotno strmi v prazno.

Zdravljenje: Zdravila niso znana, zdravljenje nima učinka. Bolezen ni smrtna, čeprav se stanje poslabšuje. Bolniku koristi, če obiskuje rodoslovne tečaje, sestanke in druge podobne dogodke. Dobro se počuti v mirni sobici, kjer ga nihče ne moti.

Opomba: Najbolj nenavadno pri tej bolezni je to, da z njenim razvojem naraščajo bolnikovi užitki.

Franc Bernik iz Škofje Loke je takole predstavljal svojo družino:

*Dva večji, dva man,
dva širi, dva tan,
pa n tak kt sm sam,
pa dve punc.*

Če je komu potreben prevod: dva sta večja od mene, dva sta manjša, dva širša in dva tanjša, en je tak kot sem sam, dve sta dekleti. Imel je torej enajst otrok

Najstarejša zemljanka.

Ta naslov je do avgusta letos nosila Francozinja Jeanne Calment. Rojena je bila 21.2.1875. Bila je živa povezava z dobo, ko še ni bilo avtomobilov, telefonov, kina in letal. Bila je priča številnim zgodovinskim dogodkom, o katerih smo samo brali. Osebnost je poznala Vincenta van Gogha, za katerega je vedela povedati, da je bil grd, dolgočasen in neolikan.

Znanstveniki, ki so raziskovali njeno poreklo, so ugotovili, da je večina njenih prednikov dočakala nadpovprečno starost.

Naslov najstarejše živeče osebe je prevzela 117 letna Kanadčanka Marie-Louise Febronie Meilleur, ki živi v kraju Corbeille v Ontariu. Rojena je bila 29.8.1880 in ima okrog 300 potomcev.

Družinska srečanja.

Kerini in Stritarji so 21.6.1997 organizirali svoje drugo srečanje. V Kostanjevici se jih je zbralo 146. Srečanje je bilo uspešno in zanimivo. Tokratno srečanje je bilo manj naklonjeno športnim prireditvam, za otvoritev pa so poskrbeli za lasten koncert v Lamutovem salonu.

Izreki in citati o rodoslovju.

Nekaj misli o rodoslovju smo objavili v preteklih stvilkah. Tule so še tri:

Pozabiti prednike pomeni biti potok brez izvira, drevo brez korenin.

Kdor nima zapuščine preteklih rodov, nima česa pustiti potomcem.

Dve stvari morajo starši dati otrokom: korenine in krila.

Odmevi

O priimku ČUFER/ČUFAR (odgovor na odmev)

Silvo Torkar

V Drevesih 4/1997 je g. F. Rihtaršič ponudil svojo razlago izvora priimka Čufer oz. Čufar ("dodal svojo domnevo", kot pravi). Naj obnovim, kar je o tem priimku že znanega.

Priimek ČUFER je izpričan v zgornji Baški dolini od 16. stol. dalje, v krajih Obloke, Kuk, Tolmin že 1515: Tschuffer, Zuffer oz. Schuffer. Po podatkih iz popisov prebivalstva v letih 1931 (Dravska banovina) in 1948 (Slovensko Primorje) (gl. Začasni slovar slovenskih priimkov) srečamo priimek Čufer v okrajih Tolmin, Idrija, Gorica, Radovljica, Jesenice, Kranj in Dravograd, različico Čufar pa v Tolminu, Idriji, Radovljici, na Jesenicah, v Ljubljani, Novem mestu in Mariboru. V okraju Gorica je zabeležen tudi redki priimek Čuferli, ki je tirolska pomanjševalnica od Čufer ('Čuferček'). Priimek Čufer je imel v letu 1971 297 nosilcev, različica Čufar pa le 93.

Če besedotvorno razčlenimo priimek Čufer, lahko brez velike znanosti vidimo, da je sestavljen iz podstave *čuf* in priponskega obrazila -er oz. -ar. Akademik F. Bezljaj v svojem Etimološkem slovarju slovenskega jezika, I, 1976, razlaga občno ime *čuf* 'čop' s furlanskim *zuffo* v istem pomenu, tirolski imenoslovec K. Finsterwalder pa navaja tudi tirolski priimek Tschopfer, ki ga izvaja iz občnega imena Schopf 'čop'. Bezljaj navaja tudi vzdevek *čufar* 'moški, ki je nosil v kito spletene lase'. Tako še danes imenujejo prebivalce Cerknice in okolice njihovi sosedje. Glede na to, da se Čufer v 16.-19. stol., torej v času pred uvedbo slovenskega črkopisa v matične knjige, zapisuje največkrat kot Zuffer, je bolj verjeten romanski (furlanski) izvor podstave, medtem ko je priponsko obrazilo -er nemška različica izvorno sicer latinskega obrazila -ar.

Izvajanje tega priimka iz nemškega glagola *zu fahren* je brez vsake podlage in predstavlja igračkanje podobnega tipa, kot če bi hotel izvajati Prešerna iz fr. *precheur* 'pridigar' ali krajevno ime Danje iz nem. zaimka *deine* 'tvoj' (oba primera sta živ zgled t.im. ljudske etimologije). Povezovanje dveh hišnih imen Čufar v Šebreljah in na Žirovskem s tovarništvom je docela zgrešeno početje. Ne poznamo namreč nikakršnega občnega imena *čufar* v pomenu 'tovarnik': trditev, da so tovarnikom v narečju (katerem? kdaj?) pravili "čufarji", je plod razvnete domišljije avtorja odmeva ali tistega, ki mu je to prišepnil in če ga prav razumem, tega - da gre namreč za nepotrjeno domisljico - niti ne zanika. Navedeni hišni imeni sta, kot se to pogosto dogaja, nastali iz priimka ne tako davnih (morda celo zadnjih) gospodarjev. Ko je bil priimek Čufer prvič izpričan (1515), je bil razširjen samo v zgornji Baški dolini in Tolminu, zato skoraj ni dvoma, da je prav tam tudi žarišče njegovega nastanka. Različica Čufar je v glavnem plod poknjiževanja priimkov, ki so ga slovenski duhovniki in tudi drugi izobraženci izvajali zlasti konec 19. stol. v skladu s svojim jezikovnim občutkom in znanjem.

Iskanje izvora in pomena priimkov je zelo spolzko področje, po katerem se lahko kolikor toliko varno gibljemo le oboroženi tako z jezikoslovnimi kot s kulturnozgodovinskimi, zemljepisnimi in še zlasti imenoslovnimi znanji. Marsik-

daj se zgodi, da moramo nemočno priznati, da zanesljive razlage priimka ne moremo podati in lahko ponudimo le eno ali tudi več domnev. Vendar tudi domnev ne moremo dati kar po asociativni metodi ali po zunanji podobnosti besed, saj nas to kaj hitro pripelje v območje čiste spekulacije. Navsezadnje: o nemških in slovenskih izrazih za tovarništvo, o narečnih besedah nasploh, o priimkih in o vsej obravnavani problematiki obstaja strokovna literatura, obstajajo slovarji - od Megiserjevega do Pleteršnikovega. Dobro bi bilo, da bi jih tudi ljubitelj kdaj vzel v roke, preden o kakem priimku javno izraža svoje domneve.

Kaj delamo?

mag. Franc Šmid
ul. mlad. brigad 12
4000 Kranj

Narečje - del rodoslovnih raziskav.

Med vojno nam je učiteljica v Šoli, ki bi sedaj odgovarjala višjim razredom osemletke, dala za domačo nalogo naj sestavimo svoj rodovnik. Ker smo takrat imeli precej potrdil za dokazovanje arijskega porekla smo tako nalogo z lahkoto opravili. Imel sem knjigo Viktorja Kragla: Zgodovinski drobci Župnije Tržič in sem lahko napisal prednike žene mojega prapradedca Ignaca Schmida Rozalije Peharc tja do leta 1695. Učiteljica se je takrat prijelja za glavo rekoč: "Le kje si dobil te podatke?" Ta knjiga mi je še vedno v dragoceno pomoč pri ugotavljanju številnega sorodstva po očetovi strani. Ker so se Šmidi naselili v Tržič okrog leta 1743 iz kapelske župnije na Koroškem, me še vedno čaka delo v celovških arhivih.

Materini predniki izhajajo iz Ravne Gore v Gorskem kotarju. Preko Ravne Gore so leta 1732 gradili cesto, ki naj bi povezovala Karlovac z morjem. Iz Budimpešte je bil možen promet po Donavi do Beograda, nato so pot nadaljevali po Savi do Siska in po Kolpi do Karlovca. Od Karlovca naprej pa je bilo potrebno zgraditi cesto. Po takratnem avstrijskem cesarju so jo imenovali "Karolina", odsek okrog Ravne Gore pa so, kot kažejo jezikovne raziskave, gradili ljudje, ki so prišli pretežno iz področja rovtarskega narečja. Pred letom 1732 je bilo na ravnogorskem področju okrog 10 družin srbskega porekla, ki jih je naselil karlovški generalat v sklopu obrambe Vojne krajine. Te ljudi je avstrijska oblast oziroma komercialna gosposka v Trstu, izselila leta 1764 zaradi govoric, da so oni krivi za ropanje potujočih trgovcev. Ostali so lahko samo tisti, ki so prestopili v katolištvo. Vsekakor lahko zasledimo v

najstarejših matičnih knjigah priimke, ki so značilni predvsem za določeno rovtarsko področje. Ti priimki so: Alič, Bajt, Bevk, Božič, Brelih, Bremc, Brus, Čadež, Čar, Erbič, Erjavc, Gnezda, Grbec, Grebenc, Gregorec, Janeš, Jereb, Ješevnik, Kenda, Leban, Liker, Mažgon, Mihelič, Miklavčič, Novinc, Oblak, Pintar, Podgornik, Podobnik, Polak, Poljančič, Použ, Repinc, Rotar, Sedej, Skok, Stucin, Svetličič, Šifner, Šinkovec, Šmidt, Tavčar, Troha, Vončina (Van čina), Velikonja (Velikajne), Vic, Vidmar, Vizjak, Zelenak ali Zelevec in Žagar. Tem priimkom se je pridružilo še nekaj kranjskih z druge strani Kolpe, kot Adlešič, Briški, Janeš, Klobučar, Malnar, Mihelič, Kočevar, Poje, Rački, morda bi tem lahko prišteli tudi Janeše, Štajdoharje, Vidmarje in Žagarje in nemških kot Abrahamsberg, Aschenbrenner, Hibler, Kuffner in čeških, kot Kratochvil, Leš in Svetički in tudi iz hrvaškega primorja, kot npr. Herljevič, Holjevič, morda tudi Ivančič, Kompare, Mužević, Pleše itd. Večina rovtarskih priimkov je bila v zgornjem delu Ravne Gore, kjer je bila cerkev, občina in gozdna uprava, v spodnjem delu pa so prevladovali priimki iz Kranjske preko Kolpe in iz hrvaškega Primorja. Zato so spodnji del vasi imenovali "Hrvatija". Naselje je dolgo okrog 6 km, šola je bila približno v sredini. Po pouku je bil običaj, da so se "Krajnci" in "Hrvati" poslovili med seboj z obmetavanjem kamenja ali fantovskim pretepom. S časom se je rovtarsko narečje iz zgornjega dela naselja razširilo tudi v spodnji del in v sosednjo vas Staro Sušico. Tudi tam je bilo dosti rovtarskih priimkov, vendar niso prevladovali. Zanimiv se mi zdi vpis enega mojih prednikov v poročno knjigo iz časa, ko še ni bilo hišnih števil: Jure Svetličič, sin Andreja Svetličiča in Margarete Bajt iz zgornjega dela Ravne Gore se je poročil z Nežo, vdovo po pokojnem Mihaelu Lebanu iz spodnjega dela Ravne Gore. Iz prvega poročnega vpisa je razvidno, da je bil dekliški priimek Neže Kočevar (Gottschevar).

Matične knjige so se za to župnijo začele pisati leta 1800, iz tega leta je tudi status animarum, v katerega pa so vpisani rojstni podatki posameznih, tedaj še živelih ljudi. Vendar ti podatki ne zadoščajo, da bi z gotovostjo lahko vzpostavili zvezo z matičnimi knjigami krajev, od koder so se Ravnogorci naselili. Zelo veliko ravnogorskih priimkov je v zgornjem porečju reke Idrije, zlasti v Spodnji, Srednji in Gorenji Kanomlji v župniji Spodnja Idrija. Čeprav so se ti kraji precej pozno kolonizirali, zvezo iz idrijske zgodovine na primer, da je leta 1811, ko so Francozi uvedli osebni davek v idrijski gosposki največ davka plačal Valentin Svetličič iz Spodnje Kanomlje, drugi je bil Jurij Šinkovec iz Srednje Kanomlje, tretji Jernej Liker iz Gorenje Kanomlje in četrti Kaspar Liker iz naselja Vojsko. To sicer še ni dokaz, da so se naselili v Ravno Goro ravno iz teh krajev. O tem sploh ne obstojajo nikakršni dokumenti, oz. vsaj do zdaj se jih ni dalo dobiti. Dokaz je samo v ljudski govorici in v družinskih priimkih. Primerjajmo obe narečji, cerkljansko in ravnogorsko: Leta 1885 je Archiv f. slaw. Phil. v Berlinu objavila naslednjo zgodbo v cerkljanskem narečju:

An pub se j šou za kawače učit.

Patle, kadr se j nawadu, je nariedu anu kladwa, de je wawalu piet ciantau

Patle j pa pršu čie h an hiš, ka sa hiša raunal. Patle sa pa djal zidarji: "Bejš nam pa ki gruble!" Je pa upriježu wal h wazu.

Patle j uzijev tistu kladwa saba, je wadsijekau n tak kamen, de j biu ku 'na bajta. Patle ja j zwalu yar na wuz, de je use cwrkalu. Je pa žmaw wal; nisa mojl pategmit. Je pa še wal deu yar na wrh woza. Patle je ulieku h tist hiš, čier sa zidal use ukop.

Pa sa djal zidarji: "Kadu bo deu yar tak ruob na zid?" "An bulš wodr nardite, ya m jest deu yar."

Patle j pa deu yar na zid. Tejst ruob ka j biu yar, je pa wos zid pasu dal; je use žramlalu dal. Patle sa djal: "Kulku ti h dama za luon?" "Dwa žakla šunicae."

Patle sa mu nabasal nuotr u žakle dwa žakle piska, ka ni widu. Patle j nesu u maln.

Patle, ka j pršu nazaj u maln je djau: "Al ste smleu maje šunica?" Je djau mlinar:

"Sej j biu lae pisk."

Patle j djau tist pub: "Če nauste dau dwa žakla muoče won, vas brž stem kladwam ubijem." Patle j možu dat.

Ista zgodba pred sto leti prevedena v ravnogorsko narečje: *An pob se je šou za kawača učit.*

Patl, kadr se je navadu, je naredu an bot, de je vagou pet centou.

Patl je pa pršu tam h ani hiši, ka sa hiša raunal. Patl sa pa rekl zidari: "Bejš nam pa nekej kamlov". Je pa zapregu val h vozu.

Patl je uzeu tist bot isaba, pa je adsekou an takou kaml, de je biu ku ana bajta. Patl ga je zwalu gar na voz, de je use cwrkalu. Je pa gnau wal; nisa mogl pategnt. Je pa še val deu gar na wrh woza. Patl je pa vleku h tisti hiši, ki sa zidal use ukop.

Pa sa rekl zidari: "Kadu bo deu takou kaml gar na zid?" "An bolš čebr nardite, ga bom jest deu gar."

Patl je pa deu gar na zid. Tist kaml, ka je biu gar, je pa usa zid srušu dal, je se pa use sroštalu dal.

Patl sa rekl: "Kulk ti hi dama za plača?" "Dwa žakla šenice." Patl sa mu napunl notr u žakl dva žakla peska, ka ni vidu. Patl je nesu u maln.

Patl, ka je pršu nazaj u maln, je reku: "A ste smel maja šenica?" Je reku mlinar: "Sej je biu som peski!"

Patl je reku tist pob: "Če ne bošte dal dva žakla moke von, vas vale iz tem botam ubijem." Patl je mogu dat.

Karolinska cesta je bila približno 80 let glavna prometna pot za Ogrsko in kontinentalno Hrvaško. Nato so zgradili novo cesto, veliko boljšo od prejšnje. Dokončana je bila v času Ilirskih provinc in je po Napoleonovi ženi Louisi dobila ime Luizijanska cesta, ki ga ima še danes. Ta cesta je od Ravne Gore oddaljena nekaj kilometrov; ravno toliko da so ostali Ravnogorci še dolgo nekaj jezikovni otok. Niso pa imeli več toliko zaslužka kot prej. Zato so začeli delati v gozdovih, zlasti pozimi. Na delo so odhajali tudi v slavonske gozdove. Izgleda da so ravno ti gozdni delavci zvedeli za neko izredno vablivo ponudbo v Slavoniji. Neka dunajska banka je preko Zagrebške hranilnice začela prodajati kmetijska zemljišča ob cesti Pakrac - Slavonska Požega z odplačilno dobo 30 let. V 4 letih, med 1865 do 1869 so Ravnogorci pokupili skoraj vso kmetijsko zemljo, ki je bila tam naprodaj in ustanovili svojo kolonijo, ki so jo imenovali Španovica. V tej koloniji so ohranili svoje narečje in svoje običaje, prišli pa so v nasprotja s srbsko okolico. Razni politikanti so ta nasprotja še razpihovali in pripeljali celo naselje do katastrofe med drugo svetovno vojno. Petega oktobra 1942 je bila vas popolnoma uničena in njeni prebivalci so pobegnili v okoliška mesta. Po vojni jim nova oblast ni dovolila obnoviti naselja, temveč so jih razselili od Vukovara do Zagreba, nekateri pa so odšli nazaj v Gorski Kotar. Kot poseben primer lahko navedem Toneta Podobnik, katerega so do konca njegovega življenja imenovali "komunist". Bil je izredno sposoben in pronicljiv politik; poleti 1945 pa se je obesil na neki vrbi ob reki Orljavi v

Slavonski Požegi, takrat ko je vse kazalo, da bi se lahko uresničili vsi tisti ideali, za katere se je vse življenje boril. Bivši partizani so posredovali pri vodilnem hrvaškem politiku Bakariću, ta pa jim je odgovoril, da je Španovica primer kako se ne sme reševati nacionalno vprašanje. "Ni še prišel čas" je rekel Dragu Svetličiću, ko je ta bil pri njemu. Šele po vojaški operaciji Blisk leta 1995 so se potomci nekdanjih Španovčanov začeli zbirati, zlasti na Binkoštni praznik na mestu, kjer je nekdanja stala cerkev Sv. Duha. Menda jih pride preko tisoč. Postavili so križ z napisom v narečju njihovih prednikov, ki ga sedaj le še malokdo razume. Naslednja, približno 100 let stara pesem v takratnem ravnogorskem narečju izgleda, kot bi bila napisana za njihove prednike, ki so morali zapustiti svoje domove:

Boh moj mili, kam sn pršu
zdej panači u ta meja
neč ne vidim, nit ne slišim
kam mi maje nage greja.

"Kadu lupa tak na vrata
i panači ne da mira?
Ti si Jure? Pun si blata,
za takove ni kvartira!

Nikdir hiše, ni kvartira
vetr brije, sneh naleta
nimam luči, ni žepinke
več mi jaku zima smeta.

H vragu pej, adkud si pršu,
sram te blu nesnaga grda."
"Kam me von na sneh ta goniš
baba si ku kaml trda."

Črna mogla som prhaja
misc pakriva, zdej bo škuru
zvezde ni, ni ancig ane
da vidište, mama, Juru.

"Mama maja, biu sn bena
pa sn pustu hiša naša
i palenta ad krampira,
ječminova dabra kaša.

Zakej nisl vas paslušou
ka ste gavaril mi koda
nekar jet nikamr Jure
pa boš krave pasu toda.

Zdej se bom damu pavrnu
jest ne ješčem več pajtice
dejte som amal mi mlika
i palinte iz kazice.

Tak si Jure sam gavuri
tihu joka - luč zagleda
brzu gre na vrata lupa
stara baba von pagleda:

Dejte mi krbač i vale
pa bom vazu kuse, drova
žvižgou bom kud bom hađu
kukr tič vrh našga krova."

Pri rodoslovnih raziskavah sem razen matičnih knjig uporabljal zgodovinske, rodoslovne in jezikoslovne študije in sicer predvsem:

Mihael Arko: Zgodovina Idrije. Gorica 1931. Ponatis Idrija, 1995

Pavle Blaznik: O preseljevanju loških podložnikov. Loški razgledi, Škofja Loka

Anton Burić: Antroponimija Gorskog kotara. Goranska prezimena kroz povijest. Rijeka, 1979., 1983

Tonči Erjavec: Španovica. Kronika nastajanja i nestanka. Zagreb 1992

Anton Herljević: Ravna Gora. Rijeka 1965. Posebni otisak iz Vjesnika br. 10 Historijskog arhiva u Rijeci i Pazinu

Stanislav Južnić: Etnogeneza Kostelcev - Kostelski priimki v preteklosti. Drevesa III/1

Stanislav Južnić: Prilozi za rodoslov Franje Račkog. Vjesnik PAR, 37/ 1995, str. 335 - 349

Emilije Laszowski: Urbar komercijalne gosposčije uz Karlovu cestu od god. 1772. Vjesnik kraljevskog zemaljskog arhiva u Zagrebu. 1907

Nikola Majnarić: Jedno rovtarsko narječje u Gorskome kotaru. Južnoslovenski filolog. Beograd 1939

Nikola Majnarić: Neke sintaktične pojave u ravnogorskome narječju. Ivšičev zbornik. Zagreb 1963

Fran Ramovž: Historična gramatika slovenskega jezika. Univerza kralja Aleksandra v Ljubljani 1937

Rudolf Strohal: Uz Luizinsku cestu. Zagreb 1935, ponatis Rijeka 1993

Rudolf Strohal: Osobine današnjega ravnogorskoga narječja. Rad 162 Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, str. 28 - 109. Zagreb 1905

Janež Šumrada: Peter Zrinjski proti Petru Klepcu. Sobotna priloga Dela.

Kaj delamo?

Andrej Voje

Sem med mlajšimi člani Slovenskega rodoslovnega društva, tako po prehojeni življenjski poti kot po dejavnem udeleževanju v društvu. Dobri dve leti sem bil "volk samotar", kmalu pa sem spoznal, da me srečanja z ljudmi, ki ravno tako kot sam odkrivajo prednike in "odstranjujejo pajčevine stoletij", lahko zelo bogatijo. Ker sem zadnje leto preživel v tujini, se prej

društvu nisem mogel priključiti. Jeseni 1997 sem takoj po vrnitvi hitel zamujeno nadoknaditi.

Že kot najstnik sem bil trdno odločen, da bom tudi sam nekoč, "ko bom velik", sestavil rodovnik svojih prednikov. Največ zaslug imata Adam in David, najstnika mojih let, sicer pa junaka knjige *Zaklad pri samotni roži*. Pri svojih nadvse razburljivih dogodivščinah sta se pri iskanju zaklada srečala tudi z Adamovim rodovnikom, ki jima je kasneje pomagal pri njunih odkritjih. Kot študent sem kljub obilici časa ostajal le pri besedah. 19. 4. 1995 sem diplomiral. Prav takrat je moja sestrična, dr. Tadeja Voje-Bergant podarila življenje Neži, svoji tretji hčerki. Ob praznovanju njenega krsta, smo se sorodniki zbrali v večjem številu. Dogodek sem izkoristil in zbral nekaj prvih podatkov. "Rodovniška mrzlica" je malo popustila, prebudila pa se je ponovno proti koncu leta, ko sem prvič prestopil prag Nadškofijskega arhiva v Ljubljani. Pri tem me je spodbujal Franc Seliškar in mi svetoval, da pri delu uporabljam računalnik in temu delu namenjen program.

Po nekaj uspešnih dneh iskanja je sledila suša, ki pa se je še isti dan spremenila v obilno žetev. Ker tisti dan v arhivu nisem imel sreče, sem se v hipu odločil, da se podam na Polšnik, čeprav nisem vedel, kje je. Vedel sem le, da se moram peljati proti Litiji. Po pripovedovanju domačih sem namreč vedel, da se je moj praded Ignacij Voje rodil v vasi Tepe v župniji Polšnik. Obilica podatkov,

srečanje z ljudmi, ki so se kmalu izkazali kot gostoljubni daljni sorodniki, precej starih dokumentov in še marsikaj, so mi tisti dan dali toliko spodbude in zanosa, da se tega dne še vedno pogosto spominjam. Na povratku me je spremljal nasvet tamkajšnjega župnika, naj si o svojem raziskovanju zapisujem vse različne zanimivosti. Sprva mi je bila ta ideja zelo tuja, že kaj kmalu pa je začelo nastajati nekaj, kar bi lahko imenoval družinska kronika z zanimivimi življenjskimi zgodbami in širšim orisom časov in krajev, kjer so živeli moji predniki. Ta kronika je večji del že napisana, dopolniti moram še dve obsežni poglavji. Eno poglavje govori o življenju mojih prednikov in sorodnikov. Tu sem predvsem vezan na sodelovanje vseh sorodnikov. Ti so se na moje vabilo odzvali v manj kot sem pričakoval. Zato pa je bil njihov odziv boljši ob srečanju Vojetov v Tepah septembra 1996, ko smo se Vojeti prvič odpravili skupaj po sledih naših prednikov. Nekateri so tudi pokazali pripravljenost, da v prihodnje pomagajo pri organiziranju takih srečanj. Drugo nedokončano poglavje je poglavje s "statističnimi podatki" o vseh Vojetih, ki so zajeti v rodovniku. Ker raziskovanje še ni popolnoma končano (čakajo me predvsem še urbarji gospostva Svibno), tudi to poglavje še ni dobilo končne podobe. To kroniko spremlja seveda tudi grafična predstavitev, ki bo morda nekoč v primerni obliki krasila kakšno steno. Zaenkrat je v moji zbirki podatkov zajetih približno 700 oseb.

Priimek Voje ni zelo razširjen. Kljub temu sem bil prijetno presenečen nad obilico najdenih podatkov. Sledi so me pripeljale v Svibno, ki je bilo nekoč pomemben kraj. Tam je bil sedež pražupnije in uprave plemiške rodbine Ostrovharjev (nem. Scharfenbergov), ki so tod imeli svoj grad. Že Valvasor ga opisuje kot zapuščen grad oz. kot razvaline. Danes je kraj v senci bolj znanega kraja Radeče, predvsem po zaslugi znane papirnice. Pri raziskovanju prednikov me najbolj privlači naslednje:

- izdelava celvitnega popisa robine Voje, torej vseh nekdanjih in danes živečih Vojetov

- odkriti čim starejše zapise o mojih prednikih. Zaenkrat lahko z vso gotovostjo trdim, da sem našel svojega pra pra pra deda Tomaža, ki naj bi bil rojen okoli leta 1720. Žal mi manjkajoča krstna knjiga onemogoča trdno povezavo s predniki, katerih letnice segajo do l. 1659. Nekatere sorodstvene zveze slutim, vendar se izogibam vsakršnim nedokanim sklepanjem. To napako sem napravil samo enkrat. Z odpravljanjem posledic sem imel dovolj težav, da se v bodoče v kaj takega ne bom več spuščal. Poleg tega še vedno rahlo upam, da bom morda kje našel "izgubljeno" rojstno knjigo pražupnije Svibno za obdobje med leti 1713 in 1764.

- rad bi dokazal sorodstveno povezanost vseh Vojetov. Zaenkrat še nepovezana veja izhaja iz Gabrovke na Dolenjskem, druga pa s Podkuma, ki je sosednja župnija župnije Svibno. Veja Vojetov s Podkuma je žal izumrla. Njihove sledi se danes kažejo pri treh domačijah v okolici Podkuma, kjer so nekoč Vojeti živeli, danes se tod reče po domače "Pr' Vojet". Vsi ti kraji niso daleč narazen, sledi vseh danes živečih Vojetov v Sloveniji vodijo samo v te kraje - Svibno, Grabrovka in Podkum.

- bolj kot zanimivost bi rad ovrednotil pojav tega priimka tudi v drugih deželah, predvsem v Kanadi, ZDA, Nemčiji, Franciji in Avstriji. Naslove tam živečih Vojetov sem našel v knjigi z naslovom *Voje*, ki jo je izdalo Rodoslovno

društvo v Bath-u v zvezni držvi Ohio. Nagibam se k domnevi, da je vsaj nekaj teh Vojetov resnično mojih daljnih sorodnikov, kar so delno že potrdili odgovori na moja pisma. Ponekod pa je priimek nastal povsem neodvisno, tako npr. v Franciji. V tem pogledu me morda najbolj zanima pojavljanje tega priimka v Nemčiji, kjer je sicer redek, vseeno sem jih naštel okrog 50.

Pri svojem delu se omejujem na zbiranje podatkov o nosilcih priimka in za ženske potomce vnašam le še podatke o njihovih družinah, torej njihovih možeh in otrokih.

V zadnjih mesecih se je kar lepo izpopolnil (grafični) prikaz mojih direktnih prednikov po očetovi in materini strani. Ponekod se razteza že za sedem generacij, vse do mojih pra pra pra dedkov in babic. Zanimajo me samo povezave s starši, ne tudi ostali sorodniki. Raziskavo bi rad nadaljeval tako, da bi zbral še vse manjkajoče podatke za teh sedem generacij. Če mi bo to uspelo, bom imel takrat podatke za 126 nosilcev moje genske zasnove s 64 različnimi priimki. Trenutno sem našel 106 direktnih prednikov z 49 različnimi priimki.

Delo me veseli in privlači zaradi številnih zanimivih odkritij. Upam, da bom uspešen tudi v raziskavah, ki jih še načrtujem.

Andrej Voje, dipl. ing.

RAST - RAZISKOVALSKI STIKI

Iščem morebitnega poznavalca družine KUHAR, ki se je preselila v St. Anthony (Kraintown), Stearns County, Minnesota - ZDA. To so bili Johann (John), rojen okrog leta 1826 in njegovi trije sinovi Valentin, rojen februarja 1844, Joža (Joseph), rojen v obdobju 1848 do 1850 in Anton (moj praded), rojen v obdobju 1859 do 1861 in hči Marija (Mary), rojena v mesecu juliju v obdobju od 1850 do 1852. Valentin je prišel v St. Anthony, USA leta 1873. Ostali so mu sledili v letih 1878 do 1880. Večina priseljencev je prišla iz Bleda ali okolice.

Zanima me tudi, če kdo kaj ve o ostalih priseljencih, ki so v tistem času prišli v St. Anthony ali Brockway. Ti dve sta bili prvi slovenski naselbini v Ameriki.

Vesela bom vsake informacije. Prosim, da mi pišete v angleškem ali nemškem jeziku.

Jill Johnson, 157 - 76th Way, NE, Fridley, MN 55432, USA
E-mail: JJJ1JCS@aol.com

Tiny Taffel

N Lea Benedejčič
A Adamičeva 15
A 1000 Ljubljana
A lbene@ibm.net
D /IBM/

F Brother's Keeper Windows 5.2

Z 49 Brother's Keeper MP

B230 1783:1805 Bajt\Kamno 6/Kamno 6

B532	1739:1995	Benedejčič\Dolje 27/Dolje	C252	1824:1824	Cujnik\Ivanše 3,Kostanjevica/
B220	1746:1746	Bizjak\Unknown/Unknown	G652	1780:1780	Gorenz
B650	1806:1806	Brešan\Unknown/Unknown	H230	1788:1788	Hosta\
Č363	1772:1772	Četrnič\Volarje 36/Volarje 36	I526	1796:1818	Inkret
D146	1723:1723	Doblarec\Unknown/Unknown	J200	1775:1804	Jakshe\Volčkova vas 3 Šentjernej
D161	1732:1732	Dobravec\Unknown/Unknown	J522	1794:1794	Jamshik
F635	1816:1869	Fortunat\Volarje 8/Dolje 6	K260	1780:1780	Kaker
G162	1666:1666	Gabršček\Vrsno/Vrsno	K413	1809:1891	Klobtschitsch\St. Veith 11/
G626	1615:1857	Gregorčič\Krn/Vrsno 17	K410	1833:1891	Klopčič\Prevoje 24/
H550	1848:1848	Homan\Unknown/Unknown	K365	1747:1826	Koderman\Nadgorica 5
I450	1747:1779	Ilinčič\Gabrje/Gabrje	L235	1819:1839	Lichtenegger\Lamberg 19/Lamberg 1
J620	1806:1837	Jarc\Čadrg 7/Čadrg 7	L255	1784:1864	Lukman\Vrba 19
J610	1770:1919	Jereb\Sr.vas-Poljane/Stražišče pri Kr.	M550	1756:1786	Mainhin\12.8.1788
J150	1686:1686	Juvančič\Zatolmin/Zatolmin	M250	1786:1786	Majhin\12.8.1788/12.8.1788
K100	1778:1778	Kavčič\Unknown/Unknown	M640	1764:1764	Merela
K530	1640:1640	Kenda\Poljubinj/Poljubinj	M243	1746:1746	Michelitsch
K654	1776:1853	Kermel\Breznica 5/Breznica 5	M422	1791:1857	Mihelzhizh\Untertupfstein/
K212	1799:1799	Kisovec\Žirovski vrh 25/	M400	1820:1857	Mihelčič
K435	1805:1805	Kladnik\Unknown/Unknown	N120	1794:1931	Novak\Svine 20/Ljubljana
K140	1878:1981	Kobal\Gosteče, Kranj/Kranj	N200	1764:1931	Nowak\Ljubljana
K650	1783:1783	Koren\Kamno 56/Kamno 56	O625	1791:1791	Orazhen\
K652	1808:1808	Kranjc\Ljubinj 36/Ljubinj 36	P122	1789:1789	Pavjek
K652	1789:1789	Kržišnik\Unknown/Unknown	P150	1778:1778	Pippan
K652	1720:1720	Kržišnik\Unknown/Unknown	P620	1768:1768	Pirz
K350	1696:1696	Kutin\Unknown/Unknown	P642	1766:1766	Preloshik
L516	1772:1772	Lampret\Gorenja Vas/Gorenja Vas	P652	1810:1810	Premosh\Suesenberg 66 Sladka gora/
L150	1806:1844	Leban\Dolje 36/Dolje 36	P652	1779:1779	Primshitz
M516	1749:1749	Manfreda\Unknown/Unknown	R120	1772:1800	Repoush\Polšnik/
M300	1775:1775	Mate\Unknown/Unknown	S230	1797:1797	Sagada
O142	1819:1819	Oblak\Žirovski vrh 20/	S130	1738:1900	Schebat\Studenčice/
O265	1780:1780	Okorn\Unknown/Unknown	S520	1798:1837	Semeja\Verba/Verba 11
O532	1720:1720	Omeitz\Unknown/Unknown	S130	1775:1775	Shebat
P352	1781:1815	Potočnik\Sopotnica/Sopotnica	S520	1750:1787	Snoj\Jezha 4
R260	1882:1996	Rieger\Graz/Unknown	S500	1787:1787	Snoy\Jezha 4/Jezha 4
R360	1620:1995	Rutar\Čadrg/Postojna	S360	1798:1798	Stare
S166	1746:1746	Schiffner\Unknown/Unknown	S312	1797:1827	Stupica
S120	1751:1751	Sivec\Krn 10/Krn 10	S312	1767:1827	Stupiza
S600	1731:1731	Skočir\Vrsno/Vrsno	S420	1780:1780	Sulz
S240	1765:1765	Sokol\Libušnje 5/Libušnje 5	S134	1808:1808	Svetlin\Prevoje 35/Prevoje 35
S365	1736:1736	Steržinar\Unknown/Unknown	Š130	1835:1900	Šebat\Breznica na Gorenjskem/
S366	1806:1854	Stražar\Čeplje Pri Moravčah	T260	1796:1825	Tizhar\
S520	1780:1780	Sušnik\Unknown/Unknown	T600	1825:1825	Tičar\
S134	1775:1775	Svetlin\Unknown/Unknown	U615	1794:1794	Urbania\St. Hermag 12/St. Hermag 12
Š140	1711:1711	Šavli\Unknown/Unknown	V430	1801:1836	Valte\Ljubno 40
T160	1746:1746	Taufer\Unknown/Unknown	V141	1792:1792	Veuplevc
T550	1835:1886	Tonin\Hruševo/Čeplje pri Moravčah	V200	1770:1770	Voje
V130	1776:1776	Vaupotič\Unknown/Unknown	V200	1789:1789	Voje\
W 22 Apr 1998			Z136	1767:1767	Zepuder
			Z660	1761:1761	Zerar
			Z660	1795:1821	Zirer\Rudnik 11, St. Martin/
			Z620	1770:1770	Zorc
			Z520	1784:1824	Zuink\Ivanše 3, Kostanjevica/
			W 09 Apr 1998		

N Andrej Voje

A Novo Polje C. VII/121

A 1260 Ljubljana-Polje

T 386 61 487 384

D /IBM/

F Brother's Keeper 5.1

Z 60 Brother's Keeper Mp

A652 1780:1810 Arnegg\Ljubno 60

A652 1810:1810 Arnek\Ljubno 60/Ljubno 60

B220 1760:1862 Bizjak\ Šentjernej na Dol.

B520 1808:1808 Bohinz

B650 1769:1769 Brain

B651 1796:1796 Brinovic

B653 1766:1796 Brinowitz

Poročila

13. 1. 1998. Na prvem srečanju v letu 1998 se nas je zbralo 25. Prisotni so bili seznanjeni z namero, da bi društvo organiziralo prvo slovensko rodoslovno razstavo v Škofji Loki in so bili povabljeni k sodelovanju.

27. 1. 1998. Predavanje prof. dr. Franceta Jakopina na temo **Kaj priimek pove rodoslovcu**. Rekordno število udeležencev (45) je dokazalo, da je tema zanimiva in predavatelj uživa velik ugled. Povzetek predavanja bo objavljen v Drevesih.

28. 1. 1998. Peter Hawlina je na povabilo Svetovnega slovenskega kongresa v seriji večerov Izza kongresa predaval na temo **Rodoslovje**. Med 75 udeleženci je bil tudi en član SRD. Novinarka Radia Slovenija je o dogodku poročala v oddaji **Za Slovence po svetu** v petek, 30. 12.

10. 2. 1998. Redno srečanje. 28 udeležencev. Kolegica Lea Benedejčič je prevzela nalogo zbiranja rodovnikov znanih Slovencev. Postopek za dostavljanje bo objavila sama. Predstavljen je bil idejni projekt rodoslovne razstave. Dogovorili smo se, da bomo spisek rodoslovne literature začeli zbirati na spletnih straneh. Udeleženci so bili povabljeni, da sodelujejo pri dokončanju prepisa članov Mohorjeve družbe.

24. 2. 1998. Predavanje dr. Vasilija Melika z naslovom **Prvi popis prebivalstva na Slovenskem**. 30 udeležencev. Povzetek predavanja bo objavljen v Drevesih.

10. 3. 1998. Redno srečanje. 27 udeležencev. Poročanje o aktualnostih. Udeleženci so povabljeni k sodelovanju pri pripravi osrednje razstave. Še bolj zaželeno bi bilo, da se lotijo priprave vzporednih, krajevnih razstav.

24. 3. 1998. Predavanje dr. Alfreda Ogrisa, direktorja Koroškega arhiva v Celovcu na temo **Rodoslovni viri v Celovškem arhivu**. 14 udeležencev. Povzetek predavanja bo objavljen v Drevesih.

14. 4. 1998. Redno srečanje. 23 udeležencev. Prvič se predstavita Jasmina Stanojevič in Alojz Konda. Predstavljene so nekatere možnosti izpisovanja velikih rodovnih prikazov. Anton Kos napove ustanovitev društvene podružnice. Poročamo o pripravah na razstavo v Škofji Loki in na načrtovane krajevne razstave. Napovemo občni zbor društva v maju. Razpravljamo o predstavitvenih možnostih področja in rezultatov raziskav posameznikov in omenimo obsežne aktivnosti in podatkovne zbirke na internetu. Omenimo možnost izdelave referenčnega indeksa oseb, ki so evidentirane v računalniških zbirkah članov.

28. 4. 1998. Predavanje dr. Eme Umek z naslovom **Gospočinski arhivi kot rodoslovni vir**. 17 udeležencev. Povzetek predavanja bo objavljen v Drevesih.

Koledar dogodkov in prireditev

Seznam predavanj za člane SRD v letu 1998

- 26. 5. 1998
dr. Marjan Drenovšek: **Izseljevanje Slovencev**. Kdaj, od kod, kam, zakaj?
- 16. 6. 1998
dr. France Dolinar: **Cerkvena in civilna ozemeljska organiziranost v zadnjih stoletjih**.
- 28. 7. 1998
dr. Günther Junkers: **Rodoslovni projekti v Nemčiji**
- 22. 9. 1998
dr. Andrej Hozjan: **Rodoslovni viri v Škofjijskem arhivu Maribor**
- 27. 10. 1998
dr. Janez Cvirn: **Rodoslovje in študij zgodovine**
- 24. 11. 1998
dr. Stane Granda: **Pomen rodoslovja za novejšo politično zgodovino**
- 15. 12. 1998
bo objavljeno kasneje

Vsa predavanja bodo ob 18. uri v Arhivu Republike Slovenije na Zvezdarski ulici 1. O morebitnih spremembah boste posebej obveščeni.

Opozorilo. Ta objava koledarja se od prejšnje razlikuje v spremenjenem datumu predavanja dr. Dolinarja. O morebitnih drugih spremembah vas bomo po potrebi posebej obveščali.

Redna društvena srečanja

bodo, kot smo vajeni, vsak drugi torek v mesecu ob 18. uri. Odslej se bomo dobivali v prostorih Svetovnega Solovenskega kongresa v tretjem nadstropju na Cankarjevi cesti 1, vhod iz prehoda nasproti kina Komuna.

Drugi torki v letošnjem letu so 12. maja, 9. junija, 14. julija, 8. septembra, 13. oktobra, 10. novembra in 8. decembra. V mesecu avgustu društvenih dogodkov ne načrtujemo. Namesto tega se lahko tisti člani, ki ne bodo počitniško odsotni, srečajo 11. avgusta ob 18. uri v gostišču Livada ob Ljubljani.

Ustanovitev krajevne sekcije Slovenskega rodoslovnega društva

Naš član Anton Kos se je v dogovoru z vodstvom društva in vrhniškimi dejavniki odločil, da ustanovi krajevno sekcijo rodoslovnega društva. Uradna razglasitev prve krajevne društvene sekcije v Sloveniji bo ob prazniku vrhniške občine, 25. 5. 1998 ob 19. uri v Mali dvorani Cankarjevega doma na Vrhniki. Obenem bo odprta razstava rodovnikov nekaterih domačih rodbin. Člane SRD vabim, da se udeležijo odprtja razstave.

Anton Kos

Slovensko rodoslovno društvo

VABILO

Po sklepu Upravnega odbora Slovenskega rodoslovnega društva vabim člane na

5. občni zbor,

ki bo v torek, dne 12.05.1998 ob 18. uri v prostorih Svetovnega Slovenskega kongresa (Ljubljana, Cankarjeva cesta 1, vhod iz pasaže, 4. nadstropje).

Predlagam naslednji dnevni red:

1. Pozdravni nagovor in otvoritev občnega zbora.
2. Izvolitev delovnega predsedstva zbora.
3. Izvolitev zapisnikarja in dveh overiteljev zapisnika.
4. Obravnavanje in sprejem sprememb in dopolnitev pravil društva.
5. Poročilo predsednika društva.
6. Poročilo blagajnika.
7. Poročilo finančnega odbora.
8. Razrešitev posameznih članov Upravnega odbora.
9. Volitve nadomestnih članov Upravnega odbora.
10. Razno.

Peter Hawlina
Predsednik društva

Ljubljana, 29. 4. 1998

Obrazložitev nekaterih točk

(točka 4.) Obravnavanje in sprejem sprememb in dopolnitev pravil društva.

Obstoječa pravila društva potrebujejo spremembo zaradi nepregledne evidence članstva. Predlagajo se naslednje spremembe:

- Član društva je vsak, ki podpiše pristopno izjavo.
- Status člana društva izgubi, kdor ne plača članarine v roku, določenem v Pisnem pozivu članstvu, ki se objavi v biltenu društva.
- *Sprememba sedeža društva (?)*.

(točka 8.) Razrešitev posameznih članov Upravnega odbora. Željo po razrešitvi so podali Janez Toplišek, Tita Kovač-Artemis in Lojze Kobi.

(točka 9.) Volitve nadomestnih članov Upravnega odbora. Nadomestne člane Upravnega odbora izvolimo samo, če bi bili pripravljene sprejeti določene odgovornosti in obveznosti. Peter Hawlina bo nekatere potencialne kandidate vprašal in pred občnim zborom podal predlog.

Ljubljana, dne 23.04.1997

pripravil Nenan Novaković

Razstava "Rod, rodovnik, rodoslovje"

Razstava je posvečena 1025-letnici prve omembe Kranjske

- Častni pokrovitelj: dr. France Bernik, predsednik SAZU
 Organizator: Slovensko rodoslovno društvo
 Soorganizator: Muzejsko društvo v Škofji Loki
 V sodelovanju z: Arhiv Republike Slovenije
 Center za družinske raziskave (Salt Lake City)
 Nadškofijski arhiv Ljubljana
 Narodna in univerzitetna knjižnica
 Zgodovinski arhiv Ljubljana
- Generalni sponzor: Občina Škofja Loka (še ni dogovorjeno)
 Sponzorji: (še ni dogovorjeno)
 Avtor: Peter Hawlina, Lipica 7,
 4220 Škofja Loka, tel. 064 654261,
 e-naslov <srd1@guest.arnes.si>
 Sodelavci: (še ni dogovorjeno)
 Oblikovalec: ing. Janez Suhadolec
 Priprava za tisk: Studio Grad
 Tisk: Medium
 Lokacija: Okrogli stolp loškega gradu v dveh
 nadstropjih
 Trajanje: 19. 6. 1998 - 30. 9. 1998

To so temeljni predstavitveni parametri načrtovane razstave. Razstava je prva te vrste v Sloveniji in ima namen ugotoviti resnično zanimanje za rodovnikarstvo in rodoslovje. Če se bo ugotovilo večje zanimanje za tovrstne prireditve, jih bomo poskusili ponavljati vsako leto. Rodovniki v večjem ali manjšem obsegu so bili tudi v Sloveniji že večkrat razstavljeni, pri načrtovani razstavi gre za celovitejšo predstavitev proučevanega področja s prikazom klasičnega in sodobnega načina dela, vzorčnimi primeri, priporočili in pripomočki za delo, predstavitvijo dejavnosti Slovenskega rodoslovnega društva, možnostjo dela z računalniki, predavanji, delavnicami in seminarjem.

Razstava bo odprta v počitniškem času, dajo bodo lahko obiskali tudi turisti. Znano je, da je potomcem naših izseljencev eden od najmočnejših motivov za obisk v Sloveniji ravno raziskovanje porekla in iskanje sorodnikov.

Namen postavitve krajevnih rodoslovnih razstav je prisoten tudi v nekaterih drugih slovenskih krajih. Če organizatorji teh razstav želijo, lahko informacijo o njihovi razstavi objavimo v katalogu.

Člane in druge zainteresirane posameznike ali skupine vabimo, da pri projektu sodelujejo. Dobrodošli bodo vsi, ki bi želeli pripraviti tematsko predavanje, predstavitev večjih rodovniških sklopov, poučnih delavnic in drugih prireditev. Interesente vabimo, da take dogodke pravočasno prijavijo. Predvidevamo, da bo v posebnem razstavnem prostoru na voljo nekaj na omrežje vezanih računalnikov.

Ker bo razstava v Škofji Loki, bo večina prikazanega gradiva takega, ki se navezuje na krajevno zgodovino. Za izhodišče bodo pripravljene podatki, ki so jih kot rezultat rodoslovnih raziskav izdelali loški raziskovalci. To so zlasti rezultati dela pokojnega prof. Franceta Planine, Antonije Šifrer s sodelavci in drugo krajevno rodoslovno gradivo.

Bralce posebej opozarjamo na dejstvo, da se trenutno še nismo uspeli dogovoriti za zagotovitev potrebnih finančnih sredstev. Vse tiste, ki bi želeli finančno ali drugače podpreti načrtovano razstavo prosimo, da nam to čimprej sporočijo.

Slovensko rodoslovno društvo in Prirodoslovno društvo Šimdra

načrtujeta simpozij na temo

Rodovniki znamenitih Slovencev.

Simpozij bo predvidoma v soboto 26. septembra 1998
v Gozdarski koči Vrh Korena.

Program:

- 8 - 9 Prihod udeležencev
- 9 -12 Predavanja - rodovniki pomembnih Slovencev
- 12-13 Kosilo
- 13-16 Predavanja in sprejem zaključkov simpozija
- 16-18 Poučna ekskurzija
- 18- pričetek velikega Rodoslovnega polhanja z golažem.

Kotizacija za simpozij je 2000 SIT. V koči je električna iz
akumulatorja pretvorjena na 220 voltov za manjše uporab-
nike. Vsaka predstavitev je omejena na 15 minut. Zaželeno
so slikovne predstavitve, ki bodo lahko provizorično
razstavljene.

Prijave pri organizatorju:

Leon Drame, Kamniti pot 2, 1381 Rakek
ali osebno na srečanjih društva.

Tel. 061 701018. E-naslov <leon.drame@guest.arnes.si>.

Na občnem zboru bom podal tudi finančno poročilo. Pri
tem moram omeniti neprijetno dejstvo, da znašajo terjatve iz
naslova članarin ali dolgov za prejete časopise Drevesa prek
1.000.000 SIT. Na neizpolnjene obveznosti nismo opominja-
li posamično in si tega ne želimo niti v bodoče, čeprav je
mnenje večine, da bi bilo treba obveznosti izterjati.

V članarino je vključena naročnina na časopis Drevesa.
Nečlani ga lahko dobijo po ceni 6.000 SIT s pribitkom
prometnega davka. Večina članov, ki so se pridružili v letu
1997, je dobila vse izvode časopisa za vseh pet letnikov. Štiri
izvode prvega letnika dobijo člani brezplačno, vsak naslednji
letnik stane 6000 SIT. Velika večina je prejela vse izvode
časopisa. Torej bi morali vsi člani, ki so dobili vse izvode, do
31. 3. 1998 plačati 24.000 SIT, Takih je komaj 26. Verjamem,
da si marsikdo težko privoščiti letni izdatek 6000 SIT. Če ne bi
izdajali časopisa, bi lahko društvo delovalo povsem brez
članarine. Po mnenju večine pa nam časopis veliko pomeni
in bi bilo škoda, če bi ga prenehali izdajati. Najbrž ni potreb-
no poudarjati, da nam ob vsakem izidu časopisa zmanjka za
plačilo računov in jih poravnamo tako, da dva ali trije člani
kreditiramo društveno blagajno z lastnimi sredstvi.

V želji, da boste povedano sprejeli z razumevanjem, vas
vabim, da preverite, koliko so vaše obveznosti izpolnjene. Za
ta namen sem vam na razpolago na vsakem društvenem
dogodku. Če se teh ne utegnete udeležiti, sem vam na razpo-
lago na spodnjem naslovu. Nikogar od vas ne bi želeli izgu-
biti.

V imenu upravnega odbora:

Lojze Kobi, blagajnik

Sattnerjeva 7a, 1000 Ljubljana

tel. 061 1235840, e-naslov <lojze.kobi@siol.net>

Novi člani

Lojze Kobi

V imenu društva izrekam dobrodošlico novim članom. To so:

Voje Andrej, 1000 Ljubljana, Novo polje c. VII 121

Adlešič Gregor, 1000 Ljubljana, Moškričeva 6

Smith Michael John, 1000 Ljubljana, Pugljeva 1

Kapus Janko, 4248 Lesce, Na Vrtači 14

Fischinger Duša, 1001 Ljubljana, Poljanski nasip 32

Torkar Silvo, 1000 Ljubljana, ZRC SAZU, Novi trg 5

Sinigoj Jože, 1275 Šmartno pri Litiji, Za povrtmi 2

Theoharis Christine, Toledo OH 43606, USA, 2295 Orchard rd.

Članske obveznosti

Spoštovani kolegi. V društvu skušamo delovati kolikor je
mogoče poenostavljeno in se pri tem do skrajnosti izogibamo
formalnostim. Temeljna pravila smo vseeno dolžni spoštova-
ti. Eno od njih je to, da član pridobi članske pravice, ko
predloži podpisano pristopno izjavo. Te za vse člane nimam
in take vabim, da jo izpolnejo na prvem društvenem srečanju.
Ena od obveznosti člana je plačevanje članarine. Ta mora biti
poravnana do konca marca za koledarsko leto. Članstvo v
društvu preneha, če ta kljub opominu ne plača članarine.
Zamudnike v imenu Upravnega odbora opominjam na iz-
polnitev obveznosti.

Mrtve stvari

Dane Zajc

Dež je izliral kamenje.

Voda stoji na ognjišču.

Dež podira peč.

Pesek zasipa klet.

Trta je podivjala.

Vodnjak se seseda.

Poslednji zid se kruši.

Osat raste v kotu,

kjer je stala miza.

Tih pogovori zvečer,

očetov komolec na mizi.

O mrtvi oče.

Tvoj komolec je razpadel.

Tvoja roka je zemlja.

Kdo bo ukrotil trto.

Kdo bo zakuril na ognjišču.

Kdo bo izkopal izpod njega

razpadoče obraze mrtvih let.

Slovensko rodoslovno društvo

Slovensko rodoslovno društvo
Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenija
tel. ++386 64 654261, faks ++386 61 1235840
e-naslov <srd1@guest.arnes.si>
ŽR pri A banki: 50100-620-112 05 807206-1430371661

Društvo je bilo ustanovljeno marca 1995. Pred tem je približno eno leto delovalo kot rodoslovni krožek. Smo prostovoljno združenje ljubiteljskih raziskovalcev na področju družinskega in drugega rodoslovja. Naš namen je podpirati raziskave na področju rodoslovja in na sorodnih področjih.

Najpomembnejša oblika društvene dejavnosti so redna mesečna srečanja, ki jih imamo vsak drugi torek v mesecu. Na teh srečanjih navadno predstavimo pomembnejše delo članov, si posredujemo in izmenjujemo aktualnosti, izkušnje, podatke, literaturo, programe, pripomočke in podobno. Ta srečanja udeleženci ocenjujejo kot najkoristnejšo društveno dejavnost.

Vsak mesec organiziramo tudi predavanja. Profesionalni zgodovinarji, arhivisti in drugi znanstveniki nam predstavljajo različne teme, ki so blizu rodoslovnim raziskavam.

Že četrto leto izdajamo društveni časopis Drevesa. V letu 1994 so izšle štiri številke, v letu 1995 dvanajst in v letih 1996 in 1997 po štiri. Izdajanje časopisa je najzahtevnejša naloga, ki terjaja veliko časa in sredstev. Vse delo opravljamo člani brezplačno, vsi predavatelji so se na naša vabila odzvali brezplačno. Članarina pokriva naročnino za časopis.

Prizadevamo si, da bi Slovenci zmanjšali zaostanek na področju rodoslovja v primerjavi z deželami, ki imajo na področju družinskega rodoslovja nekajdesetletno tradicijo. Radi bi sledili njihovim vzorom in prevzemali njihove izkušnje. Imamo zbirko številnih rodoslovnih revij in nekaj strokovne literature. Naš član, gospod Vasja Butina, je pripravil *Priročnik za rodovnikarje začetnike*.

Čeprav smo razmeroma mlado društvo, lahko pokažemo rezultate našega ljubiteljskega dela. Ti so deloma sad dolgoletnega rodoslovnega dela posameznih članov, deloma pa tudi tega, da smo se povezali v društvo. Tako smo združili navdušenje, znanje, zamisli, raznolike interese in ne nazadnje - tudi rodoslovne podatke.

Pri spremljanju obsežnih rodoslovnih podatkov in izrisovanju rodovnih prikazov je računalnik nepogrešljiv pripomoček. Slovenci smo eden redkih narodov na svetu, ki ima rodoslovni računalniški program preveden v svoj jezik, kar je danes razmeroma redko celo na področju poslovnih računalniških programov. Večinoma uporabljamo prevedeni ameriški program Brother's Keeper, ki ga je mogoče dobiti pri mag. Janezu Toplišku, tel. 061/713-188 ali prek elektronskega naslova <janez.toplisek@ki.si>. Ta program je razmeroma preprost za delo in zelo zmogljiv.

Predstavili smo se sorodnim društvom v tujini. Vzdržujemo dve domači strani na internetu, ena je v slovenskem jeziku <www.ijp.si/ftp/pub/incoming/SRD/srd-www/default.html>, druga pretežno v angleškem <genealogy.ijp.si>. Izdatno se poslužujemo možnosti, ki so dosegljive na omrežju. Na ta način si pošiljamo tudi sporočila in izmenjujemo podatke, kar še posebej olajša in pospeši delo, kadar gre za izmenjavo na večje razdalje.

Posamezniki si zastavljamo predvsem lastne raziskovalne cilje, kar nam v medsebojnih povezavah uspeva dosti bolje kot brez njih.

Letna članarina znaša 6000 SIT. Člani prejema društveno glasilo ter vabila na sestanke, predavanja in druge društvene prireditve. Novi člani lahko dobijo pristopne izjave, informacije

in komplet dosedanjih izvodov časopisa Drevesa pri ing. Lojzetu Kobiju, Sattnerjeva 7a, 1000 Ljubljana, tel. 061 1235840, e-naslov: <lojze.kobi@siol.net>.

Slovenian Genealogical Society (SRD)

was founded in March 1995. Before that, a group of family researchers worked in an informal way. SRD is an association of amateur researchers. We aim to support research in the area of genealogy and associated disciplines.

There are three main activities that characterise our work. We publish a bulletin, titled Drevesa (The Trees), we meet every second Tuesday of every month and we carry out an additional event on special topic - presentations are often accompanied by practical work and demonstrations.

SRD strives to catch up with other (western) nations which have started similar activities dozens of years ago and have great tradition and experience. We hope to follow their example. We would soon like to start a minor project of data transfer from archival material into the computer medium.

We emphasise the use of computers in our research work. Since we do not have any genealogical computer program developed in our country, we mainly use a translated version of Brother's Keeper.

We have introduced ourselves to almost all European and to the largest overseas countries. We maintain contacts with most of them and exchange our publications. Some members are INTERNET users, and we have joined it as well.

We have prepared a manual for researchers. It has not yet been published, members can make their own copies.

Annual membership is SIT 6000 (US \$ 50), which covers the subscription to the bulletin Drevesa.

Our address is: Slovenian Genealogical Society
Lipica 7, 4220 Škofja Loka, Slovenia
Phone: +386 64 654261, Fax: +386 61 1235840
E-mail: srd1@guest.arnes.si
URL <http://genealogy.ijp.si>

Sodelavcem biltena Drevesa

Avtorje prosimo, da pri pripravi prispevkov upoštevajo naslednja navodila: Lektorirane prispevke pošljite stiskane in s sodobnim urejevalnikom teksta zapisane na disketi na naslov SRD, Lipica 7, 4220 Škofja Loka ali po e-pošti na srd1@guest.arnes.si

Urednik

Naslednja številka bo predvidoma izšla po poletju. Vsebinsko še ni določena, med drugim načrtujemo objavo naslednjih prispevkov:

- dr. France Jakopin: Kaj priimek pove rodoslovcu
- dr. Vasilij Melik: Prvi popis prebivalstva na Slovenskem
- dr. Alfred Ogris: Rodoslovni viri v celovškem arhivu
- dr. Ema Umek: Gosposčinski arhivi kot rodoslovni vir
- Franci Rihtaršič: Novosti v rodovniku Jurija Vege
- Stane Adam: Srednjeveške listine kot rodoslovno gradivo
- Marijan Gabrijelčič: Geneza, genetika in genealogija slovenskih glasbenikov
- Jože Veber: Zakaj je rodoslovje pogubno
- Fr. Jos. Remec: Ženitovanjski običaji na Gorenjskem
- Peter Hawlina: Pajkova preja

